

T.C.

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

**HELLENİSTİK DÖNEM KARİA TARİHİ
(MÖ 334 - MÖ 167)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
OYLUM BÖLÜK**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. MUZAFFER DEMİR**

**OCAK 2012
MUĞLA**

T.C.

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

HELLENİSTİK DÖNEM KARİA TARİHİ
(MÖ 334 - MÖ 167)

OYLUM BÖLÜK

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
"Yüksek Lisans"

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

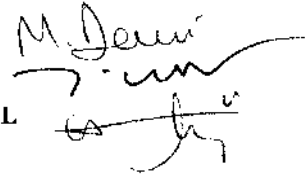
Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 30.01.2012

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 19.01.2012

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Muzaffer DEMİR

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Abuzer KIZIL

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK

OCAK 2012
MUĞLA

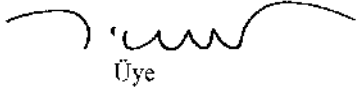
TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 05/01/2012 tarih ve 538/2 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesine göre, T.A.R.i.H. Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Oylum BÖLÜK'ün "Hellenistik Dönem Karia Tarihi (MÖ 334-MÖ 167)" adlı tezini incelemiş ve aday 19/01/2012 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

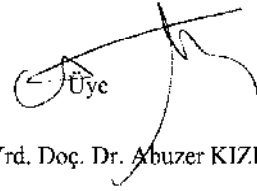
Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerçek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..kaba... olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Muzaffer DEMİR

Üye

Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Üye

Yrd. Doç. Dr. Abuzer KIZIL

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "HELLENİSTİK DÖNEM KARIA TARİHİ (MÖ 334 - MÖ 167)" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/01/2012

Oylum BÖLÜK

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : BÖLÜK

Adı : Oylum

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : Hellenistik Dönem Karia Tarihi (MÖ 334 - MÖ 167)

Y. Dil : The History of Caria during the Hellenistic Period (334 BC - 167 BC)

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte : Edebiyat Fakültesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : DEMİR, Muzaffer

Ünvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 127

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Büyük İskender Karia'da
2. Diadokhoi Savaşları Döneminde Karia
3. MÖ 281- MÖ 246 Yılları Arasında Karia
4. MÖ 246- MÖ 201 Yılları Arasında Karia
5. MÖ 201- MÖ 167 Yılları Arasında Karia

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

1. Karia
2. Asandros
3. Eupolemos
4. Pleistarkhos
5. Olympikhos

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

1. Caria
2. Asandros
3. Eupolemus
4. Pleistarchus
5. Olympichus

1- Tezinden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezinden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezin tamamının fotokopisi alınabilir	☐

Yazarın İmzası :

Tarih : 30/ 01/ 2012

Aileme...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
I- GİRİŞ.....	1
II- BÜYÜK İSKENDER KARİA'DA.....	7
III- DİADOKHOİ SAVAŞLARI DÖNEMİNDE KARİA.....	19
A- ASANDROS DÖNEMİ.....	19
B- EUPOLEMOS DÖNEMİ.....	26
C- PLEİSTARKHOS DÖNEMİ.....	33
IV- MÖ 281- MÖ 246 YILLARI ARASINDA KARİA.....	42
V- MÖ 246- MÖ 201 YILLARI ARASINDA KARİA.....	50
VI- MÖ 201- MÖ 167 YILLARI ARASINDA KARİA.....	66
VII- SONUÇ.....	79
VIII- EKLER.....	81
EK 1 - HARİTALAR.....	81
Harita 1.....	81
Harita 2.....	82
Harita 3.....	83

EK 2 - RESİMLER.....	84
Resim 1.....	84
EK 3 - RHODOS KUŞATMASI.....	85
EK 4 - STRATONİKEİA.....	91
EK 5 - KHRYSAORİK BİRLİĞİ.....	95
EK 6 - MOBOLLA.....	98
EK 7 - YAZITLAR.....	104
Yazıt 1.....	104
Yazıt 2.....	104
Yazıt 3.....	106
Yazıt 4.....	107
Yazıt 5.....	108
Yazıt 6.....	109
Yazıt 7.....	110
Yazıt 8.....	112
Yazıt 9.....	115
Yazıt 10.....	116
Yazıt 11.....	118
IX-KAYNAKLAR ve KISALTMALAR.....	120

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında Batı Anadolu’da yer alan Karia bölgesinde Hellenistik Dönem boyunca (MÖ 334-MÖ 167) meydana gelen siyasi çekişmeleri ele aldık. Gerek yurtdışı gerekse yurtiçinde bu döneme ilişkin kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle, Karia bölgesinin Hellenistik Dönem Tarihine ait karanlıkta kalmış noktaların aydınlatılması gereği ortaya çıkmıştır. Eldeki çalışmanın bu boşluğu bir ölçüde doldurabilmesi umudunu taşımaktayız. Bu tez çalışmasını “Büyük İskender Karia’da”, “Diadokhoi Savaşları Döneminde Karia”, “MÖ 281-246 Yılları Arasında Karia”, “MÖ 246-201 Yılları Arasında Karia”, “MÖ 201-167 Yılları Arasında Karia” olmak üzere beş başlık altında inceledik.

Bu tez çalışması esnasında, gerek bilgi gerekse de kaynaklara ulaşma ve araştırmanın yardım gerektiren teknik eksikliklerinin giderilmesi konusunda desteğini esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Muzaffer DEMİR’e, maddi ve manevi her türlü fedakarlığı gösteren annem Raziye BÖLÜK’e, babam Ergin BÖLÜK’e ve kardeşim Eda BÖLÜK’e, ayrıca desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Özgür TÜRKER’e, Pınar YİĞİT TÜRKER’e, Zeynep ALAÇAM’a, Meryem ASİLAZMAZ’a, Banu SITKI ÖZKUL’a ve Ebru KESMEZ’e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bu tez çalışmasında öncelikle MÖ 334 yılında Büyük İskender'in Miletos ve Halikarnassos kentlerinin direnişlerine rağmen Persleri bozguna uğratarak Karia'yı kontrol altına alması ve Karia'nın yönetimini Ada'ya vermesi üzerinde durulmuştur. İskender'in ani ölümünün ardından generalleri arasında toprakların paylaşılması, Karia'nın idaresine satrap olarak Asandros'un verilmesi ve onun Karia'daki faaliyetlerine değinilmiştir. Asandros'un yönetimi sırasında ve sonrasında bölgenin Antigonos, Lysimakhos ve Seleukoslar arasında güç çekişmelerine sahne olduğu ve bu sırada Ptolemaiosların da Karia kıyılarında söz sahibi olmaya başladığı görülmektedir. Bu büyük Hellenistik güçlerin çekişmeleri sırasında Karia'nın Eupolemos, Pleistarkhos ve Olympikhos gibi yerel hanedanlar aracılığıyla da yönetildiği dikkat çekmektedir. Bir süre Makedonya Kralı V. Philippos'un tehdidi altında kalan bölge, Romalıların III. Antiokhos'u Magnesia Savaşı'nda yenmesiyle imzalanan Apameia Antlaşması sonucunda Rhodos'a bırakılmıştır. Rhodos'un Karia'daki egemenliği MÖ 167 yılında Roma senatosunun, Rhodos'a bırakılan tüm Karia kentlerine özgürlük tanınmasıyla son bulmuştur.

ABSTRACT

In this thesis, it is first of all emphasized that Alexander the Great took control of Caria by defeating Persians in spite of the resistance from Miletus and Halicarnassus in 334 BC and that he consequently left Caria to the rule of Ada. Then the allotment of lands among his generals after the sudden death of Alexander, the assignment of Asandros as the governor of Caria as well as his activities there are explained. During the rule of Asandros and afterwards, it seems that the region became the battle ground of Antigonids, Lysimachus' kingdom and Seleucids. Meanwhile Ptolemaic dynasty started to intervene and have a control in Carian coasts. In the course of the struggles among these great Hellenistic powers, it draws attention that Caria has also been ruled by local dynasties such as Eupolemus, Pleistarchus and Olympichus. For a while the region came under the threat of Philip V, the king of Macedonia. Having defeated Antiochus III at the battle of Magnesia, Romans gave Caria to the rule of Rhodes after the conclusion of the Treaty of Apameia. The sovereignty of Rhodes on Caria came to an end as a result of the fact that the Roman senate in 167 BC set all the Carian cities free.

I. GİRİŞ

Karia bölgesi, kuzeyde Maiandros Nehri (Büyük Menderes) ile Messogis (Aydın Dağları), kuzeydoğuda Salbakos Dağı (Babadağ), güneyde İndos Çayı (Dalaman Çayı), doğuda Kızılhisar Acıpayam Ovası, batıda ise Ege Denizi ile çevrilidir. Karia genel olarak kuzeyde Lydia ve İonia, doğuda Phrygia ve Pisidia, güneyde Lykia bölgeleriyle komşudur. Karia bölgesi günümüzde Muğla ve Aydın illerinin büyük bölümü ile Denizli ilinin batı uç kesimlerini kapsamaktadır.¹

Karia bölgesi adını, kökenleri henüz tam olarak tespit edilemeyen Karlardan almıştır. Bu ad, MÖ ikinci binyılın ikinci yarısına ait Hitit ve Mısır metinlerinde Karkışa ya da Karakışa olarak; MÖ birinci binyılın Pers kayıtlarında ise Karka olarak geçmektedir.² Karia bölgesinin yerel halklarıyla ilgili olarak antik kaynaklarda Karlar ve Leleglerden bahsedilmektedir. Homeros, Leleglerin Troia Savaşı sırasında Karialılarla birlikte Troialıların yanında savaşa katıldıklarını aktarmaktadır.³ Yani Homeros Karialılar ile Lelegleri farklı kavimler olarak göstermektedir. Herodotos ise Karların önceleri Leleg adı altında Ege Adaları'nda oturduklarını ve sonradan karaya göç ettiklerini bildirmektedir. Ancak Karialıların bunu kabul etmeyip anakaranın yerlisi olduklarını hep bu ismi taşıdıklarını aktarmaktadır.⁴ Strabon ise Lelegler ile Karialıların birbirinden ayrı kavimler olduğunu belirtmektedir. Strabon bu görüşünü Homeros'un bu iki kavmi birbirinden ayırmasına dayandırmıştır. Strabon, Leleglerin Aineias'a bağlı Troialılarla Kilikyalılar arasındaki bölgede yaşadıklarını, fakat bu bölge Akhilleus tarafından istila edilince Leleglerin Karia'ya göç ederek Halikarnassos civarlarını ele geçirdiklerini aktarmaktadır.⁵ Fakat eserinin bir yerinde Strabon kendisiyle çelişerek Karialıların ve Leleglerin aynı halk olduğunu bildirmektedir.⁶ Muhtemelen burada Herodotos'un görüşünü aktarmıştır.

¹ Sevin 2001, 105.

² Sevin 2001, 105.

³ Homeros, *İlias*, 10.428-430.

⁴ Herodotos, 1.171.

⁵ Strabon, 13.1.58.

⁶ Strabon, 14.2.27.

Karialıların adalardan mı, yoksa anakaradan mı oldukları konusunda antik yazarların çeşitli görüşlerine değinmemiz gerekmektedir. Antikçağ yazarlarından Herodotos adalarda yaşayan Karialıların MÖ 1000 yılı civarında Dorlar tarafından sürüldüklerini ve anakaraya göç ettiklerini,⁷ Thukydides Karialıları adalı bir kavim olarak tanımlayıp onların adalarda korsanlık yapan ve anakaraya Minos tarafından gönderilen bir kavim olduğunu,⁸ Pausanias ise Karialıların adalardan geldiklerini ifade etmektedir.⁹ Antikçağ yazarlarının görüşlerinden yola çıkılarak Karialıların erken dönemlerde adalarda yaşadıkları, daha sonra anakaraya göç ettikleri sonucuna varılabilir.

Anadolu kıyılarına MÖ 1000 yıllarından itibaren yapılan Aiol ve İon göçlerinden bir süre sonra Karia kıyıları Dorların göçlerine sahne olmaya başlamıştır.¹⁰ Dorlar, Girit'i işgal ettikten sonra Rhodos ve Kos adalarına ve bu adaların karşısındaki Knidos ve Halikarnassos yarımadalarına yerleşmişlerdir.¹¹ Dorlar siyasi durumlarını güçlendirebilmek için *Dor Altıkenti* (Halikarnassos, Knidos, Kos, Lindos, İalysos, Kamiros) adı verilen bir birlik oluşturmuşlardır.¹² Karia bölgesinin MÖ VII. yüzyıl öncesindeki durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmasak da, bu dönemde bazı yerel Karia krallıklarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

MÖ VII. yüzyıl ve VI. yüzyılın ilk yarısında kısmen de olsa bölge Lydialıların denetimine girmiştir.¹³ Antik kaynaklar Lydialıların Karialıları ücretli asker olarak kullandıklarını aktarmaktadır.¹⁴ MÖ 664'ten 500'lü yıllara kadar Karialı ücretli askerler Mısır coğrafyasında da kullanılmıştır. Karialılar, İonialılar ile birlikte Mısırlı krallar için ücretli asker desteği sağlamışlardır. Diodoros'a göre, Mısır'da kargaşa dönemine son veren krallardan biri olan I. Psammetikhos'un yönetimi ele geçirmesinde Karialı ücretli askerlerin yardımı olmuştur.¹⁵ MÖ 660 yılı civarında Mısır kralı I. Psammetikhos'un Asurlularla olan mücadelesinde Karialı ve İonialı

⁷ Herodotos, 1.171.5.

⁸ Thukydides, 1.4.1.

⁹ Pausanias, 7.2.5.

¹⁰ Sevin 2001, 106.

¹¹ Strabon, 14.2.6.

¹² Herodotos, 1.144.1.

¹³ Sevin 2001, 107.

¹⁴ Hornblower 1982, 16.

¹⁵ Diodoros, 1.66.8-12.

ücretli askerlerin yardımı olduğu bilinmektedir.¹⁶ MÖ 547/6 ve MÖ 541/0 yılları arasında Pers kralı Kyros, Lydia kralı Kroisos'u yenilgiye uğratmış ve böylece Persler Ege Denizi'ne kadar olan bölgeyi hakimiyetleri altına almışlardır.¹⁷ Herodotos, bu savaşın hemen sonrasında Kyros'un generallerinden Harpagos'un Karia'yı boyunduruk altına aldığını ve Pedasa dışındaki kentlerin direniş göstermediklerini aktarmaktadır.¹⁸ Böylece Karia, Pers İmparatorluğu'nun bir parçası haline gelmiştir.¹⁹ Ancak Küçük Asya'nın batı ve güneybatı bölgeleri ayrı bir satraplık yerine, daha büyük olan Lydia (Sardeis) satraplığının idaresi altına girmiştir. Sonuç olarak Persler, Karia bölgesini bir satraplık yönetimi altına getirmiş ve bu bölgedeki kentleri garnizonlar kurarak denetim altında tutmuşlardır.

Pers yönetimi sırasında Karia'nın durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olamasak da MÖ V. yüzyılın başlarında hem Hellen hem de Pers dünyasından etkilenen Karialıların, İonia Ayaklanması (MÖ 500-494) gerçekleştiğinde Hellenlerin tarafında yer aldığı bilinmektedir.²⁰ Daurises komutasındaki Persler, Karialıların da İonialılara uyup Perslere karşı ayaklanmış olduklarını haber aldığıında Karialılar üzerine yürümüştür. Bu ayaklanma sırasında Karialılar Perslere karşı savaş kararı almışlar, fakat yenilerek Labraunda'ya çekilmişlerdir. Daha sonra Miletoslular ve müttefiklerinin Karialılara katılmasıyla Perslere karşı yeni bir savaş başlatılmıştır. Kayıpları bir hayli çok olan bu savaşın ardından son kez toplanan Karialılar, Pedasa yolunda Pers ordusunu yenilgiye uğratmışlardır.²¹ İonia Ayaklanması, MÖ 494 yılındaki Lade deniz savaşında İon donanmasının yenilmesi ve Miletos'un teslim olmasıyla son bulmuştur. Ancak Miletos'un düşmesinden sonra Miletos toprakları Perslerle Karialılar arasında bölüştürülmüştür.²²

Diğer taraftan MÖ 480 yılında başlayan Pers savaşlarında Karialıların Kserkses'in Hellas seferine katıldıkları görülmektedir. Hellas seferi sırasında Pers donanmasında Tymnes'in oğlu Histiaios, Hysseldomos'un oğlu Pigres ve Kandaules

¹⁶ Herodotos, 2.152.1-5.

¹⁷ Herodotos, 1.174.

¹⁸ Herodotos, 1.175.

¹⁹ Herodotos, 3.90.

²⁰ Hornblower 1982, 21.

²¹ Herodotos, 5.118-121.

²² Herodotos, 6.18-20.

oğlu Damasithymos gibi Kariyalılar da bulunmaktaydı. Donanmadaki kadın komutanlardan birisi de Halikarnassoslu Artemisia idi. Artemisia Halikarnassosluların, Kosluların, Nisyrosluların ve Kalydnosluların başına geçmiştir.²³ Artemisia'nın Salamis Deniz Savaşı'nda Hellenlere karşı başarılı bir şekilde savaştığı söylenmektedir.²⁴ Buna rağmen Kserkses'in seferi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu seferinden sonra Karia üzerindeki Pers egemenliği zayıflamıştır. Bundan sonra Hellenler Karia ile daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. Bu tarihlerde Atina tarafından Perslere karşı kurulan Delos Birliği'ne bütün Karia kıyı kentleri katılmıştır.²⁵ Böylelikle Atina, Pers ve Peloponnesos Savaşları arasındaki elli yıllık süreçte Karia'yı da içeren Küçük Asya'nın kıyılarını kontrol altına almıştır. MÖ 454 yılından itibaren tutulan vergi kayıtları, Atina ve Karia arasındaki politik ilişkiler hakkında bilgi vermektedir. Karia kentlerinin bu tarihten sonra Atina'ya vergilerini düzenli olarak ödemedikleri görülmektedir. Ancak MÖ 431 yılında başlayan Peloponnesos Savaşı boyunca Atina'ya sadık kalan tek kent Halikarnassos'tur. Halikarnassos'un ödediği vergi miktarı çok olmasa da tutarlı bir şekilde ödeme yapmaya devam etmiştir.²⁶ MÖ 431 yılında Atina'nın müttefikleri arasında, iç Karia topluluklarının olmadığı görülmektedir.²⁷ Bu da, iç Karia'da Atina otoritesinin azaldığını göstermektedir. Atina, MÖ 430'lu yıllarda vergi listelerinde Karia üyelerinde azalma olduğunu gördüğünden ödeme yapmayan Karia ve Lykia kentlerinden vergi toplamak için seferler düzenlemiştir.²⁸

MÖ 410 yılının başında bütün Karia'nın Perslerin Lydia satrapının kontrolü altında olduğu düşünölmektedir. MÖ 407 yılında Tissaphernes satrap statüsünü kaybetmiş ve bu tarihte genç Kyros Lydia, Büyük Phrygia ve Kapadokia satrapı olarak görevlendirilmiştir. Karia bölgesi ilk kez MÖ 405/4 yılında yönetimsel olarak Lydia satraplığından ayrılmıştır. Babası Dareios ölünce, Lydia satrapı Kyros, Pers tahtında hak iddia ettiği için ağabeyi Artakserkses'e karşı savaş başlatmış ve MÖ 401 yılında Kunaksa savaşında ağabeyine yenilmiştir. Bunun üzerine Artakserkses,

²³ Herodotos, 7.98-99.

²⁴ Herodotos, 8.87-93.

²⁵ Ruzicka 1992, 8.

²⁶ Meiggs 1972, 531 vd.

²⁷ Thukydides, 2.9.4.

²⁸ Meiggs 1972, 306-307; Demir 2004.

Tissaphernes'i Lydia satrapı olarak atamış ve böylece Karia tekrar yönetsel olarak Lydia satraplığına bağlanmıştır.²⁹

MÖ 395 yılından sonra başlı başına bir satraplık haline getirilen Karia'nın yerli bir sülalenin yönetimine bırakılması uygun görülmüş, böylece Karia'ya satrap olarak Mylasalı Hekatomnidler atanmıştır.³⁰ Hekatomnidler Karia bölgesini İskender'in bölgeye gelişine kadar yönetmişlerdir. İlk Hekatomnid Karia satrapı Hyssaldomos'tur. Hyssaldomos'un satraplığı için kabul edilen yıllar MÖ 395-391 yılları arasındadır. Hyssaldomos'u oğlu Hekatomnos izlemiştir. Diodoros'a göre Hekatomnos MÖ 391/90 yılında Karia satrapı olarak yönetime geçmiştir.³¹ Hekatomnos, kendi adına ön yüzünde Mylasa'nın baştanrısı Zeus Labraundos, arka yüzünde ise aslan bulunan gümüş sikkeler bastırmıştır.³² Hekatomnos'un Mausolos, İdrieos ve Piksodaros adında üç oğlu ile Artemisia ve Ada adında da iki kızı olduğu ve bunlardan Mausolos ile Artemisia'nın ve İdrieos ile Ada'nın kardeş evliliği yaptıkları bilinmektedir. Hekatomnos'un ölümünden sonra, Karia satraplığına oğlu Mausolos çıkmıştır.³³ MÖ 377-353 yılları arasında satraplık yapan Mausolos³⁴ ile Karia'da yeni bir dönem başlamıştır. Mausolos, Mylasa'da imar faaliyetleri gerçekleştirmiştir.³⁵ Mausolos'un satraplık döneminin en önemli gelişmelerinden biri başkent Mylasa'dan daha elverişli konumda olan Halikarnassos'a taşınmasıdır.³⁶ Vitruvius'a göre, Mausolos'un Halikarnassos'u başkent olarak seçmesinin nedeni, bu kentin sahip olduğu liman dolayısıyla bir ticaret merkezi olması ve doğal yapısının daha iyi korunmasını sağlamasıdır.³⁷ Başkent yapıldıktan sonra Halikarnassos'un nüfusu, Mausolos'un Leleg kasabalarının halkalarını buraya taşıyıp yerleştirmesiyle artmıştır. Strabon, Syngela ve Myndos dışında sekiz Leleg kentinden altısının Halikarnassos ile birleştiğini aktarmaktadır.³⁸ Mausolos'un ölümünden sonra yerine eşi ve kardeşi olan Artemisia (MÖ 353-351) geçmiştir. Artemisia zamanında

²⁹ Hornblower 1982, 33.

³⁰ Sevin 2001, 107.

³¹ Diodoros, 14.98.3.

³² Kızıl 2002, 11.

³³ Sevin 2001, 107.

³⁴ Diodoros, 16.36.2.

³⁵ Kızıl 2002, 11.

³⁶ Diodoros, 15.90.3.

³⁷ Vitruvius, 2.8.11.

³⁸ Strabon, 13.1.59.

Karia'nın bir kadın tarafından yönetilmesini fırsat bilen Rhodoslular, Karia topraklarını ele geçirmek için donanmayla Halikarnassos'a gelmişler, kenti ele geçirmek amacıyla karaya çıkmışlar; ancak gemilerini limandan çıkaran Artemisia tarafından bozguna uğratılmışlardır.³⁹ Artemisia'nın iki yıl tahta kalmasından sonra yerine kardeşi İdrieos (MÖ 351-344) geçmiştir.⁴⁰ İdrieos yedi yıl yönetimde kaldıktan sonra kız kardeşi ve eşi Ada, MÖ 344 yılında tek satrap olarak yönetimi eline almış ve dört yıl süreyle Karia'yı yönetmiştir.⁴¹ Fakat Ada'yı tahtından edip Halikarnassos dışına sürgüne gönderen kardeşi Piksodaros MÖ 341/0 yılı itibarıyla Karia'yı beş yıl süreyle yönetmiştir.⁴² Strabon, Perslere karşı olumlu bir politika benimseyen Piksodaros'un yönetimi paylaşmak için bir satrap gönderilmesini talep ettiğini belirtmektedir. Piksodaros öldüğünde gönderilen Orontabates adlı bu satrap Halikarnassos'u merkez edinmiştir. İskender'in kuşatması sırasında kentin başında bulunan kişi de, Orontabates'tir.⁴³ Arrianos da, Piksodaros'un ölümünden sonra aynı zamanda Piksodaros'un damadı olan Orontabates'in Persler tarafından Karia'yı yönetmek için gönderildiğini aktarmaktadır.⁴⁴

³⁹ Vitruvius, 2.8.14-15; Demir 2006.

⁴⁰ Diodoros, 16.45.7.

⁴¹ Diodoros, 16.69.2.

⁴² Diodoros, 16.74.2.

⁴³ Strabon, 14.2.17.

⁴⁴ Arrianos, *Anabasis*, 1.23.7-8.

II. BÖLÜM

BÜYÜK İSKENDER KARİA'DA

(MÖ 334- MÖ 323)

Büyük İskender'in Asya seferi MÖ 334 baharında başlamıştır. İskender ilk kez Granikos'ta Pers güçleriyle karşı karşıya gelmiştir. İskender'in ordusu otuz bin yaya ile beş bin atlıdan oluşmaktadır. Pers güçleri ise sayıca onların aşağı yukarı üç katıdır.⁴⁵ Ancak, Persler sayıca üstünlüklerine ve İskender'e karşı onlarla birlikte savaşan Rhodoslu Memnon'un verdiği taktiklere rağmen İskender'e yenilmişlerdir. Ücretli bir Hellen askeri olan Memnon Karia kentlerinden Halikarnassos kuşatması sırasında da İskender'e karşı savaacaktır; fakat Granikos Savaşı'nda Memnon'un konumu hakkında Antikçağ yazarları tarafından farklı görüşler ortaya atılmıştır. Diodoros (MÖ 1.yy), Pers generallerinin ve satrapların İskender'e karşı nasıl savaçaklarını tartışmak için savaştan birkaç gün önce Zelea'da yaptıkları toplantıda Memnon'un da hazır bulunduğunu bildirmektedir. Diodoros, emin olmamakla beraber Memnon'un bir general olabileceğini düşünmektedir.⁴⁶ Buna karşılık Plutarkhos, Granikos'ta yaşananlar konusunda düştüğü kayıtlarda, Memnon isminden bahsetmemektedir. Yalnızca, savaş sırasında Pers ordusunu terk eden müttefik Hellen ücretli askerlerine dikkat çekmektedir.⁴⁷ Arrianos (MS yaklaşık 86-160) ise Zelea'daki mecliste bir araya gelen altı Persli komutanın süvari ve onlarla birlikte Hellen paralı askerlerinin olduğunu söyler. Arrianos, Rhodoslu Memnon'un da, resmî görevi açıklık kazanmamasına rağmen bu görüşmede hazır bulunduğunu ve İskender'e karşı Perslere öğüt verdiğini belirtmektedir⁴⁸. Arrianos'a göre Memnon, İskender'e karşı bir meydan savaştan kaçınılması, buna karşın kırsal kesimlerin yağmalanması ve Makedonyalıların dışarıdan sağladıkları erzakların engellenmesi, diğer taraftan da Pers kara ve deniz güçlerinin Makedonya'ya gönderilip savaşın etkisinin Trakya'ya taşınması tavsiyesinde bulunmuştur. Memnon'un bu tavsiyesi,

⁴⁵ Lloyd 2003, 154.

⁴⁶ Diodoros, 17.18.2.

⁴⁷ Plutarkhos, *Aleksandros*, 16.

⁴⁸ Arrianos, *Aleksandros Anabasis*, 1.12.8; 1.12.9.

doğru bir askerî taktik içeriyor olmasına karşın, Persler tarafından kabul görmemiştir. Böylece Persler ikna olmak yerine savaşmayı ve direnmeyi tercih etmişlerdir.⁴⁹ Yakın zamanda yapılan bir çalışmada ise Memnon'un Granikos Savaşı sırasında süvari birliklerinin komutanı olarak görev aldığı ileri sürülmektedir.⁵⁰

Persler, Granikos ırmağını geçerken Makedonyalıları süvarilerinden ayırmayı ummuşlardır ancak Makedon süvari birliğinden bir öncü kuvvet karşıya geçmeyi başarmış ve Pers hücumlarını geri püskürterek İskender ile birliğin kalanının nehri geçmelerini sağlamıştır.⁵¹ Daha sonra İskender ve arkadaşları saldırının komutasını devralmışlardır. Perslerin başında ise Dareios'un iki yaveri, Lydia'nın başkomutanı ve valisi Spithridates ile Kuzey Phrygia'nın genel valisi Arsites bulunmaktadır. Savaş her iki tarafın liderlerinin karşı karşıya gelmesiyle başlamış ve Makedonya kuvvetleri, nehri geçmeyi başarıp Pers piyadelerinin büyük kayıplar vermesine neden olmuşlardır. Böylece Makedonyalılar, savaştan ezici bir zaferle çıkmışlardır.⁵²

Pers kralı III. Dareios, Granikos yenilgisinden sonra Memnon'un verdiği ancak Pers ordusunun uygulamadığı taktiğin doğru olduğunu anlamış ve Memnon'u Küçük Asya'nın yöneticisi ve Pers donanmasının komutanı olarak görevlendirmiştir. Kıyı kentlerine mektuplar göndererek kentlerin tamamının Memnon'un emri altına girdiğini bildirmiştir. En üst komutayı üzerine alan Memnon, stratejik öneme sahip olan Miletos ve daha sonra Halikarnassos liman kentlerini savunma noktası olarak seçmiştir.⁵³

Granikos zaferi, İskender için bütün İonia kentleriyle birlikte, Küçük Asya sahil şeridine yönelik fetihlerin önünü açmıştır. İskender öncelikle daha güneye, Sardeis'e doğru ilerlemiştir. Arrianos (*Anabasis*, 1.17 vd) İskender'in bu kenti alışını şöyle anlatmaktadır: "İskender, bu şehirden yaklaşık 70 stadia uzaklıkta, Akropolis garnizon komutanı Mithrines tarafından karşılandı. Mithrines'in Sardeis'teki

⁴⁹ Arrianos, *Anabasis*, 1.12.6- 16.7; Diodoros, 17.18.2.

⁵⁰ McCoy 1989, 413.

⁵¹ Freeman 2005, 306.

⁵² Lloyd 2003, 154-5.

⁵³ Arrianos, *Anabasis*, 1.20.3; Diodoros, 17.23.6.

vatandaşların çoğu üzerinde etkisi vardı. Son olarak şehir onun ellerine teslim edildi.” Sardeis, Pers İmparatorluğu’nun en önemli eyalet başkentlerinden biriydi. Aynı zamanda burası Hellenlerle geleneksel dostluk ilişkileri olan Lydialıların da eski başkentiydi. Bu bize Pers garnizonunun teslim olmakta istekli oluşunun nedenini açıklayabilir.⁵⁴ Daha sonra İskender arkadaşlarından Pausanias’ı Sardeis kale komutanı, Nikias’ı haraçların ve vergilerin toplanması, Philotas’ın oğlu Asandros’u ise Lydia’nın denetmeni olarak görevlendirmiştir. Acil durumlarda hazır olan hafif silahlı piyade birliğini de Spithridas’ın komutası altına bırakmıştır. İskender, Sardeislileri ve Lydialı vatandaşları bağışlamış ve onların özgür olmalarına izin vermiştir.⁵⁵

İskender bundan sonra kıyıdaki büyük İonia kentlerinden Ephesos’a yönelmiş ve Ephesoslular ona kenti teslim etmişlerdir. Ephesos’a ulaştığında orada oligarşiyi yıkıp demokratik bir yönetim biçimi kurmuştur (*Anabasis*, 1.17 vd). Burada ilgilendiği ilk şeylerden biri Ephesosluların ünlü Artemis tapınağıdır. İskender, bu tapınağın yeniden yapılması ve kentin Perslere ödedikleri vergilerin tapınak ve rahipler için ödenmesi yönünde karar vermiştir. Ephesos’ta yaptığı faaliyetlerle kentin sevgisini kazanıp büyük bir ün elde etmiştir.⁵⁶

İskender’in bundan sonraki hedefi, Perslerin sonuna kadar direndiği en önemli liman kentlerinden Miletos olmuştur. Miletos ve Halikarnassos liman kentleri Pers donanmasının mevcudiyetini korumak açısından stratejik öneme sahiptiler. İskender bunun bilincinde olduğundan özellikle bu iki kentin ele geçirilmesi üzerine odaklanmıştır. İskender, kendisi iç bölgelere doğru ilerlerken karşı bir saldırıda Perslerin liman olarak kullanmalarını engellemek için Miletos’un ele geçirilmesi ve özgürlüklerinin tanınması gerektiğini bilmekteydi.⁵⁷ Bunun üzerine İskender kent yakınında kamp kurmuş ve askerleri, surlar üzerine sürekli saldırılarda bulunmuşlardır. Başlangıçta kuşatma altında olanlar surlardan kendilerini kolaylıkla savunmuşlar ancak, İskender daha kararlı bir biçimde kuşatma makineleriyle surları

⁵⁴ Lloyd 2003, 156.

⁵⁵ Arrianos, *Anabasis*, 1.17.7

⁵⁶ Lloyd 2003, 156.

⁵⁷ Freeman 2005, 306.

yıkıp hem karadan hem de denizden kuşatma baskısını arttırdığında, kenti savunan Perslerin bazıları Makedonyalılar tarafından katledilmiş, bazıları kentten çıkıp kurtuluşu kaçmakta bulmuşlardır. Geri kalanlar ise tutsak olarak alınmıştır. İskender, Miletoslulara iyi davranmış ancak kendisine karşı direnenleri köle olarak satmıştır.⁵⁸ Kent düştüğü zaman Hellen ücretli askerleri *Lade* adlı küçük bir adaya sığınmıştır. Umutsuz durumda olduklarını bildiklerinden İskender onlara ordusunda görev almalarını önerdiğinde bunu kabul etmişlerdir.⁵⁹

İskender, Miletos'un ele geçirilmesinden sonra kısmen maddi kaynaklarının yetersizliğinden, kısmen de Perslerle savaşacak kadar güçlü olmadığını gördüğü için birkaç gemi dışında donanmasını feshetmeye karar vermiştir. Küçük Asya'yı kendi kara güçleriyle işgal ettiğinden artık donanmaya ihtiyacı olmadığını ve eğer Pers deniz limanlarını ele geçirirse Perslerin denizden Makedonya kentlerine saldırma tehditlerini ortadan kaldırayabileceğini ve onları kendi istediği gibi karada savaş yapmaya zorlayabileceğini düşünmüştür. Diğer taraftan Persler bunun farkına varmışlar ve özellikle Halikarnassos'un savunmasına önem vermişlerdir. İskender, Halikarnassos'ta hem yabancılardan hem de Hellen yardımcı birliklerinden önemli bir askerî gücün toplandığı haberini alınca Karia üzerine yürümüştür (Bkz., Ek 1, Harita 1).

Antikçağ yazarları, İskender'in Halikarnassos'a gelmeden önce Karia kraliçesi Ada⁶⁰ ile karşılaşması üzerinde çok durmuşlardır. Bu karşılaşmanın siyasi açıdan çok önemli olduğu söylenmiştir. Diodoros, İskender'in seyahati esnasında Ada ile karşılaştığını, onun Halikarnassos dışına kardeşi Piksodaros tarafından sürgün edildiğinden dolayı, eski konumunu tekrar elde etmek için İskender'den yardım istediğini ve İskender'in de onun Karia'nın yöneticisi olması konusunda

⁵⁸ Diodoros, 17.22.1-5.

⁵⁹ Lloyd 2003, 157.

⁶⁰ Ada, Hekatomnidai Hanedanlığı'nın kurucusu Hekatomnos'un kızıydı. Hekatomnos'un, Mausolos, İdrieos ve Piksodaros adında üç oğlu ve iki kızı vardı. Erkek kardeşlerden en büyüğü olan Mausolos büyük kız kardeşi Artemisia ile evlenmiştir. Mausolos çocuksuz ölünce krallığı karısı Artemisia'ya kalmıştır. Onun da ölümünden sonra İdrieos yönetimi eline almış ve İdrieos Kariyalıların yöneticisi olarak yedi yıl yönetimde kaldıktan sonra ölünce kız kardeşi ve eşi Ada dört yıl yönetimde kalmıştır. Fakat o kardeşi Piksodaros tarafından tahtından edilerek Halikarnassos dışına sürgüne gönderilmiştir. Diodoros'a göre Piksodaros MÖ 341/0 yılında tahta çıkmış, beş yıl yönetimi elinde tutmuş ve İskender Asya'ya geçtiğinde satrapı (Hornblower 1982, 39-48).

emirler verdiğini, böylelikle Kariyalıların desteğini kazandığını aktarmaktadır.⁶¹ Arrianos ise Ada'nın sadece, Karia'daki en güçlü kent olan Alinda'yı elinde tuttuğunu belirtmektedir. Arrianos'a göre, İskender Karia'yı işgal ettiğinde Ada, onu karşılamaya gitmiş ve ona Alinda'yı teslim etme teklifinde bulunmuştur. Ada, ayrıca İskender'i "oğlum" diye çağıracağını temin etmiştir. Bunun üzerine İskender, Halikarnassos'u ele geçirdikten sonra Ada'ya, bütün ülkeyi yönetme ayrıcalığını bahşetmiştir.⁶²

İskender, Miletos ve Halikarnassos arasındaki bütün kentleri ele geçirdikten sonra, Halikarnassos'un Myndos Kapısı'na yaklaşık beş stadia mesafede kamp kurmuştur. Kuşatmanın uzun süreceğini tahmin eden İskender, Halikarnassos'un iyi bir limana sahip, doğal konumu nedeniyle savunma yönünden güçlü bir kent olduğunun farkındadır.⁶³ Perslerin donanma komutanlığını üzerine alan Memnon, Halikarnassos kentinde kuşatma için bütün gerekli düzenlemeleri yapmıştır.⁶⁴ Memnon, Perslerin gönderdiği satrap Orontabates ile birlikte hareket ediyor olmasına karşın, savaştaki yetkisi açıkça ondan daha üstün durumdadır. Memnon, Halikarnassos'ta İskender'in yol güzergâhındaki boşaltılan kent garnizonlarının ücretli askerlerini toplamayı başarmıştır. Bu arada surları güçlendirmiş ve savaş gemilerinden oluşan bir set ile limanları korumayı hedeflemiştir. Halikarnassos savunması için tedbirlerin alınması sonucunda kent, İskender'in şimdiye kadar karşılaştığı en çetin savaşlardan birine sahne olmuştur.⁶⁵

Halikarnassos kuşatması hakkında bize bilgi veren en önemli antik yazarlar Diodoros ve Arrianos'tur. Ancak her iki yazarın aktarımları farklılıklar göstermektedir. Diodoros'un anlatımı Makedon bakış açısından çok Persli bakış

⁶¹ Diodoros, 17.24.2.

⁶² Arrianos, *Anabasis*, 1.23.8.

⁶³ Doğal bir amfiteyatroya benzeyen özelliğiyle Halikarnassos'un (Vitruvius, 2.8.11), surlarında malzeme olarak sert kireç taşı, tuf, trakit ve beyaz yumuşak andezit kullanılmıştır ve surları çift duvar arasının küçük taşlar, toprak ve moloz dolgu ile doldurulmasıyla inşa edilmiştir. Halikarnassos'un savunma sisteminde yer alan kulelerin tümü kareye yakın planlıdır. Birkaç kule dışında kulelerin çoğu isodromik sıralı rektagonal bloklardan yer yer atkı kullanılarak inşa edilmiştir (Çimen 2004, 23-4).

⁶⁴ Diodoros, 17.23.4.

⁶⁵ Bosworth 1993, 47-8.

açısını yansıtmaktadır.⁶⁶ Kuşatma hakkında, olayların daha iyi anlaşılabilmesi için bu iki yazarın karşılaştırmalı olarak ele alınması gerekmektedir.⁶⁷

Arrianos'a göre (*Anabasis*, 1.20 vd) İskender kuşatmanın ilk gününde doğudaki Mylasa kapısı üzerinden saldırıda bulunmuş fakat geri püskürtülmüştür. Bunun üzerine Halikarnassos'a denizden destek sağladığını düşündüğü, Halikarnassos'un kuzey batısındaki liman kenti Myndos'a (Gümüşlük) saldırıda bulunmuştur. Myndos, doğal konumu nedeniyle güçlü bir kenttir. İskender, bu kenti ele geçirebilmek için kent içinden kendisini destekleyecek kişilere ihtiyaç duymuştur. Bazı Myndoslularla anlaşılan İskender, gecenin karanlığından faydalanıp kente gizlice yaklaşabilirse Myndosluların teslim olacağı sözünü almıştır. Böylece İskender, gece yarısına doğru antlaşmaya dayalı plana göre surlara yaklaşmıştır. Ancak Myndoslular, söz verdikleri üzere teslim olmamışlardır. Myndosluların ihanetine uğrayan İskender, kuşatma için askerî makineler ve merdivenlere de sahip olmamasına rağmen Makedonya *phalanks* birliklerini surlara yaklaştırıp onlara surları çökertme emrini vermiştir. Birlikler, kulelerden birini yıkmışlar ancak, surda bir gedik açamamışlardır. Kent halkı kendini savunmuş, ayrıca pek çok Halikarnassoslu, denizden Myndos halkının yardımına gelmiştir. Bu nedenle, İskender'in ani bir saldırıyla Myndos'u ele geçirme planı suya düşmüş, böylelikle hedeflemiş olduğu planları gerçekleştirilmeden Halikarnassos'u kuşatmaya geri dönmüştür. Diodoros ise Myndos saldırısından bahsetmemektedir. İskender'in Halikarnassos'un yakınında kamp kurduğuna, etkin ve zorlu bir kuşatmayı harekete geçirdiğine değinmektedir.⁶⁸

Arrianos'a göre (*Anabasis*, 1.20 vd) İskender Halikarnassos kuşatmasına şöyle devam etmiştir: "İlk önce düşmanın kentin önünde kazdığı ve yaklaşık otuz kübit genişliğinde ve on beş kübit derinliğindeki hendeği toprakla doldurdu; böylelikle saldırı kuleleri öne alınabilecekti ve kulelerden surları savunanlara oklar ve mızraklar atılabilecekti. Hendeğin doldurulmasıyla surlara yaklaşıldı. Buna rağmen Makedonyalılar kolaylıkla geri püskürtüldüler. Bu çatışmada III. Dareios'un

⁶⁶ Tarn 1948, 73.

⁶⁷ Demir 2008, 106.

⁶⁸ Diodoros, 17.23.3.

safına geçmiş olan Neoptolemos ve yaklaşık 170 kişi öldürüldü. İskender'in askerlerinden ise on altısı öldürüldü ve üçyüzü yaralandı; çünkü dışarıya çıkış harekâtı gece yapıldığından kendilerini savunmayı başaramadılar”.

Diodoros ise İskender'in her türlü kuşatma makinelerini getirdiğini, işçileri korumak için kulübeler yardımıyla kentin önündeki hendekleri doldurduğunu ve dövücü mancınıklarla kuleleri ve onların arasındaki bölmeleri sarstığını; neredeyse surun bir kısmını yıktığını aktarmaktadır. Ancak Memnon'un komutasında kenti savunan çok sayıda insan olduğu için, başlangıçta kolaylıkla, surlara saldıran Makedonyalıları yenilgiye uğratmıştır. Çok sayıda Halikarnassoslu asker, kentten dışarı çıkararak İskender'in kuşatma makinelerini ateşe vermiştir. Makedonyalılar kentin önünde gerçekleşen şiddetli savaşlarda çok büyük yiğitlik göstermelerine rağmen Persler sayı ve ateş gücü avantajına sahiptiler. Persler, kargı makineleriyle düşmanın bir kısmını öldürmüş ve diğerlerini yaralamışlardır. Böylece surlarda savaşan askerlerin desteğini almışlardır. Memnon'un emri altındaki komutanlar, zafer arzusunu pekiştirmek için ön safta yerlerini almışlar ve üstün gayret gösteren askerlere büyük ödüller verileceği vaadinde bulunmuşlardır. Böylelikle her iki tarafta da zafer arzusu çok yüksek seviyeye çıkmıştır. Sonunda bazı Makedonyalılar hemen kapıların önünde öldürülmüşlerdir. Bunların arasında ayrıcalıklı bir aileden olan Neoptolemos isimli bir asker de bulunmaktaydı. Buna rağmen Makedonyalılar iki kule ve iki bölmeyi yıkmayı başarmışlardır.⁶⁹

Buradan özetle Diodoros, Perslerin başarılı olduklarını aktarırken Arrianos Makedonların başarılı olduklarını bildirmektedir. Arrianos, Neoptolemos'un III. Dareios'un safına geçtiğini belirtirken Diodoros, tam aksine onun Makedonya tarafında yer aldığına değinmektedir.

Arrianos'a göre (*Anabasis*, 1.21 vd) ilk saldırıdan birkaç gün sonra Perdikkas'ın komutası altındaki iki Makedonyalı *hoplitai* arasında, hangisinin daha cesur olduğu konusunda bir kavga çıkmış ve bu askerler, şarabın verdiği etkiyle kendilerini silahlandırmaya ve Mylasa Kapısı'ndan surlara saldırmaya karar

⁶⁹ Diodoros, 17.24.4-6, 17.25 1-5.

vermişlerdir. Bunu düşmanla çatışmaya girmek yerine kendi yiğitliklerini sergilemek için yapmışlardır. Kentte bulunan askerlerden bazıları bunların sadece iki kişi olduğunu ve düşüncesizce surlara yaklaştıklarını görünce onların üzerine saldırmışlar fakat Makedonyalı iki asker, yanlarına yaklaşanları katletmişler ve uzakta duranlara kargı fırlatmışlardır. Bunun üzerine onlara saldıranların sayısı artmış, bu iki askere destek olmak için gelen Perdikkas'ın askerleri ile Halikarnassoslular arasında ciddi bir çatışma başlamıştır. Kentten çıkarak saldırıda bulunanlar geri püskürtülmüş ve Makedonyalılar tarafından tekrar kapıların arkasına kapatılmışlardır. Bu çatışma sırasında, Makedonyalılar, neredeyse kenti ele geçireceklerdi, çünkü bu sırada surlar gözetleme altında değildi ve iki kule çökmüştü. Eğer hepsi saldırıda bulursa Makedonya ordusu kolaylıkla surların içine girebilecekti. Buna ek olarak, ciddi şekilde hasar görmüş olan üçüncü kule sarsılmış olsaydı kolaylıkla yıkılabilirdi. Ancak Halikarnassoslular, bunu tahmin ederek çökmüş olan surun yerini alması için, iç kısımda hilal şeklinde tuğladan bir duvar örmeyi başarmışlardır. Ertesi gün İskender, kuşatma makinelerini surun yanına getirmiştir. Kentteki insanlar makineleri ateşe vermek için çıkış harekâtı yapmışlardır. Ancak çıkış harekâtı yapanlar İskender'i görür görmez silahlarını atarak kentin surları içine kaçmışlardır.

Diodoros ise Perdikkas'ın askerlerinin bazısının sarhoş olarak başlattığı gece saldırısı sonucunda, Memnon'un adamlarının saldırganların beceriksizliğini görüp çok sayıda askerle hücum ederek Makedonyalıları bozguna uğrattıklarını ve onların çoğunu öldürdüklerini aktarmaktadır. Bu durumu öğrenen Makedonyalılar yardıma koşmuş ve büyük bir çatışma çıkmıştır. Ancak İskender ve kurmay heyeti geldiğinde Persler kentin içine mahkûm edilmişlerdir. İskender surların önünde ölen askerlerini almak için bir ateşkes ricasında bulunmuştur. Perslerin tarafında savaşan Atinalı Ephialtes ve Thrasbybulos ölümlerini gömülmesi için Makedonyalılara verilmemesi tavsiyesinde bulunmuşlar ancak Memnon İskender'in bu ricasını kabul etmiştir.⁷⁰

Arrianos'a göre (*Anabasis*, 1.22 vd) bundan birkaç gün sonra İskender kendi denetimindeki kuşatma makinelerini tekrar surların yanına getirmiş ve kentte

⁷⁰ Diodoros, 17.25.5-6.

bulunan Halikarnassosluların yoğun saldırısıyla karşılaşmıştır. Kentten İskender'e saldırmak üzere çıkan ilk birlik, kuşatma makinelerini ateşe vermek ve makinelerin başındaki askerleri uzaklaştırmak için meşaleler ve diğer yanabilir malzemelerle saldırıya geçmiştir. Ancak İskender'in etrafındaki askerler, kulelerden makinelerle büyük taşlar, kargılar atarak onları kolaylıkla darmadağın etmişler ve bunun sonucunda Halikarnassoslular kente doğru kaçmışlardır. Kentin içlerine doğru kaçan Halikarnassoslular ve onlarla birlikte savaşan Perslileri takip eden Makedon askerler, çarpışmada üstün gayret gösteren çok sayıdaki Pers askerini hemen surların kenarında öldürmüşlerdir. Surların yıkıldığı kısımda oluşan dar geçitin kalabalık olan Perslerin geçmesi için fazla dar olması ve surdan düşen parçaların geçişlerini daha da zorlaştırması, Pers askerlerinin Makedonyalılar tarafından kolayca öldürülmelerine yol açmıştır. Myndos Kapısı'ndan saldırıya geçen ikinci Halikarnassos birliğini, Makedon muhafız birliklerinden biri olan Adaios ve Timandros'un alaylarına ve hafif zırhlı birliklerin bazılarına sahip Ptolemaios karşılamıştır. Ptolemaios'un askerlerinin aynı şekilde kentte saldırıya geçen Halikarnassosluları bozguna uğratmaları kolay olmuştur. Bir kısım Halikarnassoslu da hendeğin üzerine yapılmış olan dar bir köprü üzerinden kaçarlarken talihsizlik yaşamışlar, çoğunluğu hendeğin üzerine düşmüş, bazıları kendi arkadaşları tarafından ezilerek öldürülmüş, diğerleri ise yukarıdan Makedonyalılar tarafından vurulmuşlardır. İskender, savaşa devam etmek yerine Halikarnassoslulardan dostça bir teslimiyet işareti beklediğinden ordusunu geri çağırması ve böylece kent, o sırada ele geçirilmekten kurtulmuştur. Kentteki insanlardan yaklaşık bin kişi ölmüştür. İskender'in ise muhafızlarından biri olan Ptolemaios, okçuların başı Klearkhos ve bin kişilik piyade birliğinin komutanı Adaios'un da olduğu yaklaşık kırk adamı ölmüştür. Ephialtes öldürülmüş ve adamları kente geri sürülmüşlerdir. Yüksek rütbeli Makedonyalılar Atharrias'ın emri altında savaş düzenini yeniden sağlamışlardır.

Diodoros ise (17.26 vd) komutanların toplandığını ve ücretli askerlerin liderlerinin en ön safta gitmeleri ve düşmana saldırmaları gerektiği konusunda Ephialtes'in yaptığı öneriyi aktarmaktadır. Bunun üzerine Memnon, Ephialtes'in kendisini ispatlamaya çok arzulu olduğunu anlamış, cesareti ve fiziksel gücü nedeniyle ona güvenerek önerisini hayata geçirmesine izin vermiştir. Bunun üzerine,

kentten iki bin seçilmiş asker toplamış ve onların yarısına yanmış meşaleler vererek ve diğerlerini düşmanı karşılamak için düzene sokarak saldırı için aniden bütün kapıları sonuna kadar açmıştır. Ephialtes, birliğiyle ileri doğru saldırarak bir grubu kuşatma makinelerini ateşleyip büyük bir yangına sebep olmak için görevlendirirken kendisi de ateşi söndürmek için ileri fırlayan Makedonyalıların üzerine yüklenmiştir. Bunun üzerine İskender komutayı alarak ateşi söndürmek ve kuşatma makinelerini kurtarmak için adam göndermiştir. Her iki tarafın tükenmek bilmeyen savaşçı ruhları ve yiğitlikleri yüzünden korkunç bir çarpışma meydana gelmiştir. Makedonyalılar ateşin yayılmasını engellemişler ancak Ephialtes'in askerleri çatışmada avantajı ele geçirmişlerdir. Yeni dikilmiş olan yedek surun tepesinden savunmacılar yoğun mızrak ve ok atışlarıyla Makedonyalıların çoğunu katletmişlerdir. Pek çok Makedonyalı öldüğünde ve geri kalanı yoğun mızrak atışları önünde geri çekildiğinde, Memnon ağır takviye birlikleriyle çatışmaya girmiştir. Bu durum karşısında İskender çaresizliğe kapılmış fakat bir süre sonra çatışmanın gidişatı tersine dönmüştür. Çünkü babası Philippos zamanında ona hizmet etmiş ve pek çok çatışmada zafer kazanmış olan Makedonyalılar bu durum karşısında yiğitliklerini göstermek için harekete geçmişlerdir. Makedonyalılar, birbirine giren kalkanlarıyla saflarını sıklaştırarak düşmana saldırmışlardır. Ephialtes ve pek çoğunu öldürmeyi başarmışlar ve sonunda geri kalanları kente sığınmaya zorlamışlardır. Makedonyalılar kaçmakta olan düşmanlarıyla birlikte surların içine girdiklerinde gece olmuş ancak İskender borazancıya geri çekilme çağrısı yapmasını emretmiştir. Böylece Makedonyalılar, kamplarına geri çekilmişlerdir.

Karşılaştırma yapmak gerekirse, Arrianos bu saldırıda savunmacılardan yaklaşık bin kişinin, Makedonyalılardan ise kırk kişinin öldüğünü bildirmektedir. Diodoros ise Ephialtes'in saldırısıyla pek çok Makedonyalının öldürüldüğünü ve İskender'in bile bu durum karşısında çaresizliğe düştüğünü aktarmaktadır.

Arrianos, bu saldırılardan sonra Halikarnassos'u savunan Orontobates ve Memnon'un buluştuğunu, surun düştüğünü, askerlerinin çoğunun ya öldüklerini ya da yaralanıp sakat kaldıklarını görerek kuşatmaya uzun süre karşı koyamayacaklarına karar verdiklerini bildirmektedir. Orontobates ve Memnon bütün bunları dikkate

olarak kendi yaptıkları ahşap kuleleri, silah depolarını ve surun kenarındaki evleri ateşe vermişler, bunun üzerine Perslerin bir kısmı Zephyrion bir kısmı da Salmakis iç kalelerine çekilmişlerdir. İskender ise, Orontobates ve Memnon'un emriyle kenti ateşe verenleri katletmiş ancak evlerinde ele geçirilen Halikarnassos vatandaşlarının canlarının bağışlanması için emir vermiştir. Arrianos, İskender'in kentin tamamını ele geçirdiğinde, iç kaleleri kuşatmanın pek önemi olmayacağını düşünerek buraları kuşatmaktan vazgeçtiğini aktarmaktadır. İskender, dış kenti yerle bir ettikten sonra kentte, Ptolemaios'un emri altında 3000 Hellen piyadesini ve 200 süvariye bırakmıştır. Daha sonra Karia'nın tamamının genel valisi olarak Ada'yı atamıştır.⁷¹

Diodoros ise Memnon'un generalleri ve satraplarıyla bir toplantı düzenlediğini, bu toplantı sonucunda kenti terk etmeye karar verdiğini bildirmektedir. Memnon, en iyi adamlarını ve yeterli erzağı *akropolise* yerleştirip, ordunun geri kalanını ve stoklarını Kos (İstanköy) adasına taşımıştır. İskender, gün ağardığında Memnon ve ordusunun kenti terk ettiğini anlamış, kenti yıkarak güçlü bir sur ve hendekle iç kaleyi çevrelemiştir.⁷²

Strabon'a göre ise İskender, iç kaleler haricinde kenti ele geçirdikten sonra, Ada'yı Karia valisi olarak atamış ve ona iç kaleleri kuşatma görevini vermiştir. Ada, kuşatmayı şahsi düşmanlık meselesine dönüştürerek, buraları kısa bir süre sonra ele geçirmiştir.⁷³

Sonuçta, İskender Karia'ya ulaşmadan önce Persleri Granikos Savaşı'nda yenilgiye uğratmıştır. Bu savaşta ücretli askerlerin komutanlığını yapan Memnon, İskender'e karşı meydan savaşından kaçınılmasını, Pers kara ve deniz güçlerinin Makedonya'ya gönderilerek savaşın etkisinin Avrupa'ya yayılmasını önermiş ancak Persler, Memnon'un bu önerisini dikkate almayıp savaşmayı ve direnmeyi tercih

⁷¹ Arrianos, *Anabasis*, 1.23 vd.

⁷² Diodoros, 1.27.5-6.

⁷³ Strabon, 14.2.17.

etmişlerdir. Granikos Savaşı'ndan sonra Memnon'un düşüncelerinin doğruluğunun farkına varan III. Dareios, onu Küçük Asya'nın yöneticisi ve Pers donanmasının komutanı olarak görevlendirmiştir. Komutayı üzerine alan Memnon, stratejik öneme sahip liman kentleri olan Miletos ve Halikarnassos'un savunmasına önem vererek Makedonyalılara karşı savaşın denizden yapılmasını amaçlamıştır. İskender, Ephesos ve Miletos'u ele geçirdikten sonra, kısmen maddi yetersizliklerden ötürü, kısmen de Perslerle denizde savaşacak kadar güçlü olmadığını düşündüğünden birkaç gemi dışında donanmasını feshetmiştir. İskender Halikarnassos'a ulaşmadan önce kardeşi Piksodaros tarafından Alinda'ya sürgün edilen Ada ile karşılaşmış ve onunla anlaşmaya varmıştır. Halikarnassos kuşatmasında güçlü bir direnişle karşılaşılması, her iki taraf da ağır askerî kayıplar vermiştir. İskender kentin tamamını ele geçirdiğinde, iç kaleleri kuşatmanın önemli olmadığını düşünerek burayı almaktan vazgeçmiş ve kuşatma sonunda Karia'nın genel valisi olarak Ada'yı atamıştır.

III. BÖLÜM

DIADOKHOİ SAVAŞLARI DÖNEMİNDE KARIA

(MÖ 323 - MÖ 281)

A- ASANDROS DÖNEMİ

İskender 10 Haziran 323 yılında öldüğünde, arkasında büyük bir imparatorluk bırakmıştır. İskender'in imparatorluğu, Makedonya'daki anavatanından, babasının boyunduruk altına almış olduğu Hellen kent devletleriyle birlikte, doğuda Baktria ve Hindistan'ın bazı bölgelerine kadar uzanmıştır. Hâkimiyet alanı, Anadolu'yu, Levant'ı, Mısır'ı, Babil'i ve Pers ülkesini kapsamaktaydı. İskender'in ani ölümü üzerine ondan sonra kimin varisi olacağı konusunda, generalleri arasında çok vakit geçmeden bir çatışma yaşanmaya başlamıştır. Meleagros ve süvarileri İskender'in üvey kardeşi Arhidaeos'un adaylığını desteklerken, süvari birliklerinin komutanı Perdikkas ise İskender'in Roksana'dan henüz doğmamış olan çocuğunun beklenmesi görüşünü desteklemiştir. Nihayetinde, Arhidaeos (III. Philippos olarak)'un kral olması ve eğer erkek olursa Roksana'nın çocuğuyla (IV. Aleksandros) birlikte yönetimi elinde bulundurması, Perdikkas'ın bütün imparatorluğun vekil yöneticisi olup Meleagros'un da onun komutanı olması konusunda bir uzlaşmaya varılmıştır; ancak çok fazla vakit geçmeden Perdikkas, Meleagros ve diğer süvari liderlerini öldürmüştü ve kontrolün tamamını eline geçirmiştir. Perdikkas, kendisini desteklemiş olan süvari generallerini imparatorluğun çeşitli kısımlarının satrapları olarak atamış ve Babil merkezli krallığı parçalayarak onlara ödül olarak dağıtmıştır. MÖ 323 yılında en üst yetkiyi alan Perdikkas, gerçekleştirilen *Babil Bölünmesi*'nde, Ptolemaios'a Mısır'ı, Laemedon'a⁷⁴ Suriye'yi, Philotas'a Kilikya'yı, Peithon'a Media'yı, Antigonos'a Phrygia, Lykia ve

⁷⁴ İskender'in çocukluk arkadaşlarından birisidir. İskender'in ölümünden sonra hem Perdikkas hem de Antipatros tarafından Suriye satrapı olarak atanmıştır. Ptolemaios ona rüşvet olarak Phrygia ve Suriye'yi vermeyi teklif etmiş, fakat Laemedon reddetmiştir. Böylece Ptolemaios MÖ 320 yılında ona karşı Nikanor emrinde küçük bir güç göndermiştir. Çatışmada Laemedon mahkum düşmüş fakat kaçarak Karia'da bulunan Perdikkas'ın erkek kardeşi Alketos'a sığınmıştır (Diodoros, 18.43; Curtius Rufus, *Aleksandri Magni*, 10.10.2; Appianos, *Syriaka*, 52).

Pamphylia'yı, Menandros'a Lydia'yı, Lysimakhos'a Trakya'yı, Leonatos'a Hellespontos Phrygia'yı ve Tlepolemos'a Karmania'yı vermiştir. Makedonya ve Hellas'ın geri kalan bölgeleri İskender için yönetmiş olan Antipatros ve İskender'in en değerli komutanı Krateros'un ortak yönetimi altına girmiştir. Bu arada Kardialı Eumenes de Kapadokya ve Paphlagonia'yı almıştır.⁷⁵ Böylelikle İskender'in ölümünden sonra ardılları ve komutanları arasında *Diadokhoi* olarak bildiğimiz çekişmelerle dolu bir dönem başlamıştır.

Bütün bu bölünmeler esnasında Perdikkas'ı desteklemiş olan Asandros MÖ 323 yılında yönetici olarak Karia bölgesini almıştır.⁷⁶ Asandros'un satrap olduğu bilgisine Orta Karia'nın Lagina bölgesinde bulunan iki yazıttaki tarih formüllemelerinden de ulaşılabilmektedir.⁷⁷ Perdikkas, MÖ 322 yılında, İskender'in fetih politikasını devam ettirmek amacıyla, Ariarathes'in hâkimiyetinde bulunan Kapadokya'yı ele geçirmeyi planlamış ve Antigonos ile Leonatos'a Kapadokya satrapı Eumenes'e yardım etmelerini bildirmiştir; ancak Antigonos ve Leonatos bu emre itaat etmemişlerdir. Perdikkas, Ariarathes'i mağlup etmiş, topraklarını da Eumenes'e vermiştir.⁷⁸ Sonrasında Antigonos'un itaatsizliğinin neden kaynaklandığını öğrenmek istediğinde Antigonos, Antipatros'un yanına kaçmıştır. Antigonos'un, Perdikkas'ın amaçlarını Antipatros ve Krateros'a açıklamasıyla bunlar arasında ittifak oluşmuştur.⁷⁹ Diğer taraftan Ptolemaios'u kendi taraflarına çekmişlerdir. Perdikkas, Antigonos'la mücadele etmeden önce Ptolemaios'un üzerine yürümüş ve Eumenes'e de kendi satraplığına sınır olan Karia, Phrygia, Lykia ve Pamphylia'yı ele geçirme ve Antipatros ile Krateros'un Anadolu'ya geçmelerini

⁷⁵ Diodoros, 18.3.

⁷⁶ Photius, *Bibliotheka*, 82; Diodoros, 18.3.1; İustinus, *Epitome*, 13.4. Yalnız İustinus, Asandros yerine muhtemelen yanlışlıkla Kassandros ismini vermektedir. Aynı şekilde bkz., Curtius Rufus, *Aleksandri Magni*, 10.10.

⁷⁷ Yazıtlar Lagina bölgesindeki Koranza kentinin kararnamelelerini kaydeder (*Syll.*³ 311). Ayrıca Billows'un açıklamalarına göre, Robert yayımladığı Stratonikeia'da bulunan fragman halindeki bir yazıtta dayanarak Asandros'un satrap olduğunu ve Hierakomitailıların ona Mylasa'da iken büyükelçi yolladığını ve III. Philippos'un dördüncü yılına tarihlendirilen Amyzon'da bulunan bir yazıtta da Asandros'un satrap olduğunu ve bu yazıtta Asandros'un Amyzon'da yaşayanları, ismi Bagadates olan bir Persliye karşı koruduğunu belirtmiştir. Bu durumda Asandros'un Karia satrapı olarak Orta Karia'nın kontrolünü Lagina ve Koranza/Stratonikeia civarında, Batı Karia'nın kontrolünü Mylasa ve Amyzon civarlarında en geç MÖ 318'den itibaren, kontrolünü kaybettiği tarih olan MÖ 313'e kadar elinde tuttuğunu söyleyebiliriz (Billows 1989, 184).

⁷⁸ Diodoros, 18.16.

⁷⁹ Diodoros, 18.25.

engelleme görevini vermiştir.⁸⁰ Bu sırada Eumenes, Perdikkas'ın öldürüldüğü duyulunca Makedonyalılar tarafından düşman ilan edilmiş ve bunun üzerine savaş için bütün hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. Perdikkas'ın ölümünden sonra, erkek kardeşi Alketas, Eumenes'e sığınmıştır. Antipatros'a karşı ayaklanmalarda elebaşlarından biri olan Attalos da (Perdikkas'ın kayınbiraderi) 800 atlı 10.000 piyade gücüyle onlara katılmıştır. Attalos ve askerleri Knidos, Kaunos ve Rhodos'a saldırmış ve girmiş oldukları deniz savaşında Rhodosluların amirali Demeratos, onları geri püskürtüp tam bir yenilgiye uğratmıştır. Bu arada Antipatros, Eumenes'e karşı mücadele etmektedir. Eumenes, Antipatros'a karşı Alketos ve Attalos'dan destek alma arayışı içine girmiştir. Bunun üzerine Alketos ve Attalos, Antipatros'a karşı ayaklanmalara destek vermişlerdir. Antipatros, onların üzerine kendisi gitmektense, Karia satrapı olmasına destek verdiği Asandros'u göndermiş; ama Asandros, Alketos ve Attalos tarafından yenilgiye uğratılmıştır.⁸¹

Perdikkas öldürüldükten sonra Ptolemaios ve Antipatros arasında MÖ 321 yılında yapılan Triparadisos antlaşmasında, Babil Bölünmesi'nin üzerinde değişiklik yapılarak satrapların toprak paylaşımları yeniden gerçekleştirilmiştir. Antipatros; Mısır'ı Ptolemaios'a, Suriye'yi Laemedon'a ve Kilikya'yı Philoksenos'a, Babylonia'yı Seleukos'a, Media'yı Pithon'a vermiştir. Kapadokya'ya Nikanor'u, Büyük Phrygia ve Lykia'ya önceki gibi Antigonos'u, Lydia'ya Kletios'u, Hellespontos Phrygia'ya Arrhidaeos'u ve Karia'ya Asandros'u atamıştır.⁸² Böylelikle Asandros'un yöneticiliği, Antipatros tarafından teyit edilmiştir. Kraliyet ordusunun generali olarak Antipatros, öncelikle Perdikkas yandaşlarından Alketas ve Eumenes'e karşı yürütülen savaşı bitirme görevine Antigonos'u atamıştır. Kendi oğlu Kassandros'u da bin kişinin komutanı olarak Antigonos'a bağlamıştır.⁸³ MÖ 320 yılı Antigonos ile Eumenes'in çatışmalarına sahne olmuştur. MÖ 319 yılında Antipatros, Polyperkhon'u⁸⁴ baş general atayıp öldüğünde varisler arasındaki savaş

⁸⁰ İustinus, 13.6.

⁸¹ Diodoros, 18.37.3-4; Photius, *Bibliotheka*, 92.11.

⁸² Diodoros, 18.39.5.

⁸³ Diodoros, 18.39.7- 18.40.1.

⁸⁴ Aslında bir koruma olan Polyperkhon, İssos'tan sonra bir phlanks taburunun bir komutanı olmuş (Arrianos, *Anabasis*, 2.12.2), ama İskender'in yaşamı boyunca bu rütbeden daha üstüne yükselmemiştir. İskender'in ölümünden önce 10 bin gazi Makedonya'ya iade edilince Polyperkhon,

tekrar patlak vermiştir.⁸⁵ Antigonos ve Kassandros, imparatorluğun kralı olarak Polyperkhon'u kabul etme eğiliminde olmadıklarından yeni çatışmaların yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Kesin olmamakla birlikte, MÖ 318 başı itibarıyla Antigonos'un güçlü bir konuma ulaştığı düşünülmektedir. Antigonos, arkasında büyük ordusuyla Asya'nın komutanıydı; ama otoritesinin devam etmesi, yeni kral Polyperkhon'la ilişkisine bağlıydı. Aslında Antipatros'un ölümü Antigonos için bir fırsat yaratmıştı. Çok geçmeden Polyperkhon ve Kassandros arasında Hellas'da ve Makedonya'da bir iç savaş patlak vermiştir. Bu savaşta Antigonos ve Ptolemaios, Kassandros'a destek vermiştir. Polyperkhon ise Asya'da Eumenes ile ittifak kurmuş, ancak Kassandros tarafından Makedonya'dan sürülmüş ve küçük kral IV. Aleksandros ve annesi Roksana ile birlikte Epiros'a kaçmıştır. Epiros'ta İskender'in annesi Olympias ile güçlerini birleştiren Polyperkhon, tekrar Makedonya'yı işgal etmiştir. Küçük Asya'da Polyperkhon'a destek veren Eumenes ise, Antigonos'un güçleri tarafından doğuya doğru itilmiştir.

MÖ 317 yılında Antipatros'un muhalifi Antigonos, Persia ve Lydia ile uğraşırken Asandros Küçük Asya'daki gücünü arttırmıştır. Asandros, Mısır yöneticisi Ptolemaios ve Makedonya yöneticisi Kassandros tarafından oluşturulan konfederasyonun bir üyesi olarak Antigonos'a karşı savaşmıştır. Seleukos ve Lysimakhos da Antigonos'a karşı gerçekleştirilen bu ittifaka destek vermişlerdir. Bu ittifakın sebebi şöyle açıklanabilir: Antigonos, MÖ 315 yılı başlarında, Suriye'nin güneyine sefere çıkmaya başladığında, Ptolemaios, Kassandros ve Lysimakhos'un birleşik güçlerinin elçileri tarafından karşılanmıştı. Antigonos, bu elçilere yönetim taleplerini bildirmişti. Buna göre Kapadokya ve Lykia Kassandros'a, Hellespontos Phrygia Lysimakhos'a, Babil Seleukos'a, Suriye'nin tamamı Ptolemaios'a verilecekti. Antigonos'un kendisi de, Eumenes'le olan savaşından sonra elde ettiği hazineleri bu yöneticiler ile paylaşacaktı. Ptolemaios, Kassandros, Lysimakhos ve Seleukos, bu anlaşmaya uyulmazsa, Antigonos'a karşı birlikte savaşacaklarını

Krateros'a yardımcı olarak onlara eşlik etmiştir (Arrianos, *Anabasis*, 7.12.4). Antipatros, Perdikkas'a karşı Asya'ya gittiğinde onu vekili olarak Makedonya'da bırakmıştır (Diodoros, 18.38.6).

⁸⁵ Diodoros, 18.48.4-7; Plutarkhos, *Phocion*, 31.1.

açıklamışlardı. Bunun üzerine, Antigonos savaş ilan etmiş, ancak kendisine karşı birleşmiş olanların büyüklüğünü gördüğünde, savaşın boyutunu düşünmüş ve ittifakına katılacak yöneticileri, bir araya toplamıştır. Agesilaos'u Kıbrıs'taki kralların üzerine, İdomeneos ve Moskhion'u Rhodos'a ve yeğeni Polemaios'u (Ptolemaios) Amisos'a karşı savaşmaları için gönderen Antigonos, Kassandros'un Kapadokya'yı istila eden ordusunu defetmek için de Kapadokya'ya bir ordu göndermiştir. Polyperkhon'un oğlu Aleksandros ile dostluk kuran Antigonos, Kassandros'a karşı savaş başlatmıştır.⁸⁶ Daha savaşın ilk yılında, MÖ 315'te, Seleukos'un donanmasının komutanı Polykleitos, Kıbrıs'tan Pamphylia kıyılarına kadar düşmanı kolladıktan sonra, kıyı boyunca Kilikia'daki Aphrodisia'ya doğru gitmekteyken Antigonos'un amirali Theodotos'un Lykia'daki Patara kentinden denize açıldığını öğrenmiştir. Antigonos donanması, Rhodos gemilerinden ve Kariyalı tayfalardan oluşmaktaydı. Donanmanın yanı sıra Antigonos'un Perilaos adlı subayının komutasındaki bir birlik de, kıyıdan ilerlemekteydi. Polykleitos önce karaya asker çıkarıp Perilaos'un birliğini yok etmiş, arkasından gemilere saldırıp deniz savaşında bunları yenmiş ve Theodotos'u yaralı olarak ele geçirmiştir.⁸⁷

Antigonos, MÖ 314 yılının baharındaki savaşlarda Tyros'u kuşatırken Kassandros'a karşı bir propoganda savaşı başlatmıştır. Hellas anakarasındaki Kassandros tarafından desteklenen oligarşik kent devletlerine karşı bir kuşatma hareketi başlatmıştır. Böylelikle bu kent devletlerinin ayaklanmalarına yol açmıştır. Savaşın ilk iki yılında, Kassandros'un kendisi Hellas anakarasındaki operasyonları komuta etmiştir, alt rütbeli subayları ise Kapadokya ve Karia'daki birliklerin komutanlığını almıştır.⁸⁸ Kassandros, Makedonya'ya ulaşip Ptolemaios ve Seleukos'la ittifak yapmış olan Karia'daki bütün kentlere karşı savaşın devam ettiğinin haberini aldığıında Karia'ya bir ordu göndermiştir, çünkü Kassandros hem müttefiklerine yardım etmek istemiş hem de Antigonos'un dikkatini dağıtıp onun Avrupa'ya geçmeye zaman bulamamasını amaçlamıştır.⁸⁹ Asandros ve Prepelaos,⁹⁰

⁸⁶ Diodoros, 19.57.1-5.

⁸⁷ Diodoros, 19.64.4-8.

⁸⁸ Diodoros, 19.68.2-7.

⁸⁹ Diodoros, 19.68.2, 19.67.3-7.

⁹⁰ Kassandros tarafından Polyperkhon'un oğlu Aleksandros'a gönderilmiştir. Başarılı bir girişimle onu Antigonos'tan kurtarması için görevlendirilmiştir (Diodoros, 19.64.3).

Kassandros tarafından Karia'ya gönderilen seferin komutasını üstlenmişlerdir. Onlar Antigonos'un yeğeni Ptolemaios'un (Polemaios)⁹¹ ordusunu kışlaması için böldüğü ve babasını gömmekle meşgul olduğu haberini aldıklarında, ona karşı Eupolemos'u Karia'da Kaprima yakınında tuzak kurmak için 8000 piyade ve 200 atlıyla birlikte göndermişlerdir. Ancak bu sırada Ptolemaios ordudan kaçan bazılarından onların planını öğrenince yakın yerlerde kışlayan birliklerden 8300 piyade ve 600 süvari toplamıştır. Gece yarısı onların kampına beklenmedik bir baskın yapıp onları, savunmasız ve uykuda yakalayıp Eupolemos'un kendisini canlı ele geçirmiş ve askerlerini teslim etmeye zorlamıştır.⁹² Bu nedenle Kassandros'un seferi felaketle sonuçlanmıştır.

Antigonos'un büyük bir ordu ile Phrygia'daki varlığı belki de Asandros'u direnmenin faydasız olabileceği konusunda ikna etmiştir. Bu durum Antigonos'la antlaşma yapmak için bir sebep oluşturmuştur.⁹³ MÖ 313 yılında "Karia yöneticisi Asandros, Antigonos'a karşı yürüttüğü savaşta zor duruma düşerek Antigonos ile barış yapmış, yapılan barış antlaşması ile ordusunun tamamını teslim etmeyi, Hellen kasabalarını özgürlüğüne kavuşturmayı ve Karia satraplığını Antigonos'a hediye etmeyi ve erkek kardeşi Agathon'u rehin olarak bırakmayı kabul etmiştir. Ancak antlaşmadan birkaç gün sonra pişmanlık duyan Asandros, gizlice kardeşini hapisten kurtarmış ve Ptolemaios ve Seleukos'a elçiler göndererek mümkün olan en kısa zamanda kendisine yardım göndermeleri için yalvarmıştır."⁹⁴ Antigonos, Asandros'un bu hareketine çok kızarak onun hâkimiyeti altındaki Hellas kentlerini özgürlüğüne kavuşturmak için derhal bir ordu göndermiştir. Medios'u donanma komutanı ve Dokimos'u ordunun generali olarak atamıştır. İki general, Miletos kentine vardıklarında vatandaşları, özgürlüklerine kavuşturma vaatlerinde bulunarak cesaretlendirmişlerdir. Bir garnizonu olan iç kaleyi kuşatmayla ele geçirdikten sonra hükümeti özgür kılmışlardır. Onlar bununla meşgul olurken Antigonos kuşatmayla Tralleis'i (Aydın) ele geçirmiştir. Daha sonra Kaunos'a ilerleyerek iç kale dışında burasını da işgal etmiş ve savunması en zayıf tarafından kente devamlı saldırılarda

⁹¹ Antigonos'un yeğeni Ptolemaios, antik metinlerde bir diğer ismiyle Polemaios olarak da görülmektedir.

⁹² Diodoros, 19.69.3.

⁹³ Billows 1990, 120.

⁹⁴ Diodoros, 19.75.1-2.

bulunmaya devam etmiştir. Yeterli bir güçle İasos'a gönderilen Ptolemaios (Antigonos'un yeğeni) bu kenti Antigonos'u desteklemeye zorlamıştır (Bkz., Harita 2). Bu yöntemlerle Karia'daki bütün bu kentler Antigonos'a tabi olmuşlardır. Bundan böyle Asandros tarih sahnesinden çıkmaktadır.⁹⁵ Antigonos'un MÖ 313 yılının başlarında Karia'yı ele geçirmesi, Küçük Asya eyaletlerinin hâkimiyetini elde etmesinin yolunu açmış ve generalleri Hellas anakarasındaki önemli yerleri Kassandros'un elinden almışlardır.

Diodoros, Eupolemos'un MÖ 312 yılının sonlarında, Karia'da yaşamış olduğu felakete rağmen, kendisine olan güveninin devam ettiğini gösterir bir biçimde Hellas'ta Kassandros'un birlikleri içinde yer aldığını belirtmektedir.⁹⁶ Kassandros, Euboia'daki Oreos kentinde kontrolü kazanma girişimlerinde bulunurken ayrıca Karia bölgesinde büyük başarılar elde etmiş Antigonos'un yeğeni Polemaios'un emrindeki askerî ve deniz gücüne karşı da mücadele etmektedir. Polemaios, Karia'daki başarılarından sonra müttefiki olan Boeotia birlikleri ile birlikte Kassandros'un kontrolündeki Euboia'da anahtar bir pozisyona sahip olan Khalkis'i abluka altına almıştır. Kassandros, Antigonos'tan gelebilecek bir tehlikeye karşı Makedonya'ya geri dönmüş, ancak Khalkis'in komutasını kardeşi Pleistarkhos'a bırakmıştır. Ayrıca, garnizonları Oropos ve Thebes'e teslim edip Hellas'taki orduların generalliğine Eupolemos'u getirmiştir.⁹⁷ Açıkça görülüyor ki Kassandros, Karia'da almış olduğu yenilgiye rağmen Eupolemos'a kardeşi Pleistarkhos'tan daha güçlü ordular emanet etmiş ve onun yeteneklerine karşı güvenini kaybetmediğini göstermiştir.

Yukarıdaki bilgilere ve Asandros ve Eupolemos'un Karia'daki güçlerine bakılarak, alt-üst ilişkisine sahip olduklarını söyleyebiliriz. Diodoros'a göre Asandros ve Eupolemos, Antigonos'a karşı müttefiklerdir.⁹⁸ Billows'un açıklamalarına göre, Eupolemos'un, Asandros'un astı olduğu düşüncesi Robert tarafından reddedilmektedir. Bu mesele Mastrocinque tarafından tekrar gündeme

⁹⁵ Diodoros, 19.75.3-6.

⁹⁶ Diodoros, 19.77.6.

⁹⁷ Diodoros, 19.77.2-6.

⁹⁸ Diodoros, 19.68.2-7.

getirilmiştir. Mastrocinque, Eupolemos'la ilgili olarak "Asandros'un emrinin altında bir lider" olarak yazmıştır. Aşağıda da açıklayacağımız gibi, bu görüşle ilgili sorun Eupolemos'un MÖ 314/3 yılı civarında kendi adına sikke bastırma ihtimalinin olmasıdır. Bu da Eupolemos'un kendisini bağımsız bir hanedan olarak gördüğünü gösterir. Asandros'un MÖ 323'ten MÖ 312'ye kadar Karia satrapı olduğu bilinmektedir.⁹⁹ Ancak Pleistarkhos ve Asandros'tan farklı olarak Eupolemos'un hükümdarlığıyla ilgili yazıtlar bize kesin bir tarih sunmamaktadır. Bu konuda elimizde bulunan yazıtsal bulgular Pleistarkhos'unkilerden daha fazla olsa da Pleistarkhos dönemindeki yazıtlarla ilgili elimizde tarihleme formülleri bulunurken, Eupolemos ile ilgili ise elimizde yönetsel bir karar, bir antlaşma ve bir onurlandırma yazıtı bulunmaktadır.¹⁰⁰ Pleistarkhos'un Karia'daki hanedanlığının Antipatridai gücünün yıkıldığı MÖ 294 yılında son bulmasıyla Eupolemos'un bağımsız hanedanlığı başlamıştır. Buradan Eupolemos'un yönetiminin MÖ 294-287 yılı civarına denk geldiği sonucuna varabiliriz.

B- EUPOLEMOS DÖNEMİ

Hellenistik dönem boyunca Küçük Asya'nın politik ve kurumsal hayatının önemli özelliklerinden biri de hanedanlıklar olmuştur. Bu hanedanlardan birisi de Eupolemos tarafından kurulmuştur. Karia'da bulunan bir takım yazıtlar ve bronz sikkeler yardımıyla Makedonyalı hanedan Eupolemos'tan haberdar olmaktayız.¹⁰¹ Eupolemos'un Karia Hanedanlığı ile ilgili dört delil mevcuttur. Bunlardan ilki İasos kentinin Eupolemos'u iyilikleri için onurlandırdığı hükmün yer aldığı yazıttır.¹⁰² İkincisi Theangela'daki bir yazıtta Eupolemos ile barış antlaşması yapıldığının bildirilmesidir.¹⁰³ Üçüncüsü Labraunda'daki bir yazıtta, Eupolemos'un Koslu Dion'a ve torunlarına *ateleia* (af, bağış) ödülü vermesine dair kararıdır.¹⁰⁴ Dördüncüsü Karia bölgesinde bulunan onun bastırdığı sikkelerdir.¹⁰⁵

⁹⁹ Billows 1989, 185.

¹⁰⁰ Billows 1989, 193-5.

¹⁰¹ Billows 1989, 173-4.

¹⁰² *CIG* II 2675b; Blümel 1985, no.32.

¹⁰³ Robert 1936, no.52.

¹⁰⁴ Crampa 1972, 42-7, no.42; Hornblower 1982, 366, M8; Aydaş 2010, 77.

¹⁰⁵ Billows 1989, 179.

Eupolemos'u iyilikleri için onurlandıran İasos hükmü (Bkz., Ek 7, Yazıt 1) çok önemlidir, çünkü bu bize Eupolemos'un ataları ve etnik kökeni hakkında bilgi vermekte, onun Makedon olduğunu doğrulamaktadır: Εὐπόλεμος Πωτάλου Μακεδῶν (Makedon Potalos'un oğlu Eupolemos). Bu yazıt Eupolemos'un İasos kentine ve vatandaşlarına yardım ettiğini aktarmaktadır.¹⁰⁶

Theangela'da bulunan diğer yazıt (Bkz., Ek 7, Yazıt 2) Eupolemos ve Karia'da Theangela kenti arasındaki barış antlaşması metninin büyük bir kısmını içermektedir. Yazıtın 12-14. satırlarında adının kesin olarak Peukestas¹⁰⁷ olduğu bilinen biriyle yapılan bir önceki barış antlaşmasına atıfta bulunmaktadır.¹⁰⁸ Peukestas'ın, Theangela ile yaptığı antlaşma Eupolemos'un Karia'daki gücünün MÖ 312'den sonra var olduğunu doğrulamaya yardım eden bir tarihlendirmedi. Peukestas'ın MÖ 315 ortalarında Persia'daki görevinden alınması ve Antigonos'un o yılın sonunda Küçük Asya'ya döndüğü bilgisinden yola çıkarak Peukestas'ın Karia'da Theangela ile antlaşma yapabileceği en erken tarihin MÖ 314 yılının sonları olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Peukestas'ın Theangela ile yaptığı antlaşmanın Antigonos'un Karia'yı MÖ 312 başlarında fethettiği tarihe ertelediği de varsayılabilir. Buna dayanarak Peukestas'ın yaptığı antlaşma muhtemelen MÖ 312 yılı civarında gerçekleşmiştir. Eupolemos'un Theangela kentine karşı savaşı ve bölgede askerî güç bulundurması ve sonrasında yaptığı antlaşma ise daha sonraki yıllara aittir. Peukestas'ın yaptığı antlaşmadan kısa süre sonra yapılmış olmalıdır. MÖ 310 yılı civarına tarihlendirilebilir.¹⁰⁹

Billows yukarıda söz ettiğimiz iki yazıtle ilgili görüşlerine şöyle devam etmektedir: “İlk yazıtta İasos'un Eupolemos'u iyiliklerinden dolayı onurlandırdığı kararnamesinde, Eupolemos'un İasos'un tebaası olduğu konusunda herhangi bir

¹⁰⁶ Billows 1989, 179.

¹⁰⁷ Peukestas, İskender'in hayatını Hindistan'da kurtaran adam olarak tanımlanmıştır ve MÖ 324'ten MÖ 315'e kadar Pers satraplığı yapmıştır. Diodoros'a göre Peukestas, MÖ 316'da Kardialı Eumenes'in müttefiki olarak Antigonos'a karşı mücadele etmiş ama sonunda MÖ 316/5 kışında Gabiene savaşında Antigonos'un tarafına geçmiştir (Diodoros, 19.37.1-43.9). Ona tam olarak güvenmeyen Antigonos onu Pers satraplığı görevinden almış Batı Asya'da başka bir göreve getirmiştir (Diodoros, 19.48.5). Peukestas, Theangela ile yaptığı barış antlaşmasını bir Antigonid subayı olarak imzalamış olmalıdır.

¹⁰⁸ Billows 1989, 180.

¹⁰⁹ Billows 1989, 185.

ipucu bulunmamaktadır.” Diğer bir yandan da paralı asker ve kaptan Aristodemos’u onurlandıran bir kararnamede¹¹⁰ Aristodemos’un bazı birlikleriyle birlikte İsasos’ta bulunduğu ve başka bir gücün kontrolü altında olduğu görülmektedir. Theangela yazıtının¹¹¹ 8-11. satırları Aristodemos ve bazı birliklerinin savaş sonrasında Eupolemos’un hizmetine girdiğini belirtmektedir. Theangela antlaşmasının tarih olarak daha önce yapıldığı düşünülürse Aristodemos’u birlikleriyle birlikte İsasos’ta alıkoyan kişinin muhtemelen Eupolemos olduğu söylenebilir. Ancak Robert, Aristodemos’u önce İsasos’ta sonra da Theangela’da gezici ücretli iş gören birisi olarak tanımlamıştır. Bu bilgi doğru olsa bile Theangela’daki savaştan önce de Aristodemos’un, Eupolemos’un hizmetinde olduğu görüldüğü için Aristodemos’u İsasos’a yerleştiren kişinin Eupolemos olduğu açıktır.¹¹²

Theangela yazıtında, Theangela kenti ve ücretli askerlerin Eupolemos’a karşı ayaklandıkları sonucunu çıkarabileceğimiz sağlam belirtiler vardır ve buna iki unsur neden olarak gösterilebilir. Birincisi, Theangela antlaşmasının 12-14. satırlarında Eupolemos ve Theangela arasında daha önce yapılmış olan antlaşmadan, Eupolemos ve Theangela arasındaki savaş bitmeden, Eupolemos’un topraklarından Theangela’ya kaçan her köleye daha önce Eupolemos ile Peukestas arasında yapılan antlaşmanın maddelerinin uygulanacağından bahsedilmiştir. Ancak daha sonra Theangela, Eupolemos ile antlaşma yapmış ve önceki antlaşmadaki kölelerle ilgili maddeden ve diğer maddelerden vazgeçmiştir. Kaçan kölelerin önceki şartlar dahilinde geçmişe dönük muamele görebileceğini düşünen Theangela, düşmanlığı bitirmeden önce Eupolemos ile yapacağı antlaşmayı düşünmek için bir süre beklemiştir.¹¹³ Genel olarak, Theangela’nın Eupolemos ile antlaşma yapma sürecini, gerginliğin yüksek olduğu bir dönemin takip ettiği sonucuna varabiliriz. İkincisi ise Eupolemos ve Theangela’daki askerler arasında yapılan antlaşmadan anlaşılacağı üzere, başkaldıran birliklerin Eupolemos’un kendi askerleri olmasıdır. Eupolemos ve Theangela arasında yapılan antlaşma ile Eupolemos, birliklere bazı imtiyazlar sağlamıştır; dört aydır ödemediği borcunu ödemeyi kabul etmiş, kendi hizmetinde görev almaya

¹¹⁰ Blümel 1985, no.33.

¹¹¹ Robert, 1936, 69-86, no. 52.

¹¹² Billows 1989, 195.

¹¹³ Billows 1989, 195-6.

devam edecek olanlara iki aylık maaş ödülü vereceğini söylemiş, ordudan firar edenleri bağışlamış, ordudan ayrılmak isteyen askerlerin bunu rahatça yapabileceklerini ve sınırların dışına çıkarken kendilerinden vergi alınmayacağını garanti etmiş, ayrılmak yerine kendi hizmetinde kalmaya devam edecek olan birliklere Pentakhora isimindeki bölgeye yerleşebileceklerinin sözünü vermiştir. Buradaki önemli nokta, Eupolemos'un askerlere olan borcuyla ilgili sorumluluk duymasıdır, bu dört aylık süre şüphesiz kuşatma süresidir.¹¹⁴

Theangela yazıtındaki önemli bir nokta da, Eupolemos'a karşı askerlerin herhangi bir yemin etmiş olmamasıdır. Theangela yazıtında edilmiş tek yemin, Eupolemos'un antlaşma şartlarına uyacağına dair ettiği yemindir. Eupolemos'un duruma tam olarak hâkim olması nedeniyle herhangi bir yemine gereksinim duymaması bazı yorumcuları şaşırtmıştır.¹¹⁵ Bu durumun açıklaması, yazıtın 25-30. satırlarında bahsedildiği üzere, Eupolemos'un verdiği söze uymayacağını düşündüğü için Theangela'nın antlaşmayı bir kayda geçirerek bu duruma karşı bir önlem almayı istemiş olmasıdır.¹¹⁶

Yukarıda anlatılanlara göre bir sonuca varacak olursak, kölelerin Eupolemos'un sınırlarından kaçtıkları, askerlerin birliklerinden ayrıldıkları, müttefiklerin ve ücretli askerlerin ona karşı ayaklandıkları ve ayrıca Theangelalıların bir yazılı metin imzalamadan Eupolemos'un vermiş olduğu sözlere güvenmedikleri bilgisi Eupolemos'un nasıl bir hükümdar olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Burada anlatılanlar savaş sırasında Karia hanedanı Eupolemos'un uyguladığı sıkı kontrolün bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Theangela ile yapılan antlaşma sonucunda Eupolemos'un birliklerine sağladığı imtiyazlarla onun daha ılımlı ve adaletli olduğundan bahsedebiliriz.

Üçüncü yazıt olan Labraunda yazıtı (Bkz., Ek 7, Yazıt 3) Pisye (Yeşilyurt) bölgesinde Platasalılar¹¹⁷ tarafından Koslu Diodoros'un oğlu Dion'u ve torunlarını

¹¹⁴ Billows 1989, 195,196.

¹¹⁵ Austin, 1981, no.33, n. 9.

¹¹⁶ Billows 1989, 197.

¹¹⁷ Platasa, Pisye (Yeşilyurt) yakınında bir yerdir.

ödüllendirdiği ateleia (vergi imtiyazı) ile ilgilidir. Bu yazıt Platasalıların, daha önce Piksodaros satrap iken, Koslu tüccâr Dion'a ve torunlarına vergiden muafiyet, kutsal alanlara girme ve kutsal bayramlara katılma, toprak ve ev sahibi olma, karada ve denizde dokunulmaz ve şartsız ithalât ve ihracât, yurttaşlık ve kentin konuğu sayılma haklarını tanıdığını bildirmektedir.¹¹⁸ Koslu tüccâr Dion'un oğlu Diokles Piksodaros satrap iken Platasalılar tarafından babası Dion'a verilen vergiden muafiyet hakkının kendisine yeniden verilmesi için Eupolemos'a başvurmuştur.¹¹⁹ Diokles vergiden muaf olmaları konusunda Eupolemos'a hüküm çıkarmasını önermiştir, çünkü bu muafiyet babaları Dion'a ve torunlarına Platasalılar tarafından daha önce verilmiştir. Bu muafiyet hükmünün onaylanmasını gerekli gördüğünden özel bir vergi kanunu uygulanmıştır. Diğer taraftan yazıtın 14-17. satırlarından öğrendiğimize göre normal (kraliyet vergisi) vergi sisteminden muaf tutulmamışlardır.¹²⁰

Labraunda yazıtı Eupolemos'un, Platasalılara pekte uzak olmayan Koranza¹²¹ bölgesinde ordugâh kurduğunu bildirmektedir. Diokles atalarına verilen vergi imtiyazını göstererek itiraz etmesine rağmen, Eupolemos'un zorla vergi topladığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, Eupolemos'un kendi elinde bulunan kentlere özel hükümler uyguladığını, finans politikasının sıkı olduğunu ve memnuniyetsizliğin kendi tebaasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.¹²² Eupolemos'un ordugâh kurduğu Koranza ismi şekil itibariyle üçüncü yüzyılın başlarında görüldüğü için yazıtın bu döneme ait olduğu bilgisine ulaşabiliriz.¹²³

Eupolemos'un bastırılmış olduğu bronz sikkeler (Bkz., Ek 2, Resim 1) yardımıyla da finans politikasının sıkı olduğu kanaatine varabiliriz. Eupolemos, değeri düşük olmasına rağmen bronz sikkeler kullanmış, daha değerli olan gümüşü kullanmaktan çekinmiştir, çünkü gümüşü kendi harcamaları ve askerlerinin maaşını ödemek için ya ticaretle dışarıdan elde etmiş ya da vergi şeklinde hüküm sürdüğü

¹¹⁸ Aydaş 2010, 80.

¹¹⁹ Billows 1989, 181.

¹²⁰ Billows 1989, 198-9.

¹²¹ Koranza, IV. yüzyılın ortalarından III. yüzyılın ortalarına kadar Koarenda-Koaranza ve Koranza son olarak Koraza şeklini almıştır. Koranza ismi şekil itibariyle III. yüzyılın başlarına ait gibi görülmektedir.

¹²² Billows 1989, 198-9.

¹²³ Crampa 1972, 43.

topraklardan toplamıştır. Finansal durumu, büyük ölçüde Karia'nın refah düzeyi yüksek bir bölge olmamasıyla alakalıydı. Ayrıca Ptolemaios gibi daha büyük düşmanlar ile dışarıdan gelebilecek tehdit ve baskılara karşı elinde her zaman güçlü bir ordu bulundurmak zorundaydı. Garnizonları sürekli canlı tutmak için sıkı bir finansal politika uygulamıştır. Theangela yazıtında da değindiğimiz gibi Eupolemos'un Theangela'yı kontrolünde bulunduruyor olması, İasos'u Ptolemaios kontrolünden çekip alması onun popüler bir hanedan olarak görülmesine neden olarak gösterilebilir. Bronz sikkelerin çokluğundan anlaşılacağı üzere Eupolemos Karia'daki gücünü uzun bir süre devam ettirebilmiştir.¹²⁴

Açıkça görülüyor ki, Eupolemos'un gücünün temeli onun ordusudur. Theangela yazıtı bir savaş sonrası ortaya çıkmıştır. Labraunda yazıtı onun askeri etkinliğiyle ilgilidir ve bastırılmış olduğu sikkeler de onun askerî doğasını açığa vurmaktadır. Bu sikkelerin hepsi üç katmanlı Makedon kalkanı içermekteydi ve her birinin kenarında süsler, ortalarında ise mızrak uçları bulunmaktadır. Arka taraflarında bir kılıç ve kemer yer almaktadır. Sağ ve sol tarafında iki sütun halinde EYΠO–ΛEMOY kelimeleri yazmaktadır. Yine sol tarafta bunlara ek olarak çift taraflı Karia baltası ve bir monogram vardır. Sikkeler üzerindeki semboller açık ve özenle hazırlanmıştır. Ayrıca sikkeler üzerindeki iki önemli özellik dikkat çekicidir. Makedon kalkanlarının kullanılması, Makedon soyundan geldiğini, kalkanların uçlarındaki mızrak uçları da toprakların “mızrakla kazanılan topraklar” olduğunu simgelemektedir. Kassandros'un ve Eupolemos'un bastırıldığı bronz sikkeler bulunduğu dönem içerisinde tamamen mızrak uçları simgelerini kullanan tek türlerdir. Bu da Hellenistik dönemdeki hükümdarların güçlerini ispat etmek için sıkça yaptıkları bir şeydir.¹²⁵

Makedon tipi sikkelerle Eupolemos'a ait sikkeler arasındaki paralellik büyük ölçüde Eupolemos'un Makedon kökenli olduğuna işaret eden belirtilerden kaynaklanmaktadır ve Makedon kökenli olmalarına vurgu yapmak genellikle Hellenistik dönemde Asya'da hüküm sürmüş olan hükümdarların karakteristik bir

¹²⁴ Billows 1989, 199.

¹²⁵ Billows 1989, 183-200.

özelliğidir. Resmi belgelerde Makedon etnik ikonlarını kullanmaları, eyaletin giysilerine Makedon ordusunun kostümlerinin adapte edilmesi ve Makedon askerî terminolojisi ile Makedon ordu yemininin kullanılması bunlardan bazılarıdır. Bu saydıklarımız, Eupolemos'un hükümdarlığı sırasında da görülmüştür. İasos'un onu onurlandırdığı yazıtta ondan Εὐπόλεμος Πρωτάλου Μακεδῶν olarak bahsedilmesi, sikkelerini Makedon askerî unsurlarıyla donatması ve Theangelalılara karşı yemin ederken Makedon askerî unsurlarını kullanması Eupolemos'un Makedon olduğunu kanıtlar niteliktedir.¹²⁶

Eupolemos'un etnik kökeni, askeri birliklerinin yönetimi, hüküm sürdüğü topraklarda uyguladığı politika ile ilgili yaptığımız açıklamaların yanı sıra hâkimiyetinin kapsamı ile ilgili de bazı açıklamalarda bulunmamız gerekmektedir. Labraunda, Koranza, Platasa'daki hâkimiyetini ve Theangela yazıtlarında yazılanlardan da bu bölgedeki otoritesini açıkça görebiliriz. Ayrıca Labraunda'nın bir kent değil Mylasa'nın kontrolü altında bir tapınma merkezi olduğu bilgisine dayanarak Eupolemos'un Labraunda'yı kontrol altında tutması ile Mylasa'yı da hâkimiyeti altına aldığı söylenebilir. Aslında bu yerler Eupolemos'un stratejik garnizon mevkilerinden çok uzakta değildi, bu yüzden bu kentler arasında kalan bölge çoğunlukla onun kontrolü altındaydı. Yani hâkimiyet alanının Labraunda, Mylasa, Pisyne, Koranza ve Theangela etrafına çizilecek bir çizginin sahiller hariç tüm merkez batı Karia'yı kapsadığını söyleyebiliriz. Mylasa'ya dayanarak bahsedebileceğimiz Eupolemos'un sikkelerinin bulunduğu yerler de sınırlar açısından belirleyicidir. Mylasa ayrıca Eupolemos'un sikkelerinin bulunduğu ana yerleşim birimlerinden biridir. Mylasa ile Labraunda, Eupolemos'un sikkelerinin üzerinde bulunan çift taraflı balta simgesi ile ilişkilendirilebilir. Bunlardan yola çıkarak Mylasa'nın Eupolemos'un hem başkenti hem de darphanesinin bulunduğu bir kent olduğunu anlayabiliriz. Düşük değeri ve kısıtlı geçerliliği yüzünden, kullanıldığı bölgenin dışına çıkarılmasının çok bir değeri olmayacağından, Eupolemos'un sikkelerinin hükümdarlık alanından pek dışarı çıkmadığını öngörebiliriz.¹²⁷ Ancak Robert'e atıfta bulunan Billows eserinde, sikkelerin Smyrna pazarlarında, Mylasa yakınlarında, Laodikeia'da ve Lykia'daki Ksanthos'ta

¹²⁶ Billows 1989, 196.

¹²⁷ Billows 1989, 194.

görüldüğünü söyleyerek daha geniş bir alana yayıldığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca Hyllarima'da da bulduklarını iddia etsede bu iddia Akarca'ya göre hatalıdır. Bununla beraber Akarca, Robert'in belirttiği gibi, bu sikkelerin Mylasa ve Antalya'daki (Attaleia) Pamphylia sahilleri yakınlarında bulduklarını bildirmiştir. Bu sikkelerden en az iki tanesi İasos'ta, en az biri Euromos'ta bulunmuştur. Bu bilgilerden anlaşıldığı üzere, Eupolemos'un sikkeleri doğuda Laodikeia'ya, güneyde Ksanthos'a ve Attaleia bölgesine kadar yayılmıştır. Buna dayanarak Eupolemos'un hükümdarlığının merkez batı Karia içinde kalırken etkisinin muhtemelen daha geniş alanlara yayıldığı çıkarımında bulunabiliriz.¹²⁸

C- PLEİSTARKHOS DÖNEMİ

Antipatros'un oğlu Pleistarkhos, Erken Hellenistik Dönem'in hakkında daha az bilinen Makedonyalı generallerinden birisidir. Altı kardeşli geniş bir aileden gelmiştir. Kardeşlerinin isimleri Kassandros, İolaos, Nikanor, Philippos, Aleksarkhos ve Perilaos'tur. Bunların içinde Kassandros'un en büyük kardeş olduğu düşünülmektedir.¹²⁹ Gregory'nin açıklamalarına göre Schaefer, Pleistarkhos'un muhtemelen MÖ 350-340'lı yıllarda doğduğunu belirtmektedir ancak bu konuda kesin bir delil yoktur.¹³⁰

Pleistarkhos'tan ilk olarak Diodoros bahsetmektedir. MÖ 312 yılında Kassandros onu, Kalkis kentinin komutanlığına getirmiş ve Pleistarkhos burada, Antigonos'un yeğeni Ptolemaios (Polemaios)'a karşı savaşmıştır.¹³¹ Bu savaşta Pleistarkhos başarısız olmuş ve Ptolemaios Kalkis'i zapt etmeyi başarmıştır.¹³² Diodoros, Pleistarkhos'a ne olduğundan bahsetmemektedir, ancak yine de hayatta olduğu kesindir. Bundan sonraki birkaç yıllık süreçte tarihi kayıtlarda adına rastlanmamaktadır.¹³³

¹²⁸ Billows 1989, 194-5.

¹²⁹ Kız kardeşleri Phila, Nikaia ve Eurydike'ydi. Phila politik diplomaside önemli bir rol oynamıştır (Gregory 1995, 13, dipnot.10).

¹³⁰ Gregory 1995, 13.

¹³¹ Diodoros, 19.77.6.

¹³² Diodoros, 19.78.2.

¹³³ Gregory 1995, 13.

Diğer taraftan MÖ 311 yılı şu gelişmelere sahne olmuştur: Atina'da Simonides arkhon iken, Romalılar konsüllük makamına Marcus Valerius ve Publius Decius'u seçmişlerdir.¹³⁴ Onlar görevdeyken Kassandros, Ptolemaios ve Lysimakhos Antigonos'la antlaşmaya varmışlar ve bir antlaşma imzalamışlardır. Buna göre Kassandros'un, Roksana'nın oğlu Aleksandros reşit olana kadar Avrupa'nın generali olması, Lysimakhos'un Trakya'yı yönetmesi, Ptolemaios'un Mısır'ı ve ayrıca Libya ve Arabistan'daki komşu kentleri yönetmesi, Antigonos'un bütün Asya'yı yönetmesi ve Hellenlerin özerk olması konusunda anlaşmışlardır. Bununla birlikte onlar kendi gücünün artmasını istedikleri için mantıklı bahaneler öne sürerek antlaşmaya uymamışlardır. Yaklaşık olarak aynı zamanda Kassandros, İskender soyundan gelen IV. Aleksandros ve annesi Roksana'yi öldürerek birkaç yüzyıldır Makedonya'yı yöneten Argead Hanedanlığı'na son vermiştir.¹³⁵

MÖ 311 yılındaki bu antlaşmayla Hellen kentlerinin özgür olması konusunda anlaşmış kentlerinden Mısır hanedanı Ptolemaios erken MÖ 310'da Antigonos'u Hellen kentlerin bazılarında garnizonlar bulundurmaya suçlamış ve savaş hazırlıkları yapmaya başlamıştır. Komutanı Leonidas'ı göndererek Antigonos'un egemenliği altında bulunan dağlık Kilikya kentlerine baskı yapmıştır. Antigonos'a karşı savaşta kendisine katılması için Lysimakhos ve Kassandros'un etkisindeki Hellen kentlerinden yardım istemiştir. Antigonos, oğlu Demetrios'u Kilikya'ya göndermiş ve Demetrios, Ptolemaios'un generallerini yenmiş, kentleri geri almıştır.¹³⁶ MÖ 309 baharında Ptolemaios kendi generallerinin Kilikya kentlerini kaybettiğini duyunca ordusuyla Phaselis'e yelken açmış ve bu kenti ele geçirmiştir. Phaselis alındıktan sonra Lykia'ya geçerek Ksanthos'u almıştır. Ayrıca, Kaunos, İasos ve Myndos kentlerini de ele geçirmiştir.¹³⁷ Ancak Demetrios'un zamanında müdahale etmesiyle Halikarnassos'u ele geçirmekte başarısız olmuştur.¹³⁸ MÖ 309'un sonu ve MÖ 308'de Demetrios, MÖ 309'un ilk yarısında Ptolemaios'un ele geçirdiği Karia ve Lykia kentlerini geri almış olmalıdır. Bundan sonra Ptolemaios Mısır'a geri çekilmiştir. Ayrıca Hellas'taki Antipatridai gücüne en ağır tehdit Antigonos

¹³⁴ Simonides MÖ 311-310, M.Valerius ve P.Decius MÖ 312 fastisinde konsüldüler.

¹³⁵ Diodoros, 19.105.1-4.

¹³⁶ Diodoros, 20.19.3-5.

¹³⁷ Diodoros, 20.27.1-2; 37.1; Blümel 1985, no.2.

¹³⁸ Plutarkhos, *Demetrios*, 7.3.

tarafından Demetrios aracılığıyla MÖ 307'de gerçekleşmiştir. Demetrios Atina'ya saldırmış ve bu saldırının sonucunda da Atina özgürleşmiştir. Daha sonra, Demetrios MÖ 306 yılında babasının verdiği emirlere uyarak Karia'ya yelken açmış ve orada Rhodosluları Ptolemaios'a karşı savaş için toplamıştır. Fakat Rhodoslular genel bir barış ortamının sürmesini istediklerinden bu talebi kabul etmemişlerdir. Bu durum Antigonos ve Demetrios arasındaki düşmanlığın başlama nedeniydi.¹³⁹ Diğer bir deyişle Antigonos'un Hellenlerin özgürlük davasına verdiği en büyük zarar, Rhodos'u bir ittifak yapmaya zorlama girişimi ve bu reddedildiğinde oğlu Demetrios tarafından MÖ 305'de Rhodos'un ünlü kuşatmasına yol açan saldırısıdır (Bkz., Ek 3). Savaş sonunda Rhodoslular, Ptolemaios'a karşı yürütülen savaşlar haricinde, Antigonos'un müttefiki olmayı kabul etmişlerdir.¹⁴⁰

Bu yıldan sonra Prepelaos ve Pleistarkhos tekrar tarih sahnesinde görünmeye başlamışlardır. MÖ 304/3 yılında Prepelaos, Kassandros'un Korintos'taki garnizonunun komutanı olarak görev yapmaktadır.¹⁴¹ Pleistarkhos, MÖ 304 yılı civarında Eupolemos ile birlikte Attika dolaylarında Kassandros'un yanında bulunmaktadır. Ayrıca iki yazıtta belirtildiği üzere Pleistarkhos, MÖ 303'te Demetrios'a karşı Peloponnesos'ta savaşmıştır. Bu yılın sonunda Demetrios, Hellas'ı Kassandros'un kuvvetlerinden arındırmış ve Prepelaos ile Pleistarkhos'u Makedonya'ya Kassandros'un yanına dönmeye mecbur etmiştir.¹⁴²

Antigonos, MÖ 302'de açıkça ilan ettiği Hellen kentlerini özgür kılma amacı doğrultusunda Kassandros'a savaş ilan eden oğlu Demetrios'a Korithos'ta özgür ve özerk toplulukların temsilcilerinden oluşan bir kongre toplattırıştır.¹⁴³ Bu toplantıda bir araya gelen delegeler, ortak savunma için hem birbirlerine hem de liderleri

¹³⁹ Diodoros, 20.46.6.

¹⁴⁰ Eğer bu zamanda Eupolemos batı Karia'da kontrolü elinde tutuyor olsaydı bölgede tüm bunlar yaşanırken onun da burada olması gerekirdi. Yine MÖ 306 yılında Demetrios, Kıbrıs'a karşı mücadele ederken Eupolemos'un ona engel olmasıyla ilgili hiçbirşeyden bahsedilmemektedir. MÖ 305 yılında ise Demetrios, Karia sahilindeki Loryma'yı Rhodos'a karşı üs olarak kullanmıştır ve Eupolemos orada da yoktur (Billows 1989, 187). Bununla birlikte birçok yazıt bu dönemde Antigonos'un subaylarının birlikleriyle birlikte Karia'da konuşlandığını bildirmektedir ve bu da, Antigonos'un Karia'nın özellikle kıyılarının kontrolünü kesintisiz bir biçimde elinde tuttuğunu kanıtlamaktadır (Blümel 1985, no.2).

¹⁴¹ Diodoros, 20.102.1, 103.1-7.

¹⁴² Billows 1989, 189.

¹⁴³ Plutarkhos, *Demetrios*, 25.3.

Antigonos ve Demetrios'a bağlılık yeminleri ederek genel bir dostluk ve ittifak antlaşması yapmışlardır. Bunun üzerine MÖ 302 yılının başında Kassandros, Lysimakhos, Ptolemaios ve Seleukos, Antigonos'u yenmek amacıyla bir koalisyon kurmuşlardır.¹⁴⁴ Bu planın devamı olarak Lysimakhos, Prepelaos yönetiminde olan Kassandros kuvvetlerinin bir kısmıyla Küçük Asya'yı istila etmiştir.¹⁴⁵ Kassandros ise geri kalan ordusuyla birlikte Theselya'da Demetrios ile karşı karşıya gelmiştir.¹⁴⁶ Bu yılın sonunda Demetrios Hellas'ı tahliye etmiş ve Kassandros Thesalya'nın ana kentlerini ele geçirebilmiştir. Demetrios, babası Antigonos'a katılmak için Küçük Asya'ya geri dönmüştür. Aynı esnada Kassandros, kardeşi Pleistarkhos'u 12.500 askerî gücüyle Asya'daki Lysimakhos'a yardım etmek için göndermiştir. Pleistarkhos, Makedonya ve Trakya'dan geçerek ilerlemiş ama Karadeniz'in girişinde gemilerinin Demetrios tarafından alıkonulduğunu görerek gemilerini Odessos'tan Karadeniz Herakleia'ya taşımaya karar vermiştir. Bütün birliğini taşımaya yeterli sayıda gemileri olmadığı için orduyu üç kısma bölmüş, ilk birlik güvenli bir şekilde Herakleia'ya ulaşmıştır. Ancak ikincisi Demetrios'un gemileriyle karşılaşmış ve ele geçirilmiştir. Üçüncü grup fırtınada kaybolmuştur. Pleistarkhos, Lysimakhos'a ulaşmış ama askeri gücünün büyük bir kısmını kaybetmiştir.¹⁴⁷

Antigonos ve Demetrios güçleri MÖ 301'deki İpsos savaşında yenilmiş ve Antigonos savaş alanında ölmüştür. Bunun sonucunda Antigonos tarafından yönetilen topraklar bölünmüş ve kazananlar arasında paylaştırılmıştır. Böylece İskender İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde Mısır'da Ptolemaios Devleti, Trakya ve Anadolu'da Lysimakhos Devleti, Mezopotamya ve Suriye'de Seleukos Devleti ile Kassandros'un Makedonya Devleti olmak üzere dört büyük Hellenistik Devlet ortaya çıkmıştır. Bu yeniden paylaşımında Pleistarkhos'a ise yönetmesi için Kilikya eyaleti verilmiştir.¹⁴⁸ Ancak Antigonos'un ölümünden sonra iki yıl içinde ganimetlerin bölünmesi üzerine memnuniyetsizlik ortaya çıkmıştır. Ptolemaios, Suriye üzerindeki Seleukos'un güçlenmesini istememiş ve Seleukos'a karşı Lysimakhos'a ittifak

¹⁴⁴ Diodoros, 20.106; Plutarkhos, *Demetrios*, 28.2.

¹⁴⁵ Diodoros, 20.107.1-2,4-5; *Syll* 353.

¹⁴⁶ Diodoros, 20.110.1, 20.111.3.

¹⁴⁷ Diodoros, 20.112.

¹⁴⁸ Plutarkhos, *Demetrios*, 31.4.

teklifinde bulunmuştur.¹⁴⁹ Lysimakhos'un bu ittifakı istemesinin nedeni, hala Demetrios tarafından elde tutulan Hellen kentlerini geri almak için Ptolemaios'un deniz gücüne ihtiyaç duymuş olmasıdır. MÖ 299 yılından MÖ 297/6 yılına kadar Ptolemaios'un Karia ve belki de Kilikya'daki faaliyetleri Lysimakhos'un hayal kırıklığına uğramadığını göstermektedir.¹⁵⁰ Ayrıca Lysimakhos, kendine güç ve çıkar sağlayacak yeni bir evlilik yapmış, Ptolemaios'un kızı Arsinoe ile evlenmiştir.

Demetrios'ta bundan yararlanmış ve o da Seleukos'la antlaşma içine girmiştir.¹⁵¹ Bu antlaşma sonucunda Seleukos, Kassandros ve Pleistarkhos'un kız kardeşi Phila aracılığıyla Demetrios'un kızı Stratonike ile evlenmiştir. Demetrios ve ordusunun geri kalanı Suriye'ye giderken Kilikya sahillerinde karaya çıkmış ve Pleistarkhos, Seleukos'a ilk resmi itirazını yapmıştır. Muhtemelen MÖ 299/8 yılında Demetrios, Pleistarkhos'tan Kilikya'yı almış ve kendi karısı Phila'yı, Makedonya'daki Kassandros'a göndermiştir. Phila'nın görevi büyük olasılıkla Demetrios'un iyi niyetini Kassandros'a kabul ettirmek ve Pleistarkhos'un yetkilerini bırakmasını istemektir. Demetrios ve Seleukos'un Pleistarkhos'u Kilikya dışına atmak için evlilik boyunca anlaşmış olabilecekleri düşünülebilir.¹⁵² Pleistarkhos, Demetrios tarafından Kilikya'dan kovulduğu zaman kardeşi Kassandros aracılığıyla tazminat talep edebilmiştir. Belki de Karia bölgesi bu zamanda Asya'nın en iyi yerini kontrol altında tutan Lysimakhos tarafından ona verilmiştir.¹⁵³ Bununla birlikte Kassandros ve Lysimakhos sıkı müttefikler. Lysimakhos, Demetrios'un acımasız düşmanıydı ve belki de bir evlilik antlaşmasıyla bağlı olan Seleukos ve Demetrios'un daha çok yayılmasından endişelenmiştir. Kilikya'daki son zamandaki gelişmeleri dikkate alarak Kassandros ile iyi ilişkileri sürdürmek zorundaydı.

Pleistarkhos'un Asya'da hanedan olarak yönetimi, sadece Kilikya ile sınırlı kalmamıştır. Plutarkhos sadece Kilikya'dan bahsetmesine rağmen Byzantionlu Stephanos, Karia'daki Herakleia kentinin adının Pleistarkheia olarak değiştirilmesinden bahsetmektedir. Kentin, Latmos (Beşparmak Dağları) üzerindeki

¹⁴⁹ İustinus, 15.4.22.

¹⁵⁰ Lund 1992, 89.

¹⁵¹ Lund 1992, 88-9.

¹⁵² Gregory 1995, 20.

¹⁵³ Errington 1990, 284, dipnot.1.

Herakleia olarak tespit edilmesinin sebebi, burada Erken Hellenistik Dönem’de güçlü savunma duvarlarının inşa edilmiş olmasıdır. Pleistarkheia’nın kuruluşu Diadokhoi tarafından uygulanan kolonizasyon geleneğine dayanmaktadır. Lysimakheia, Lysimakhos tarafından MÖ 309’da kurulmuştur.¹⁵⁴ Antigoneia (sonradan Antiokheia diye isimlendirildi), Antigonos tarafından MÖ 306’da kurulmuştur.¹⁵⁵ Demetrias, MÖ 303’te Antigonos’un oğlu tarafından kurulmuştur.¹⁵⁶ Kassandros, Kassandreia’yı ve diğer kardeşi Aleksarkhos, Makedonya’daki Uranopolis şehrini kurmuştur. Bu benzer gelenekler, bize Pleistarkhos’un Karia’da, Pleistarkheia kentinin de dâhil olduğu bir bölgeyi elinde tutmuş olduğunu gösterir. Bununla ilgili epigrafik kanıtlar da mevcuttur.¹⁵⁷

Gregory’nin açıklamalarına göre, Robert’in yayımladığı Mylasa yakınlarında Sinuri tapınağında bulunan Erken Hellenistik Dönem’e ait bir yazıtın Pleistarkhos’un yönetiminin yedinci yılına tarihlendirildiği görülmektedir. Ayrıca Roos, Pleistarkhos’un yönetimdeki üçüncü yılına ait Doğu Karia’daki Hyllarima kentinden bir yazıt yayımlamıştır. Mercelbach, Tralleis’ten bir yazıtta geçen kişinin Kassandros’un kardeşi Pleistarkhos’un olduğunu söyleyen bir rahibe dikkat çekmiştir. Bu yazıt, İason’un oğlu rahip Korylas tarafından Antipatros’un oğlu Pleistarkhos’un bir heykelinin adanmasını kaydetmektedir. Son olarak Mylasa yakınındaki Euromos kentinden yayınlanmış bir yazıt bulunmaktadır. Tam tarihi tespit edilemeyen bu yazıtta, Pleistarkhos’un yönetimde bulunduğu bir yıldan bahsedilmiştir. Bu yazıtın içeriği Euromos halkı tarafından bir yabancıya bahşedilen bir imtiyazdır.¹⁵⁸ Bu durumda Pleistarkhos’un Karia’yı en az yedi yıl yönettiğini, Hyllarima’ya kadar orta Karia’yı ve buna ek olarak Mylasa’yı da kontrol altında tuttuğunu söyleyebiliriz. Başkenti de muhtemelen daha sonra ismi Pleistarkheia olarak değiştirilen Herakleia kentidir.

¹⁵⁴ Diodoros, 20.29.

¹⁵⁵ Diodoros, 20.47.5.

¹⁵⁶ Plutarkhos, *Demetrios*, 25.2.

¹⁵⁷ Billows 1989, 190.

¹⁵⁸ Gregory 1995, 21.

Pleistarkhos'un hükümdarlığının ilk yıllarında (MÖ 301-298) Kilikia, Suriye ve Makedonya'da görev yaptığı bilinmektedir.¹⁵⁹ Bu dikkate alındığında MÖ 298 yılı civarından sonra Karia'da hüküm sürdüğü söylenebilir. Bu tarihten önce ise kendisini Karia'da bir general temsil ediyor olabilir. Bu general, belki de Eupolemos'tur. Aslında Pleistarkhos'un gücünün temeli Kassandros'un kardeşi ve vekili olmasına dayanmaktadır ve zor durumlarda Makedonya'daki Antipatridai gücünün desteğini almıştır.¹⁶⁰ Karia bölgesindeki varlığı daha önceden delillerle tespit edilen Eupolemos'un da Antipatridai gücünün yitildiği MÖ 294 yılından¹⁶¹ sonra Karia'da hanedanlığını ilan ettiği dikkate alındığında¹⁶² Pleistarkhos da onunla aynı dönemde Karia'da hüküm sürmüştür. Pleistarkhos, Herakleia merkez olmak üzere, Euromos, Hyllarima gibi kentleri elinde tutarken, Eupolemos Mylasa merkez olmak üzere Labraunda, Lagina ile Koranza ve Pisye gibi kentlerde hüküm sürmüştür.¹⁶³

Diğer taraftan Karia'nın diğer bölgelerinde Hellenistik güçlerin çekişmesi devam etmekteydi. Plutarkhos, Karia'daki Hellenistik güçlerin durumunu, Seleukos tarafından aracılığı yapılan Demetrios ve Mısır arasındaki önceki düşmanlıkları ima ederek Demetrios ve Ptolemaios arasındaki antlaşmaya atıfta bulunarak açıklamaktadır. Demetrios'un böyle bir antlaşma inisiyatifi içine girmesi ile Ptolemaios'un Karia'da gerçekleştirdiği aktiviteler arasında bağlantı kurulabilir. Burstein, MÖ 299/8 yıllarında Miletos'un Lagid Hanedanlığı'nın kontrolüne geçtiğini, ancak MÖ 297/6 yılında yapılan bu barış antlaşmasıyla tekrar Demetrios'un eline geçtiğini savunmaktadır. Gerçi Demetrios, MÖ 295/4 yılının başında Miletos'u elinde tutsa da muhtemelen hemen sonra burası Lysimakhos'un eline geçmiştir.¹⁶⁴ Lysimakhos'un MÖ 287 yılı itibarıyla Karia sahillerindeki diğer kentleri ele geçirdiği görülmektedir. Çünkü Plutarkhos, o yıl Demetrios'un, Lysimakhos'un elindeki "Karia ve Lydia" eyaletlerini hedef aldığını bildirmektedir.

¹⁵⁹ Plutarkhos, *Demetrios*, 31-2.

¹⁶⁰ Billows 1989, 191.

¹⁶¹ Kassandros MÖ 297 yılında ölmüş ve ardından en büyük oğlu V. Philippos'un da ölmesiyle Makedonya, Kassandros'un karısı Thessalonike tarafından oğulları Antipatros ve Aleksandros arasında paylaştırıldı. Ancak onlar ardılık üzerine anlaşmazlıklar yaşamışlar ve Antipatros iddialara göre annesi Thessalonike'yi öldürmüştür. Aleksandros MÖ 294 yılında Demetrios Poliorketes tarafından öldürülmüş ve Demetrios Makedonya'nın kralı ilan edilmiştir. Böylece Makedonya'daki Antipatridai gücü MÖ 294 yılı itibarıyla tamamen yıkılmıştır.

¹⁶² Gregory 1995, 24-5.

¹⁶³ Billows 1989, 191.

¹⁶⁴ Lund 1992, 90-2.

Demetrios buraları almak için bir sefer düzenlemiştir. Lysimakhos'un oğlu Agothokles, Demetrios'a karşı yürüttüğü seferde başarılı olup onu babasının eyaletlerinden çıkartmıştır.¹⁶⁵ Hipposratos¹⁶⁶ Kararnamesi, Lysimakhos'un Karia kıyıları üzerindeki fethini, Samos Adası'na kadar genişletmiş olabileceğini bildirmektedir.¹⁶⁷

MÖ 281 yılında Lysimakhos, Seleukos'un saldırısına uğramıştır. Lysimakhos'a felaket ve ölüm getiren bu savaş sonunda Seleukos, Anadolu ve Trakya'yı da imparatorluğuna katmıştır. Ancak yedi ay sonra Seleukos, iktidarını sağlamlaştırmak için gittiği Trakya'da öldürülmüştür. Oğlu I. Antiokhos babasının Avrupa'da ele geçirmeyi umduğu yerleri terk etmek zorunda kalmıştır, ancak Seleukos'un Anadolu'daki topraklarının varisi ve Pergamon'da bulunan yöneticinin de efendisi olmuştur.¹⁶⁸ Daha sonra, biri Pergamon Krallığı diğeri ise denizde çok büyük üstünlük kuran Rhodoslular olmak üzere iki yeni güç daha ortaya çıkmıştır.¹⁶⁹

Sonuçta, İskender'in MÖ 323 yılında ölmesinden sonra generalleri arasında çatışma çıkmıştır. En üst yetkiyi alan Perdikkas, ilk Babil bölünmesinde toprak paylaşımını gerçekleştirmiştir. Bu bölünmeler esnasında Asandros, Karia satrapı olarak atanmıştır. Perdikkas öldürüldükten sonra, MÖ 321 yılında Antipatros bir önceki antlaşmada bazı değişiklikler yaparak yeniden toprak paylaşımını gerçekleştirmiştir. Asandros'un satraplık dönemi İskender'in ardıllarının kendi aralarındaki çıkar çatışmalarıyla geçmiştir. Zor durumda kaldıklarında ise Asandros'un desteğini almışlardır. Asandros Küçük Asya'da gücünü arttırdıktan sonra Ptolemaios, Kassandros, Lysimakhos ve Seleukos ile ittifak kurup Antigonos'a karşı savaşmıştır. MÖ 313 yılında Asandros, Kassandros tarafından Karia'da görevlendirilmiştir. Aynı zamanda Eupolemos da, Karia satrapı Asandros'u desteklemiştir. Seferin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Asandros, Antigonos ile

¹⁶⁵ Plutarkhos, *Demetrios*, 46.

¹⁶⁶ Hipposratos, Lysimakhos'un İonia'daki generalidir. Bu general bazılarına göre Samos'un da içinde bulunduğu on üç İonia birliği kenti tarafından onurlandırılmıştır.

¹⁶⁷ Bu kararnamede Miletos kenti İonialıların generali olarak hizmetlerinden dolayı vatandaşı Hipposratos'u onurlandırmaktadır. Bu kararnamenin Smyrna kentinde bulunan ikinci kopyası bu kentin İonia birliğine MÖ 289/8 yılı itibariyle muhtemelen Lysimakhos'un himayesi altına girdiğini teyit etmektedir (Lund 1992, 91-2).

¹⁶⁸ Magie 2001, 4.

¹⁶⁹ Bean 2000, 9.

antlaşma yaparak onun hükümdarlığı altında satrap olarak kalmayı kabul etmiştir. Karia'daki bütün kentler Antigonos'a tabi olmuştur. Karia'da Asandros'un satraplığı MÖ 323 yılından MÖ 312 yılına kadar sürmüştür.

Daha sonra Kassandros, Antigonos'un Karia kentleri üzerindeki hâkimiyetinden sonra MÖ 312 yılında Eupolemos Hellas generalliğine ve kardeşi Pleistarkhos da Khalkis'teki garnizonun komutanlığı görevine getirilmiştir. Eupolemos MÖ 310 yılı civarından sonra Kassandros'a tabi önemli bir yönetici olarak Karia'da askerî faaliyetlerini sürdürmüştür. Mylasa'yı merkez edinmiştir. Askeri gücünü sikkelerinin üzerinde de göstermiştir. Ayrıca askerî bir lider olarak önemli gördüğü Makedon kökenini vurgulamıştır. Diğer taraftan MÖ 309 yılının ilk yarısından itibaren Ptolemaios'un daha sonra da Demetrios'un Karia'nın özellikle kıyı kentlerine saldırdığı ve buraları ele geçirdiği görülmektedir. Demetrios'un MÖ 305/4 yıllarında gerçekleştirdiği Rhodos kuşatması sırasında ise Antigonos'un Karia'nın kıyı kentlerindeki etkisi görülmektedir.

MÖ 301 yılında Antigonos'un ölmesinden sonra gerçekleşen İpsos Barış Antlaşması'ndan sonra, Karia'da Herakleia merkez olmak üzere Pleistarkhos dönemi başlamıştır. Pleistarkhos'un hanedanlığının MÖ 294 yılına kadar sürmüş olması mümkün görünmektedir. Aslında Pleistarkhos'un gücünün temeli Kassandros'un kardeşi olmasıyla açıklanabilir. Bu yılda Antipatridai gücü de son bulmuştur. Eupolemos'un da aynı dönemde MÖ 287 yılına kadar kendi bölgesi olan Mylasa'da hüküm sürmeye devam ettiği görülmektedir. MÖ 287 yılı itibarıyla ise Demetrios, Lysimakhos'un nüfusuna giren Karia'ya saldırmıştır. MÖ 281 yılında Lysimakhos'un ölümünden sonra ise Karia toprakları Seleukoslar ile Ptolemaioslar arasında mücadelelere sahne olmuştur.

IV. BÖLÜM

MÖ 281- MÖ 246 YILLARI ARASINDA KARIA

Seleukos, MÖ 281'de Lysimakhos'un ölmesinden sonra Küçük Asya ve Trakya'yı imparatorluğuna katmıştır. Böylece Seleukos, Küçük Asya ve Trakya'yı tek başına elde etmiş ve önceleri Lysimakhos'un hâkimiyeti altında bulunan kentler Seleukos'a bağlılık yemini ederek onun egemenliğini tanımışlardır; fakat Seleukos, egemenliğini sağlamlaştırmak için gittiği Trakya'da MÖ 280 yılında Ptolemaios Keraunos¹⁷⁰ tarafından öldürülmüştür. Seleukos'un öldürülmesiyle İskender İmparatorluğu'nu aralarında paylaşan generallerin tamamı ölmüş ve toprakları varislerince yönetilmeye başlanmıştır. Bu durumda üç Hellenistik krallık ayakta kalmıştır. II. Ptolemaios'un yönetimindeki Mısır, Seleukos'un oğlu I. Antiokhos'un yönetimindeki Ön Asya ve Antigonos Gonatas'ın yönetimindeki Makedonya. Bunlardan I. Antiokhos, babasının ölmeden önce ele geçirmek istediği Trakya'yı terk etmiş ve Küçük Asya'nın yönetim işleriyle ilgilenmiştir. I. Antiokhos ilk olarak Lysimakhos'a karşı ayaklanmasından ve MÖ 281 yılında gerçekleşen Kurupedion Savaşı'ndaki yararlılıklarından dolayı Pergamon kentinin egemenliğini sürekli olarak Philetairos'a bırakmıştır. Philetairos ise Trakya'da Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülen Seleukos'un küllerini I. Antiokhos'a vererek onun hoşgörüsünü kazanmıştır.¹⁷¹ Aradaki bağ, Philetairos'un yeğeni Attalos'un I. Antiokhos'un kardeşi Akhaios'un kızıyla evlenmesiyle daha da kuvvetlenmiştir. I. Antiokhos bu vesileyle kendisine Küçük Asya'da hem güvenilir bir vali hem de bir akraba bırakmıştır.¹⁷² Böylelikle Küçük Asya'daki Seleukos egemenliğini sağlamlaştıran I. Antiokhos, güçlü rakibi II. Ptolemaios ile Küçük Asya'da yüz yüze gelmiştir. II. Ptolemaios MÖ 280/79 yılında gerçekleşen bu çatışmadan zaferle çıkmış ve

¹⁷⁰ Ptolemaios Keraunos, I. Ptolemaios Soter'in Antipatros'un kızı Eurydike'den olan oğluydu. I. Ptolemaios Soter Eurydike'den ayrıldıktan sonra Berenike ile evlenmiş ve Ptolemaios Keraunos verasetten mahrum bırakılmıştır. Bunun üzerine Keraunos, Lysimakhos'un yanına kaçmıştır. I. Ptolemaios Soter ise MÖ 283'te tahtı Berenike'den olan oğlu II. Ptolemaios Philadelphos'a bırakarak çekilmiş ve MÖ 283'te de ölmüştür. İşte bu durumda Keraunos, Lysimakhos'un intikamcısı olarak ortaya çıkarak Seleukos'u öldürmüştür ve ordusu tarafından MÖ 280'de Makedonya kralı ilan edilmiştir (Arslan 2000, 37).

¹⁷¹ Appianos, *Syriaka*, 10.63.

¹⁷² Arslan 2000, 37-8.

Karia'daki kıyı kentleri ele geçirmiştir. Miletos ve Myndos gibi Karia kentleriyle birlikte Halikarnassos'un MÖ 280'den sonraki yıllarda Ptolemaiosların kontrolü altında olduğu bilinmektedir. Miletos gibi muhtemelen Halikarnassos da 'Karia Savaşı' denen bu savaşın sonucunda MÖ 279 yılında gerçekleşen barışta I. Antiokhos tarafından II. Ptolemaios'a bırakılmıştır.¹⁷³ Bu dönemde Halikarnassosluların Ptolemaioslarla ilişkileri uzun süre devam etmiştir.¹⁷⁴ En erken delil MÖ 280 yılından kısa bir süre sonra Samos kararnamesinde¹⁷⁵ Ptolemaios'un donanma komutanı Sidon kralı Philokles tarafından Miletos, Myndos ve Halikarnassos'tan Samos'a gönderilen yargıçlar kaydedilmektedir. Philokles'in bölgesine yargıçlar göndermesi bu dönemde Ptolemaiosların egemenliğinin gerçekleştiğini göstermektedir. Bunlara ek olarak MÖ 279/8 yılında II. Ptolemaios'un Miletos kentine toprak bağışında bulunduğu bilinmektedir.¹⁷⁶ Ayrıca II. Ptolemaios'un 'arkadaş ve müttefik' olduğundan bahsedilmektedir. Bu kıyı kentleri askeri bir komutana ve yerel bir yöneticiye bağlıydı. Halikarnassos'ta kralın hazinesinin bir yöneticisi ve Kalynda'da bir Mısır garnizonu vardı.¹⁷⁷

Diğer taraftan, MÖ III. yüzyılda Hellenistik krallar çok büyük bir sorunla karşılaşmışlardır. Bu Galat tehdidiydi. Bu sırada kendilerine karşı set görevi gören Lysimakhos devletinin MÖ 281 yılında yıkıldığını duyan Galatlar, artık Trakya ve Küçük Asya'da kendilerini durdurabilecek gücün kalmadığının bilincindeydiler.¹⁷⁸ MÖ 279 yılında Galatlar, komutanları Brennos önderliğinde ordularını toplamış¹⁷⁹ ve anavatanlarından güneye hareket ederek Balkanlara ve Makedonya ovalarındaki

¹⁷³ Shear 1978, 44.

¹⁷⁴ Ptolemaiosların MÖ 257 yılında Halikarnassos'u hala kontrol ettikleri görülmektedir ve MÖ 197 yılında kent hala Ptolemaiosların elindeydi. O yıl Rhodoslular, III. Antiokhos'a karşı savaşta bu kente yardım etmişlerdir (Livius, 33.20). Bu dönem içinde tarihi tam olarak tespit edilemeyen ve Halikarnassos kentinin gençleri için yeni bir gymnasium kurulmasını konu edinen bir yazıt mevcuttur. Kral Ptolemaios'un bir elçi göndererek kentin gymnasium inşa etmesine izin verdiğinden söz etmektedir. Bazıları kentin sert tedbirlerle Ptolemaiosların kontrolü altında olduğunun göstergesi olduğunu düşünmektedir, çünkü Ptolemaios yardım etmemesine rağmen kent inşaat için izin almak zorundaydı (Bagnall 1976, 94). Buna ek olarak Ptolemaioslara ait kentlerden Myndos ve Kaunos da MÖ 197 yılında III. Antiokhos'a karşı savaşta Rhodoslulara yardım etmiştir (Livius, 33.20). MÖ 196 yılında ise Halikarnassos, Myndos ve belki de Kaunos, Miletos ve Magnesia arasındaki savaşı durdurmak için aracılık yapan bağımsız kent devletleri arasındaydı (Magie 1950, 945, dipnot, 47 ve 49).

¹⁷⁵ SEG I 363.

¹⁷⁶ Magie 1950, 925-6.

¹⁷⁷ Magie 1950, 96.

¹⁷⁸ Arslan 2000, 38

¹⁷⁹ Polybios, 4.46.1; Livius, 38.16.1; Pausanias, 10.8.3.

topraklara gelmiştir.¹⁸⁰ Liderleri arasında yapılan bir toplantıda orduyu üç ana bölüme ayırmışlar ve her bir lider kendi istila edeceği bölgeyi belirlemiştir.¹⁸¹ Makedonya topraklarında ilerleyen Galatlar, kral Ptolemaios Keraunos'a elçiler göndererek ülkedeki barışı korumak istiyorsa Galatlara haraç ödemesi gerektiğini söylemişlerdir. Elçiler, Keraunos'un verdiği cevaptan tatmin olmayarak oradan ayrılmışlardır.¹⁸² Birkaç gün sonra savaş patlak vermiş ve Galatlar karşısında bir varlık gösteremeyen Makedonya ordusu bozguna uğramış, Keraunos savaşı sırasında Galatlar tarafından öldürülmüştür. Ptolemaios Keraunos'un ölmesiyle başıboş kalan ülkede tam bir kargaşa ortamı meydana gelmiştir.¹⁸³ Böylece Galatların Makedonya'ya saldırdığı ve orayı yağmaladığı zaman boyunca Makedonya Krallığı için birçok hak sahibi ortaya çıkmıştır. Bunlardan Meleager¹⁸⁴ sadece birkaç gün yönetimde kalmış ve daha sonra kovulmuştur. Aynı şekilde Antipatros¹⁸⁵ kırk beş gün yönetimde kalmıştır. Daha sonra Sosthenes¹⁸⁶, sonra Ptolemaios¹⁸⁷, yanı sıra Aleksandros¹⁸⁸ ve Epiros kralı Pyrrhos başa geçmiştir. Bütün bunların hepsi üç yıl yönetimde kalmışlardır.¹⁸⁹ Gerçekleştirdikleri bir çok saldırıdan sonra Trakya'ya gelen Galatları, bölgenin egemenliğini elinde bulunduran II. Antigonos Gonatas¹⁹⁰ MÖ 277 yılında Lysimakheia yakınında yenmiştir.¹⁹¹ Büyük bir coşkuyla karşılanan bu zafer MÖ 276'da II. Antigonos Gonatas'ın Makedonya tahtına çıkmasına yol açmıştır.

Küçük Asya'da Galatların yarattığı terör, bölgenin hakimi konumundaki Seleukos kralı I. Antiokhos'u sonunda onlara karşı harekete geçmeye zorlamıştır.¹⁹² I. Antiokhos'un MÖ 274 civarında Galatlara karşı galip geldiği savaş sonucunda "kurtarıcı" (Soter) olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte Galatları tamamen yok

¹⁸⁰ Pausanias, 1.4.1.

¹⁸¹ Arslan 2000, 39.

¹⁸² İustinus, 24.4-5.

¹⁸³ İustinus, 24.5.

¹⁸⁴ I. Ptolemaios Soter ve Eurydike'nin oğlu ve Ptomemaios Keraunos'un kardeşiydi.

¹⁸⁵ Kassandros'un yeğeni Antipatros "Etesias".

¹⁸⁶ Bir Makedonyalı, muhtemelen Lysimakhos'un generallerinden biridir.

¹⁸⁷ Muhtemelen Lysimakhos'un bir oğludur.

¹⁸⁸ Muhtemelen Lysimakhos'un bir diğer oğludur.

¹⁸⁹ Diodoros, 22.4.

¹⁹⁰ Demetrios Poliorketes'in oğludur.

¹⁹¹ İustinus, 25.2-10.

¹⁹² Arslan 2000, 72.

edemeyen I. Antiokhos, onların Orta Anadolu'daki Phrygia'daki egemenliğine göz yumarak bundan sonra Galatia olarak adlandırılacak bir bölgede yerleştirmek suretiyle uzlaşma sağlamaya çalışmıştır. Galatlar burada yerli halkı egemenlikleri altına alıp, birlikte getirdikleri aileleriyle kendilerine özgü kabile düzenleri içerisinde ve kendilerini kullanmak isteyen kralların orduları için her zaman paralı askerler vermeye hazır bir askeri teşkilat oluşturmuşlardır; fakat kendilerine ait toprağa sahip oldukları halde komşularının topraklarını yağmalamaktan vazgeçmemişlerdir. Bu yüzden onlar, hem Hellen kentleri hem de Pergamon için sürekli tehdit olmaya devam etmiştir.¹⁹³

MÖ 274-271 yılları arasındaki I. Suriye Savaşı, Makedonya kralı II. Antigonos Gonatas'ın Hellas'ta Makedonya egemenliğini yeniden kurmak için bazı girişimlerde bulunması, Korinthos kentine asker yerleştirmek istemesi yüzünden Ege Denizi'nin birçok adasına ve kıyılarda çeşitli bölgelerde egemen bulunan Hellas'ta başka bir büyük devletin egemenlik kurmasını istemeyen II. Ptolemaios'un Makedonya'ya savaş açmasıyla başlamıştır. Çıkarları II. Ptolemaios'un çıkarlarına ters düşen I. Antiokhos da Makedonya ile ittifak kurup Ptolemaioslara karşı savaşmıştır. I. Suriye Savaşı'nın sonunda II. Ptolemaios güçlü donanması sayesinde doğu Akdeniz'in hakimi haline gelmiş, Ege adaları, Kilikya, Karia, Suriye'yi ele geçirmiştir. Böylelikle II. Ptolemaios Doğu Akdeniz'in egemeni durumuna geçmiştir.¹⁹⁴ II. Ptolemaios'un Karia üzerindeki egemenliği Theokritos tarafından doğrulanmaktadır. Theokritos, "II. Ptolemaios'un bütün Pamphyliyalılara, Kilikialı mızrakçılara, Lykialılara ve savaşçı Karialılara emirler verdiğini" bildirmektedir.¹⁹⁵ Ptolemaiosların mülkleri Karia'da İasos, Halikarnassos, Myndos ve Kaunos gibi denize yakın kentleri aynı zamanda Amyzon, Euromos ve Mylasa gibi kentler ile gelecekte kurulacak olan Stratonikeia'yı da içermektedir.¹⁹⁶ Ayrıca Karia'nın II. Ptolemaios'a geçtiği Adulis yazıtından (Bkz., Ek 7, Yazıt 4) da anlaşılmaktadır.

¹⁹³ Magie 2001, 9.

¹⁹⁴ Mansel 1971, 474.

¹⁹⁵ Theokritos, 17.88.9.

¹⁹⁶ Ma 1998, 40.

II. Ptolemaios'un yönetimi esnasında Karia'nın iç bölgelerinde Mylasa ve gelecekte kurulacak olan Stratonikeia kenti civarındaki Ptolemaios hanedanlığının yönetimine dair bazı deliller bulunmuştur. II. Ptolemaios'un yönetiminin IX. yılına tarihlendirilen Stratonikeia'da bulunan bir yazıtta üzüm bahçesinin satılmasıyla ilgili bir kontrat yer almıştır. Bu da MÖ 274 yılına karşılık gelmektedir.¹⁹⁷ Bunun yanında Mylasa çevresinde II. Ptolemaios'un yönetiminin XIX. yılında (MÖ 267) Ptolemaiosların kontrolü olduğuna dair bir delil bulunmuştur. Yazıt metni (Bkz., Ek 7, Yazıt 5) Mylasa yakınındaki Labraunda'da Zeus Labraundos Tapınağı'nda Khrysaoros Birliği'nin (Bkz., Ek 5) bir toplantısını içeren bir kararnamedir. Apollonios, kral Ptolemaios¹⁹⁸ tarafından *oikonomos* (yönetici) olarak atanmıştır. Dürüst olması, adaletli yönetim sergilemesi ve Khrysaoros Birliği'ne eşit bir şekilde haklarını vermesi gibi nedenlerden dolayı övülmüştür. Yazıtın içeriğinden hareket ederek kral Ptolemaios'un Khrysaoroslulara bağışlarda bulunduğu çok muhtemeldir. Bu II. Ptolemaios'un Pamphylia ve Ege adalarında olduğu gibi Ptolemaiosların gücünü desteklemek için yerel birlikleri savunma eğilimiyle uyuşmaktadır. Buradan yola çıkarak komşu eyaletlerle birlikte II. Ptolemaios'un bu bölgeyi yönettiğini ve kralı temsil eden memurluklardan bir tanesinin de *oikonomos* olduğunu öğrenmekteyiz. Bu dönemden önce Karia *strategoı* (komutanlar) tarafından yönetilmektedir; böylece Zenon papirüsünde görülen *strategos* ve *oikonomos*'un yönetimi birlikte ele almalarının II. Ptolemaios'un iktidarının erken dönemlerine kadar gittiği çok muhtemeldir.¹⁹⁹

Karia'da Ptolemaiosların yönetiminin işleyişinin detaylarını verecek olursak *strategos* en yetkili görevli olarak gözükmektedir. İlk bildiğimiz MÖ 278'de Amyzon kentine atanan Margos'tur, diğeri Motes, bir diğeri de MÖ 270-260 tarihlerine denk gelen Samos yazıtında, kente yaptığı iyilikler için onurlandırılan bir kişidir.²⁰⁰ Bu kişi, Makedonyalı Ameinias'ın oğlu Aristolaos, Olympia'da II. Ptolemaios'un bir heykelini adanmıştır.²⁰¹ *Strategos*, genel olarak bölgede Ptolemaiosların mülklerinin savunması ve yönetim hizmetinin yerine getirilmesi

¹⁹⁷ Bagnall 1976, 92.

¹⁹⁸ Oğul Ptolemaios MÖ 267-259 tarihlerinde II. Ptolemaios ile ortak yönetmişlerdir.

¹⁹⁹ Bagnall 1976, 92-3.

²⁰⁰ Bagnall 1976, 101.

²⁰¹ Pausanias, 6.17.3.

sorumluluğunu üstlenmiştir. Ptolemaiosların Karia kentleriyle ilişkilerini düzenlemiştir. Ancak kent yönetimini doğrudan üzerlerine almamışlardır. *Strategos*, ayrıca *oikonomos*'un ortaklığını yaparak finansal işlerde de bir rol oynamıştır. MÖ 260 civarında Karia'da Ptolemaiosların yönetimini esnasında önde gelen *strategoslardan* birisi de Apollodotos'tur.²⁰²

Bu arada II. Ptolemaios'un Karia'daki yönetimini ele aldıktan sonra, yani I. Suriye Savaşı'ndan sonra, MÖ 267- 261 yılları arasında gerçekleşen Khremonideios Savaşı'na değinmemiz gerekmektedir. II. Ptolemaios Hellen kent devletlerinden müttefiki olan Atina ve Sparta ile birlikte Makedonya egemenliğine karşı savaşmıştır. II. Ptolemaios'un Ege üzerine hakimiyet kurma arzusu II. Antigonos Gonatas'ın ordusu tarafından tehdit edilmiştir. Böylece savaş Spartalıların Antigonos Gonatas tarafından Korinthos'ta yenilmesi, Atina'nın uzun bir kuşatmadan sonra Makedonyalılara teslim olması nedeniyle müttefikler için tam bir yenilgiyle sonuçlanmıştır. MÖ 261/0 yılına doğru Antigonos Gonatas'ın Kos'ta (İstanköy) kazandığı bir deniz zaferi, Ptolemaiosların deniz gücünün kırılmasına ve adaların Makedonya'nın egemenliğine geçmesine neden olmuştur.²⁰³

Pergamon Krallığı ve Seleukosların bu dönemdeki faaliyetleri de şöyledir: MÖ 263 yılında Philetairos'un yerine geçen yeğeni I. Eumenes amcasından almış olduğu mevkiyle yetinmeyerek kendisini Seleukosların egemenliğinden koparmaya karar vermiştir. Ücretli askerlerden bir ordu toplayarak I. Antiokhos'u MÖ 262'de Sardis yakınındaki savaşta yenmiş ve böylece ülkesinin sınırlarını genişletmiştir.²⁰⁴ I. Eumenes'in dönemi Galatlarla bir sürtüşmeye girmediği için genellikle barış içinde geçmiştir. Bu arada genişleyen Pergamon topraklarıyla Galatlar sınır komşusu olmuşlardır. Bu nedenle de Galatlar yoğun biçimde Pergamon topraklarına sızmaya başlamıştır. I. Eumenes ise Galatlarla savaşmak yerine barışı sağlamak için onlara yüklü bir vergi vermeyi kabul etmiştir.²⁰⁵

²⁰² Bagnall 1976, 101-2.

²⁰³ Mansel 1971, 474-5.

²⁰⁴ Magie 2001, 10.

²⁰⁵ Arslan 2000, 79.

I. Antiokhos'un MÖ 261'de ölmesinden sonra yerine oğlu II. Antiokhos Theos geçmiştir. MÖ 260 yılında başlayan II. Suriye Savaşı'nda II. Antiokhos, II. Ptolemaios'u Ege'den çıkartmakla ilgilenen Antigonas Gonatas ile ittifak yapmıştır. II. Antiokhos, Makedonya'nın desteğiyle Ptolemaiosların Asya'daki karakol mevkilerine saldırıda bulunmuştur. Bu savaşta II. Antiokhos Ephesos ve Miletos'u elde ederken II. Ptolemaios Kilikya, Pamphylia ve İonia'daki yerlerini kaybetmiştir.²⁰⁶ Ayrıca II. Antiokhos'un Karia seferi sonucunda Alabanda kentinin ismi Antiokheia olarak değiştirilmiştir. II. Antiokhos, daha sonra önemli yollardaki stratejik pozisyonu ve büyük tapınakları olan Stratonikeia kentine yerleşmiştir. Alinda ve Mylasa kentlerini ele geçiren II. Antiokhos daha batıda Bargylia'yı almıştır.²⁰⁷ MÖ 259/8 yılında II. Antiokhos, Miletosluları tiran Timarkhos'tan özgürlüklerine kavuşturduktan sonra "Theos" (tanrı) unvanını almıştır.²⁰⁸ MÖ 253'te Antigonos Gonatas da Korinthos ve Khalkis kentlerinin isyanıyla uğraştığından savaşta Makedonya'nın desteği durmuştur. Böylelikle Antigonos Gonatas, Ptolemaioslarla savaşmayı bırakmıştır. Bu savaşın sonunda II. Ptolemaios Küçük Asya kıyılarındaki topraklarından vazgeçmek zorunda kalmış ve Küçük Asya'nın batısının kontrolü Seleukosların eline geçmiştir. II. Antiokhos Küçük Asya'daki Ptolemaios varlığına büyük bir darbe vurmuş oldu. Savaşın sonunda yapılan barış antlaşmasına göre II. Antiokhos, II. Ptolemaios'un kızı Berenike ile evlenecek, doğacak çocuklarını halef yapacak ve eşi Laodike'den ise ayrılacaktı.²⁰⁹ MÖ 246 yılında II. Ptolemaios'un ölümünden sonra yerine oğlu III. Ptolemaios Euergetes geçmiştir. Aynı yıl II. Antiokhos eski eşi Laodike tarafından zehirlenmiştir.²¹⁰ II. Antiokhos ölünce yerine oğlu II. Seleukos geçmiştir. II. Seleukos annesi Laodike'nin de baskısı ve cesaretlendirmesiyle üvey annesi Berenike (III. Ptolemaios'un kız kardeşi) ile oğlunu öldürmüştür. II. Seleukos bu davranışı sonucunda III. Ptolemaios ile karşı karşıya gelmiştir. Bu olay bütün Küçük Asya kentleri tarafından da II. Seleukos'a karşı büyük bir ayaklanma başlamasına neden olmuştur. Bunun üzerine III. Ptomemaios kız kardeşinin öcünü almak isteyerek isyancıları da yanına alarak

²⁰⁶ Green 1990, 148.

²⁰⁷ Ma 1998, 42.

²⁰⁸ Appian, *Syriaka*, 11.65.

²⁰⁹ Green 1990, 148-50.

²¹⁰ Appian, *Syriaka*, 11.65.

Seleukoslar üzerinde bir hakimiyet kurmak amacıyla saldırıya geçmiş ve böylece III. Suriye Savaşı başlamıştır.²¹¹

Sonuçta, MÖ 281/0 yılında I. Seleukos'un öldürülmesinden sonra İskender İmparatorluğu'nu aralarında paylaşan generallerin tamamı ölmüş ve toprakları varislerince yönetilmeye başlanmıştır. Bu arada Seleukoslar Pergamon ile dostluk kurarak Küçük Asya'daki egemenliklerini sağlamlaştırmışlardır. Daha sonra Ptolemaioslar ile Küçük Asya'da karşılaşmışlardır, fakat Ptolemaioslar Karia Savaşı denen savaşta başarılı olup Karia'yı ele geçirmişlerdir. Bununla birlikte MÖ III. yüzyıl Hellenistik kralların Galatların yarattığı sorunla uğraştıkları bir dönem olmuştur. Galatlar Hellenistik krallar için sürekli tehdit oluşturmaya devam etmiştir. Bu arada Makedonya'nın egemenliğini yeniden kurmak istemesi Ege denizine ve kıyılarına hakim durumda olan Ptolemaiosların onlara savaş açmasıyla I. Suriye savaşı başlamıştır. Bu savaşta Seleukoslar, Makedonya ile ittifak kurmuş, savaşın sonunda Ptolemaioslar Doğu Akdeniz'in hakimi haline gelmiş ve Karia'daki hakimiyetlerini pekiştirmişlerdir. Karia'da bulunan yazıtlar Ptolemaiosların yönetiminin detaylarına dair önemli kanıtlar oluşturmaktadır. Daha sonraları Seleukoslar, Ptolemaiosları Ege'den çıkartmak isteyen Makedonya'nın da desteğiyle onların Asya'daki karakol mevkillerine saldırmışlardır. Gerçekleşen II. Suriye Savaşı'nda Seleukoslar Karia'da birçok kenti ele geçirmiş ve böylelikle Küçük Asya'nın batısının kontrolü Seleukosların eline geçmiştir.

²¹¹ İustinus, 27.1 vd.

V. BÖLÜM

MÖ 246- MÖ 201 YILLARI ARASINDA KARIA

MÖ 246 yılında başlayan III. Suriye Savaşı'nda III. Ptolemaios, kız kardeşiyle onun küçük oğlunun hakkını korumak amacıyla II. Seleukos'un Suriye'deki topraklarını istila etmiştir. III. Ptolemaios'un Küçük Asya'dan ayrılmasından hemen sonra, başkaldıran kentlere karşı büyük bir donanma hazırlayan II. Seleukos ani çıkan fırtına nedeniyle donanmasını kaybetmiştir. III. Ptolemaios'a karşı şansı kötü gittiğinde onu Suriye'den çıkartmak için kardeşi Antiokhos Hieraks'a kendisine yardım etmesi için bir mektup göndermiş ve hizmetinin karşılığı olarak Tauros (Toros) Dağı'nın ötesini kapsayan Asya'nın kısmını ona vermiştir. Bu arada III. Ptolemaios, Antiokhos Hieraks'ın II. Seleukos'a yardım gönderdiğini öğrendiğinde iki düşmanla uğraşmak istememiş ve MÖ 241 yılında on yıl süreliğine bir barış yapılmıştır.²¹²

III. Suriye Savaşı'nın sonunda Karia bölgesine yayılmayı da içine alan Ptolemaiosların başarıları barış antlaşmasıyla kısmen sekteye uğramıştır. MÖ 241 yılında Karia bölgesine şöyle bir durumun hakim olduğu görülmektedir: Ptolemaioslar Amyzon'u, Latmos kenarındaki Herakleia'yı, Euromos'u²¹³, Halikarnassos'u, Halikarnassos yarımadasındaki Myndos'u²¹⁴, muhtemelen Knidos'u²¹⁵, güneydoğudaki Kaunos'u²¹⁶ ve Kalynda'yı²¹⁷ kontrol etmişlerdir. Ptolemaiosların MÖ 246'da kazandıkları düşünülen Mylasa, Labraunda ve Kildara III. Suriye Savaşı'nın sonunda Seleukosların eline tekrar geçmiştir.²¹⁸ Seleukosların otoritesi Alabanda, Alinda ve merkez Karia'da Stratonikeia'da devam etmektedir. Buraları Stratonikeia kurulmadan önce ise Ptolemaioslar kontrol etmiştir. Doğu Karia'nın iç kesimleri kesinlikle Seleukosların kontrolü altına girmiştir. İasos'un,

²¹² İustinus, 27.2.2-9.

²¹³ Reger 1999, 77.

²¹⁴ Livius, 33.20.11-13.

²¹⁵ Bagnall 1976, 98.

²¹⁶ Livius, 33.20.11-13.

²¹⁷ Bagnall 1976, 89-102.

²¹⁸ Crampa 1969, no.3.

erken III. yüzyılda Ptolemaioslara aitken MÖ 241 yılı itibariyle Seleukosların etki alanına girdiği öne sürülmektedir.²¹⁹

Bu sıralarda Karia'daki bir diğer güç ise Rhodos'tur. Seleukosların kurduğu Stratonikeia, Seleukos krallarının bir hediyesi olarak MÖ 240'lı yılların başında Rhodosluların eline geçmiştir. Ancak Pisye'de bulunan bir yazıt güney Karia bölgesinde Rhodos yayılmasının ise sürekli olarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Delphoi başış listeleri ise Rhodos'a tabi olan Stratonikeia ve Kallipolis kentlerinin MÖ 240'lı yılların sonlarına doğru Rhodos'tan özgür olduklarını göstermektedir (Bkz., Ek 4).²²⁰

Bu arada II. Seleukos ve kardeşi Antiokhos Hieraks arasındaki savaş Batı Anadolu'da bir karmaşa dönemini başlatmıştır. Yukarıda belirttiğimiz gibi III. Suriye Savaşı sırasında II. Seleukos, kardeşi Antiokhos Hieraks'ı ortak kral olarak tanıyıp onu Küçük Asya'da Taurosların ötesinin yönetimine atamıştır. Mısırda yapılan barış antlaşmasından sonra da Hieraks'a emanet ettiği mülklerini almaya çalışmıştır. Fakat Hieraks, Seleukosların otoritesinden ayrılmış ve Galatlı paralı askerlerin yardımıyla MÖ 239 yılında Ankara'da II. Seleukos'u yenilgiye uğratmıştır.²²¹ Ordusunun büyük bir bölümünü kaybeden II. Seleukos Kilikya'ya sığınmak zorunda kalmıştır²²² ve Kardeşler Savaşı'ndaki zaferinin sonucunda Hieraks, Küçük Asya'da özgür bir kral olarak hüküm sürmüştür.²²³

Bununla birlikte bu sırada Küçük Asya'da bulunan Hieraks, Pergamon'u kendi egemenliğine alma düşüncesiyle Galatlarla birleşmiştir. Böylece Galatlar, Hieraks'ın desteği ve parasal yardımıyla Pergamon topraklarını istila etmiştir. MÖ 237 yılında hazırlıklarını tamamlayan I. Attalos²²⁴ Galatları yenmiştir.²²⁵ Daha sonraları Bithynia kralı Zialas'tan²²⁶ aldığı yardımlarla Küçük Asya'ya hakim

²¹⁹ Reger 1999, 77.

²²⁰ Reger 1999, 78.

²²¹ İustinus, 27.2.10-12.

²²² Magie 2001, 15.

²²³ Ma 1998, 45.

²²⁴ MÖ 241 yılında I. Eumenes'in ölümünden sonra yeğeni I. Attalos geçmiştir.

²²⁵ Polybios, 18.41.6-8; Livius, 33.21.3; Pausanias, 1.4.5-6.

²²⁶ Antiokhos Hieraks'ın kayınpederidir.

olabilmek amacıyla I. Attalos'a karşı mücadeleye devam eden Antiokhos Hieraks, MÖ 229'da Hellespontos Phrygia'sı²²⁷, MÖ 228'de Lydia'daki Koloe Gölü yakınları²²⁸ ve MÖ 228'de Karia'da²²⁹ I. Attalos'a karşı yaptığı savaşlarda yenilmiştir. Antiokhos Hieraks, I. Attalos karşısında ard arda yenilgilerden sonra Küçük Asya'yı ele geçirme fikrinden vazgeçmiş ve kardeşi II. Seleukos'un egemenliğinde bulunan Mezopotamya'ya doğru ilerlemiştir. Fakat II. Seleukos'a yenilerek ordusunun büyük bölümünü kaybedince Küçük Asya üzerinden Trakya'ya kaçmıştır. Burada bir grup Galatlı yağmacı tarafından MÖ 226'da öldürülmüştür.²³⁰ Aynı yıl II. Seleukos'un ölümünden²³¹ sonra yerine geçen genç oğlu III. Seleukos babası ve amcası arasındaki taht kavgası yüzünden Küçük Asya'da ortaya çıkan karışıklıklara ve otorite boşluğuna bir son vermiş ve atalarından kalma Küçük Asya topraklarını yeniden ele geçirmek üzere generallerini bu bölgeye yollamıştır. Generalleri I. Attalos karşısında iki kez yenilmiştir. Daha sonra dayısı Akhaios'la birlikte harekete geçtiğinde ise Galatlı Apaturios ve Nikanor tarafından öldürülmüştür.²³² I. Attalos, Galatlara karşı kazanmış olduğu zaferler ve III. Seleukos'un Galatlar tarafından öldürülmesiyle Küçük Asya'nın önemli bir gücü konumuna gelmiştir.²³³

Bütün bu olayların Karia için önemli sonuçları olmuştur. Öncelikle Seleukosların otoritesi çökmüştür. II. Seleukos'un kardeşi Hieraks karşısında Ankara'da yenilgiye uğraması onun bölgeden çekilmesine yol açmıştır. Kardeşi Antiokhos Hieraks yönetime devam etse de II. Seleukos tarafından ortak kral olarak kabul edilmiştir ve yönetimine devam etmişse de konumu I. Attalos'un gerçekleştirdiği her bir yenilgiyle zayıflamıştır. Bir diğer sonuç yaklaşık olarak MÖ 228 yılında I. Attalos, Mısır ve Rhodosluların kontrol altında tuttuğu Lykia'nın çoğu ve Karia kıyıları haricinde, Tauros'un kuzeyinde Küçük Asya'nın yöneticisi olmuştur. I. Attalos'un Karia'da Harpagos nehri üzerinde Antiokhos Hieraks'a karşı

²²⁷ OGIS 274 = [Ἀπὸ τῆς ἐμ Φρ]υγίας τῆς ἐφ' Ἑλλ[η]σ[πόντωι πρὸς Ἀ]ντίοχον μάχης.

²²⁸ OGIS 278 = [Ἀπὸ τῆς περὶ Κολ]όην | [πρὸς Ἀντίοχον μ]άχης.; Eusebios, *Khronika* 253.

²²⁹ OGIS 271, 279 = Βασιλε[ὺς Ἄτταλος] | Διὶ καὶ Ἀθην[ᾶι] | ἀπὸ τῆς πα[ρὰ τὸν] | Ἄρπασον ἐ[γ] Καρίαί || π[ρὸς] [Ἀ]ντίοχον μάχης[.], [Ἀπὸ τῆς παρὰ τὸν Ἄρπασον ἐν Κ]αρίαί | [πρὸς Ἀντίοχον μάχης].; Eusebios, *Khronika* 253.

²³⁰ Eusebios, *Khronika*, 253.

²³¹ İustinus, 27.3.12.

²³² Polybios, 4.48.6-8; Appianos, *Syriaka*, 66; İustinus, 29.1.3.

²³³ Arslan 2000, 85.

kazandığı savaşın sonucu olarak muhtemelen kısa bir süre için Karia'nın bir kısmında kral olarak tanındığı gözükmektedir.²³⁴ Latmos üzerindeki Herakleia'dan iki yazıtta ve Magnesia'da I. Attalos'un ardından isimlendirilen bir yazıtta "Attalos Soter" kültünün varlığı bu döneme atfedilmiştir.²³⁵ Ancak I. Attalos'un Karia'daki zaferinden ne ölçüde yarar sağladığı bilinmemektedir.

Diğer taraftan Rhodoslular Stratonikeia'nın güneyindeki Karia'nın büyük bir kısmını kontrol altında tutmuşlardır. Pergamon ve Rhodoslular arasındaki ilişkiler de içten değildir, çünkü I. Attalos MÖ 220/19 yılında Byzantion ile antlaşmazlığa düşen Rhodoslulara geniş ölçüde katkı sağlamamıştır.²³⁶ I. Attalos'un yaklaşık olarak MÖ 228-3 yılları arasında Karia üzerindeki yönetimi ile alakalı epigrafik kanıta sahip değiliz ancak Akhaios'un ortaya çıkmasından birkaç yıl önce I. Attalos'un Karia'da çok aktif olmadığı ve Rhodosluların buradaki konumu dikkate alınacak olursa onun hiçbir zaman bölge üzerinde kontrolü tam olarak yerine getiremediği gözükmektedir.²³⁷

Diğer taraftan MÖ 240'lı yıllardan itibaren zaten Olympikhos isimli bir hanedan II. Seleukos'un valisi olarak Karia'da görev yapmaktaydı. Olympikhos ile ilgili çok sayıda yazıtta sahip olmamıza rağmen bunlardan hiçbiri onun etnik kökeninden söz etmemektedir. Bargylia'da bulunan ancak büyük ihtimalle İasos'tan çıkan bir kararnamede etnik kökenden bahsedilmeksizin 'Ολύμπιχος 'Ολυμπίχου (Olympikhos'un oğlu Olympikhos) diye onurlandırılmıştır.²³⁸ Bu çoğu kez Makedonyalılara bahşedilen bir görevdir. Olympikhos bu yıllarda Alinda'da karargah kurduğuna, aynı zamanda onun burada yargıçlık yaptığına dair epigrafik kanıt bulunmaktadır. Olympikhos Alinda dışında Labraundos da dahil Mylasa çevresindeki bölgeyi de elinde tutmuştur. Buna dair yazıtlar bulunmaktadır.

Zeus Labraundos tapınağı önceleri Mylasa'ya ait olup tapınak arazisinin yönetiminden ve tapınağın gelirinden Zeus'un rahibi sorumluydu. MÖ III. yüzyılın

²³⁴ Crampa 1969, 124.

²³⁵ Reger 1999, 81.

²³⁶ McShane 1964, 95-7.

²³⁷ Crampa 1969, 124.

²³⁸ Crampa 1969, 86.

erken dönemlerinde Mylasa bölgesi Ptolemaiosların desteklediği Khrysaorik Birliği tarafından idare edilmeye başlanmıştır. II. Antiokhos yönetiminin başlarında Mylasa'yı ele geçirince kent Seleukosların kontrolü altına girmiştir. Daha sonra başa geçen II. Seleukos dostça yaklaşarak Mylasa'ya özgürlüğünü ve bunun yanında Labraunda'nın hakimiyetini geri vermiştir. Komutanı Olympikhos'a kararını yerine getirmesini ve bölgeyi boşaltmasını emretmiştir. Bu karara göre Olympikhos sadece iç kaleyi değil aynı zamanda kaleler dahil bütün bölgeyi boşaltmak zorundaydı; fakat Olympikhos kendini bir yeminle Mylasa'ya bağlamıştır. Bu yemine uygun olarak da hem Labraundos tapınağındaki hem de Mylasa'daki malları koruyacağını bildirmiştir. Bu yemin Zeus Osogoa ve Zeus Labraundos tapınaklarındaki stela üzerine kazılmıştır. Bununla birlikte Olympikhos kralın kaleleri boşaltması yönündeki emirine uymamıştır ve ne zaman olduğunu bilmediğimiz Labraunda yakınındaki Petra'yı işgal etmiştir. Ama yine de tapınak ile kentin hakkını tanımıştır ve arazisiyle birlikte tapınak rahip tarafından yönetilmiştir. Erken MÖ 240 yılında Labraunda rahibi Korris, Mylasalıların kutsal alandaki bazı yerleri ele geçirdiği, haklarını gaspettikleri ve kötü davranışlar sergiledikleri gerekçesiyle II. Seleukos'a şikayet etmiştir. Bu durum karşısında II. Seleukos duruma müdahale etmesi için Olympikhos'a isteklerini bildirmiştir ve durum yazıtta anlatıldığı gibiyse Mylasa'nın rahibinin Labraunda'nın haklarını ihmal etmediğini görmesini emretmiştir. Daha sonra Mylasa kenti Olympikhos'a Korris'in iddialarının hepsini inkar eden bir kararname göndermiştir. Bu durumda Olympikhos Mylasa'nın haklı olduğunu bildirmiş ve bu doğrultuda kralı bilgilendirmiştir. Elçiler, Olympikhos'tan bir yanıt ve kral için mektubun bir kopyasını almışlardır. Kralın kararını içeren bilgi olmasa da onun Olympikhos'un ifadesini takip ettiği düşünülmektedir (Bkz., Ek 7, Yazıt 6-7).²³⁹ Olympikhos, II. Seleukos ve kardeşi Antiokhos Hieraks arasındaki iç savaşta Seleukosların gücünün azalmasıyla ve I. Attalos'un Seleukoslara karşı gerçekleştirdiği başarılı savaşlar sonucunda bağımsızlığına kavuşmuştur ve Karia'da başına buyruk kalmıştır.²⁴⁰

Polybios, Olympikhos'un MÖ 227 yılında büyük bir depreme maruz kalan Rhodoslulara yardım sağlayan Hellenistik krallarla aynı listede sıralandığını

²³⁹ Crampa 1969, 86-96.

²⁴⁰ Billows 1995, 95.

belirtmektedir.²⁴¹ Aynı yıl Antigonos Doson²⁴² Karia'ya bir sefer düzenlemiştir. Iustinus, "Antigonos'un Karia'ya hareket ettiğini" belirtmektedir.²⁴³ Antigonos Doson'un Karia seferindeki amacı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Örneğin Walbank, amaç ve detaylarının fazlasıyla belirsiz olduğunu ve çok muhtemelen Mısır'ın Trakya'daki aktivitelerinden yola çıkarak eski düşman Mısır'a karşı bir hareket olarak amaçlandığını belirtmektedir.²⁴⁴ Cary, Karia üzerine gizemli bir baskın olarak belirtir ve Doson'un seferinde Mısır'ın Ege'de büyümesine karşı III. Ptolemaios üzerine engelleyici bir saldırıda bulunduğunu önermektedir.²⁴⁵ McShane²⁴⁶ ve Will seferin Mısır'a (ya da Suriye'ye) karşı amaçlanmadığını, fakat I. Attalos'un ilerlemesini kontrol altına almak için Attalos'a karşı olduğunu belirtmektedir. McShane, Karia'nın Rhodos'un ilgi alanı içinde büyük bir saha olmasından seferin Rhodos'un rızasıyla gerçekleşebileceğine vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte Doson depremden sonra Rhodos'a yardım etmiştir. Will, Olympikhos'un Attalos'un korkusuyla aynı bölgede yaşayan birine karşı uzak bir Makedonyalı hükümdar seçerek kendini Doson'a bağladığını ve bu yüzden Doson'un Karia'yı istila etmiş olabileceğini önermektedir.²⁴⁷ Bu nedenle bölgede Rhodosluların aktif rol oynadıklarını göz önüne alarak seferin I. Attalos'un ilerlemesine karşı gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Seferin sonuçlarıyla ilgili olarak, Labraunda'daki Zeus tapınağı yazıtlarından Antigonos Doson'un uzun bir süre Karia'da olmadığı anlaşılmıştır, sadece kısa bir

²⁴¹ Antigonos Doson büyük miktarda kurşun, zift ve kereste, 100.000 medimnoi tahıl ve 100 talenton gümüş; II. Seleukos kereste, saç, reçine, 200.000 medimnoi tahıl, 10 tane donanımlı 5 sıra küreğe sahip kadirga ve Seleukosların gümrük vergilerinden muafiyet; III. Ptolemaios büyük miktarda kereste ve gemi inşaat malzemeleri, 450 çift yapı ve taş ustası, 1.000 talant bronz para, 300 talanton gümüş, yıkılan Klossos için 3000 talenton bronz para ve 1 milyonun üzerinde tahıl; Syrakusalı II. Hiero ve Gelo 53 kubit mancınık, 100 talent gümüş ve gümrük verilerinden muafiyet; aynı şekilde Prusias ve II. Mithridates'ten benzer hediyeler; Asya'da farklı yerlerde yönetime sahip Lysanias, Olympikhos, Lymnaeos ve isimlerinden bahsedilmeyen diğer kentlerden de benzer hediyeler Rhodos'un geçirdiği deprem sonrası verilmiştir (Polybios, 5.88-90).

²⁴² Antigonos Gonatas'ın MÖ 239'da ölümünden sonra yerine oğlu II. Demetrios geçmiştir (Plutarkhos, *Aratus*, 34.1); II. Demetrios'un MÖ 229'da ölümünden sonra kendi oğlu V. Philippos çocuk olduğundan kuzeni Antigonos Doson, Philippos'un muhafızı olarak atanmıştır ve Philippos'un annesiyle evlenerek kendisini kral yapmak için elinden geleni yapmıştır (Iustinus, 28.3.9-10; Plutarkhos, *Aemilius Paulus*, 8.2-3).

²⁴³ Iustinus, 28.

²⁴⁴ Walbank 1967, 12-3.

²⁴⁵ Cary 1963, 160.

²⁴⁶ McShane 1964, 97-100.

²⁴⁷ Crampa 1969, 125.

sefer dönemi orada bulunmuştur; ama onun orada fethettiği topraklar iktidarı boyunca elinde kalmıştır. Üç yerleşim yerinin kesinlikle Antigonos Doson'un kontrolü altına girdiği bilinmektedir. İasos, muhtemelen onun karaya bastığı yer ve Karia'daki ilk fethiydi. Labraunda'da ele geçen belgeler onun aynı zamanda Mylasa ve Labraunda'yı ele geçirdiğini ispatlamaktadır. Seleukosların ve Ptolemaiosların faaliyetlerine müteakiben Mylasa'yı özgürleştirmiştir. Antigonos Doson böylece İasos'tan doğuya doğru ve Sarı Çay vadisi boyunca ilerlemiş ve daha sonra Mylasa'dan Labraunda'ya kuzeye doğru dönmüştür. Antigonos Doson'un Karia'daki faaliyetlerinin en önemli sonucu Olympikhos'un onun boyunduruğu altına girmesi olmuştur. Onun yönetimi altındaki Olympikhos, Alinda'daki konumunu muhafaza etmiş ve aynı zamanda diğer Karia kentleri topraklarında birlikler konumlandırmıştır.²⁴⁸ Diğer hanedanlar gibi Olympikhos da askeri bakımdan aktifti. Alinda kentindeki üssünden Mylasa'ya ek olarak Amyzon kentini kontrol etmiş olmalıdır.²⁴⁹

MÖ 227 yılında Karia seferi boyunca Antigonos Doson, Mylasa ile iyi ilişkiler kurmuştur. Antigonos Doson Karia'da iken Labraunda rahibi Hekatomnos, Khrysaorikler ile Mylasa'nın baskısından kurtulmak için önceki durumu anlatmış ve Korris gibi aynı şikayetlerle krala başvurmuştur. Rahip, Doson'un desteğini kazanmış ve ona, tapınağın güvenliği ve kutsal alanın dokunulmazlığı gibi görevleri bildiren Khrysaoriklere gönderdiği bir mektup verilmiştir. Bununla birlikte rahip yalan söylediği için mektubu Doson ölene kadar vermeye cesaret edememiştir. Durum ortaya çıktığında Mylasa, Khrysaorikleri tapınaktan kovmak için sert bir tavır almıştır ve elçilerini Labraunda'nın probleminin son bir çözümü için V. Philippos'un yanı sıra Olympikhos'a göndermiştir. Elçiler, Olympikhos'a kent tarafından çıkartılan karnamneyi vermişler ve yeminine uygun olarak Labraunda'yı ve Labraunda yakınındaki Petra'yı teslim etmesini ve de gelecek için kente destek vermesini istemişlerdir. Ayrıca onlar konu hakkında V. Philippos'a yazması talebinde bulunmuşlardır. Bütün bunların sonucunda Olympikhos, Labraunda'yı

²⁴⁸ Reger 1999, 85-6.

²⁴⁹ Ma 1998, 69.

idaresi ve gelirleriyle birlikte ayrıca Labraunda yakınındaki Petra'yı Mylasa'ya vermiştir (Bkz., Ek 7, Yazıt 8-9).²⁵⁰

Daha sonra Olympikhos, MÖ 221 yılında Antigonos Doson'dan sonra yerine geçen Makedonya kralı V. Philippos'la da ilişkilerini sürdürmeye devam etmiştir.²⁵¹ MÖ 221-214 yılları arasında Olympikhos İasos topraklarına saldırıda bulunmuştur. Bu hareketi İasos'a saldırmak için onun askerlerinin geçtiği topraklarda yer alan Euromos kentini de kontrol ettiğini göstermektedir.²⁵² Bu sırada Olympikhos, generali Podilos'un emri altındaki birlikleri İasos'ta konumlandığında V. Philippos'un otoritesi çok etkili değildir. Bu durum karşısında İasoslular önceden onlara yardım etmiş olan Rhodoslulara başvurmuştur. Rhodoslular da İasos adına Olympikhos'un İasos'un haklarına saygı göstermesini ve ayrıca V. Philippos'un erken dönemdeki emirlerine sadık kalmasını, İasos'un özgürlüğünü ve otoritesini garanti altında tutmasını talep etmişlerdir.²⁵³ Sonuçta Rhodoslularla mevcut dostluğunu korumakla birlikte İasos'un güvenliği için de gerekli adımları atmışlardır (Bkz., Ek 7, Yazıt 9-11).

Olympikhos açık bir şekilde Antigonos Doson'un ölmesini komşuları üzerine baskı kurmak için fırsat olarak bilmiştir. Alinda'daki merkezinde, buranın kuzeydoğusuna doğru Seleukosların toprağı Alabanda, kuzeybatısına doğru Ptolemaioslara ait Amyzon karakol mevki ve güneydoğusuna doğru Rhodos'a ait Stratonikeia kenti uzanmaktaydı. Antigonos Doson bu sınırlar içerisinde onun faaliyet alanını sınırlandırmıştır. Aynı zamanda İasos'a bahşedilen veya yeniden verilen özgürlük ve Mylasa için yeniden verilen özgürlük onun hareket alanını daha da daraltmıştır. Ancak Rhodos'un İasos kentine yardım etmeye yönelik çıkarları vardır. Aslında Olympikhos'un yayılmacı tutumu Rhodos toprağına doğrudan tehdit oluşturmaktaydı, çünkü Alinda toprakları Stratonikeia ile sınır oluşturmaktaydı. Bu yüzden Rhodoslular hızlı ve kararlı bir şekilde hareket ederek V. Philippos'un boyunduruğı altında kalmayı kabul etmeye zorlanan ve İasos karşısındaki hırslarını

²⁵⁰ Crampa 1969, 81.

²⁵¹ Bean 2000, 62.

²⁵² Ma 1998, 69.

²⁵³ Reger 1999, 86; Kızıl 2002, 73.

terk eden Olympikhos'un etkinliklerini sınırlandırmışlardır. Olympikhos MÖ 227 yılından MÖ 201 yılına kadar Karia'da Makedonyalı komutan olarak görev yapmıştır.²⁵⁴ Olympikhos'un gücünün ne zaman son bulduğu bilinmemekle birlikte en azından MÖ 201 yılında tarih sahnesinden çekilmiştir.

Bütün bu gelişmeler Rhodos için belli avantajlar doğurmuştur. Batı Karia'daki birbirine komşu olan Ptolemaiosların ve Seleukosların Karia'nın tamamını kendi boyundurukları altına alma olasılığı çok fazla olmamıştır. Seleukosların otoritesinin çökmesi bu iki büyük güçten bir tanesini daha da zayıflatmıştır. Muhtemelen bu şartlar altında Rhodoslular Karia'daki varlıklarını genişletmeyi üstleneceklerdi. MÖ 220'li yıllarda Karia'daki büyük güçlerin varlığının azalması hem güvenlikleri hem de çıkarları için Rhodos yayılmacılığını cesaretlendirebilmiştir.²⁵⁵ Böylece Rhodosluların anakara üzerindeki topraklarını genişletmek için politik istikrarsızlık dönemlerinden faydalandığı gözükmektedir.

Bununla birlikte Seleukoslar kaybettikleri hakimiyeti geri almaya çalışmıştır. MÖ 223'te öldürülen III. Seleukos'un yerine geçen kardeşi III. Antiokhos, Toroslar ötesindeki Küçük Asya'daki birliklerin komutanlığına Akhaios'u ve yukarı Asya'daki birliklerin valiliğine de Molon'u atamıştır.²⁵⁶ Akhaios MÖ 222 yılında komutayı üzerine alarak I. Attalos'u Pergamon'a çekilmeye zorlamıştır. Böylelikle Akhaios, Antiokhos Hieraks tarafından kaybedilen Seleukos topraklarını tekrardan ele geçirmiştir.²⁵⁷ MÖ 220 yılında Akhaios, Anadolu'yu yeğeni III. Antiokhos adına ele geçirdikten sonra kendini bağımsız bir kral ilan etmiştir.²⁵⁸

Bu arada MÖ 221 yılında III. Ptolemaios'un ölümünden sonra yerine oğlu IV. Ptolemaios geçmiştir.²⁵⁹ IV. Ptolemaios eğlence ve edebiyatla meşgul olmasına karşılık devlet işlerine kayıtsız bir kişiydi. Bunu fırsat bilen III. Antiokhos, Suriye

²⁵⁴ Walbank 1942, 10.

²⁵⁵ Reger 1999, 82.

²⁵⁶ Polybios, 5.40.7.

²⁵⁷ Polybios, 4.48.9-10.

²⁵⁸ Polybios, 5.57.2-5.

²⁵⁹ İustinus, 29.1.5; Polybios, 39.8.5-6. Aynı yıl Makedonya kralı Antigonos Doson ölmüş ve ardından V. Philippos geçmiştir. Polybios, 2.70.6-8; Pausanias, 7.7.5.

Koele bölgesini elde etmek için Mısır'a karşı savaş açmıştır.²⁶⁰ İlk önceleri başarı sağlayan III. Antiokhos ayrıca Molon'un isyanıyla meşgul olduğundan savaşı yarıda bırakmıştır.²⁶¹ MÖ 219'da III. Antiokhos ve Ptolemaioslar arasında IV. Suriye Savaşı başlamıştır. MÖ 217'de Mısır ordusu III. Antiokhos'u yenmiş ve yapılan barışta III. Antiokhos Suriye- Koele'den vazgeçmek zorunda kalmıştır.²⁶² III. Antiokhos egemenliğinin ilk yıllarında Akhaios ve Molon'un isyanlarıyla ve Mısır'a karşı gerçekleştirdiği IV. Suriye Savaşı ile uğraşırken I. Attalos da Akhaios karşısında yitirdiği toprakları geri almakla uğraşmıştır.

Akhaios ele geçirdiği topraklarla yetinmeyip krallığını daha da genişletmeyi istemiştir. Bu yüzden MÖ 218'de Pisidia ve Pamphylia'ya sefer düzenlemiş ve Selge (Zerk/Altınkaya) kentinin ordusunu yenmiştir. Ayrıca Akhaios, Anadolu'nun güneyinin önemli bir kısmını egemenliği altına almıştır.²⁶³ Bu arada I. Attalos, Akhaios karşısında yitirmiş olduğu toprakları geri almak amacıyla yıllar boyunca savaştığı Galatların Aigosag kabilesi ile anlaşmıştır. Kyme, Smyrna ve Phokaia I. Attalos'a katılmış, Aigai ile Temnos korkutularak boyun eğmek zorunda bırakılmıştır. Teos ve Kolophon da elçi gönderip boyun eğdiklerini bildirmiştir.²⁶⁴ Böylece I. Attalos, Aigosagların yardımıyla Akhaios tarafından alınan Aiolis'teki ve Ephesos'un güneyindeki Kuzey İonia kentlerini tekrar ele geçirmiştir.²⁶⁵ I. Attalos'un bundan sonraki amacı Anadolu'nun iç kısımlarını ele geçirmektir. Bu yüzden ücretli askerlerini Doğu Mysia'ya sevk etmiştir.²⁶⁶ Fakat uzun bir yürüyüşten sonra meydana gelen ay tutulmasını Galatlar bir uğursuzluk belirtisi sayarak korkmuşlar ve savaşı sürdüremeyeceklerini söylemişlerdir.²⁶⁷ Daha sonra I. Attalos, Aigosagları Hellespontos bölgesine yerleştirip kendisi de ordusuyla Pergamon'a dönmüştür.²⁶⁸

Bu sırada Seleukos kralı III. Antiokhos, Mısır kralı IV. Ptolemaios ile yaptığı IV. Suriye Savaşı'na son vermiştir. MÖ 216 yılında I. Attalos'la bir anlaşma

²⁶⁰ Akşit 1971, 51.

²⁶¹ Polybios, 5.45.5.

²⁶² Polybios, 5.52.4.

²⁶³ Magie 2001, 20.

²⁶⁴ Polybios, 5.77.2-5.

²⁶⁵ Arslan 2000, 86.

²⁶⁶ Magie 2001, 21.

²⁶⁷ Polybios, 5.78.1-3.

²⁶⁸ Polybios, 5.78.6.

imzalayarak ortak düşmanları Akhaios'a karşı sefere çıkmıştır.²⁶⁹ Düzenledikleri seferde Akhaios'u Sardis civarında yaptıkları savaşta yenmişler ve bu savaş sonrası Sardis kentine çekilen Akhaios ise iki yıl süren kuşatmanın sonunda ihanet sonucu tutsak alınarak öldürülmüştür.²⁷⁰ (MÖ 213) Böylece III. Antiokhos, Anadolu'daki Seleukos toprakları üzerindeki egemenliğini tekrardan kurmuştur.²⁷¹ III. Antiokhos MÖ 213/2 kışında Sardis'ten ayrılarak Toros Küçük Asya'sının ötesinin valisi olarak komutanı Zeuksis'i atamıştır. III. Antiokhos MÖ 212 yılından MÖ 204 yılına kadar Seleukos otoritesine yeniden hükmetmek için doğuya seferler düzenlemiştir.²⁷²

Diğer taraftan MÖ III. yüzyılın ikinci yarısında Rhodosluların giderek artan zenginliği donanmasını daha çok geliştirmeye olanak sağlamıştır. Mısır deniz gücünün zayıflaması ve Makedonyalıların filolarının gücünü sürdürmekteki başarısızlıkları Rhodos donanmasına güçlü bir konum kazandırmıştır.²⁷³ MÖ 220 yılında Rhodos, Bosporos'tan geçen ticaret mallarına konulmuş geçiş parasının kaldırılmasını istemesiyle Byzantion'a savaş ilan etmiş ve böylelikle Rhodos'un deniz üstünlüğü tam olarak tanınmıştır.²⁷⁴ Aynı zamanda sahip oldukları güçlü donanma sayesinde korsanlara karşı mücadelede bulunarak deniz ulaşımını güvenlik altına almışlardır.²⁷⁵ Bu zaman içinde Rhodoslular, IV. Ptolemaios ile Khiosluların ve daha sonra da Mytilene ile Byzantion'un işbirliği ile Makedonya kralı V. Philippos ve müttefiklerinin Aitolia Birliği'ne karşı yaptıkları savaşa müdahale etmeye ve böylece Hellenler arasındaki çarpışmayı sona erdirmeye çalışmışlardır²⁷⁶ Müttefikler Savaşı olarak bilinen bu savaş MÖ 220'den MÖ 217'ye kadar sürmüştür.²⁷⁷

Bu arada MÖ III. yüzyılın sonlarına doğru Hellenistik dünya içinde başta üç büyük krallık Ptolemaiosların Mısır, Seleukosların Suriye ve Antigonosların Makedonya krallıkları geliyordu. Anadolu'da Pergamon Krallığı vardı. Bu güçlere

²⁶⁹ Polybios, 5.107.4.

²⁷⁰ Polybios, 7.15-18.

²⁷¹ Magie 2001, 22.

²⁷² Ma 1998, 62-3.

²⁷³ Magie 2003, 36.

²⁷⁴ Polybios, 4.47 vd.

²⁷⁵ Mansel 1971, 478.

²⁷⁶ Polybios, 5.24.11, 5.28.1-3.

²⁷⁷ Polybios, 4.28.5.

batıda Kartaca ile uğraşan Roma da dahil olacaktı.²⁷⁸ Bununla beraber, Romalıların ikinci Pön Savaşı sırasında Kartacalı Hannibal'e Trasimenus Gölü kenarında yenildiği haberini duyan Makedonya kralı V. Philippos, MÖ 217 yılında Aitolialılarla Naupaktos Barışını imzalamıştır.²⁷⁹ Böylece V. Philippos serbest davranma olanağı sağlamış ve batı ile ilgilenecek duruma gelmiştir. MÖ 215 yılında V. Philippos, Kannai'de Romalıların Kartacalılar tarafından ikinci kez yenilgiye uğramaları üzerine Hannibal'le ittifak yapmıştır.²⁸⁰ MÖ 214 yılında V. Philippos, Roma'ya karşı açıkça cephe aldığı için I. Makedonya Savaşı başlamıştır. V. Philippos MÖ 212 yılında Adriyatik sahilinin bir bölümünü ele geçirmiştir. Aynı yıl Hannibal'in Tarentum'u zaptetmesi onunla Makedonyalı müttefiki arasındaki işbirliğini daha da sıkılaştırmıştır. Bu durum karşısında Romalılar sonunda harekete geçmiştir.²⁸¹ Aitolialılarla bundan sonra ele geçirilecek tüm toprakların onlara ait olması, Romalıların ise sadece ganimet alması koşuluyla anlaşmaya giren praetor Laevinus, birliği V. Philippos'a karşı savaşa sokmaya ikna etmiştir.²⁸² V. Philippos'u komşularıyla düşmanlığa sokan Roma böylece büyük bir tehlikeyi atlattır. Peloponnesos'daki çeşitli devletler Aitolialılara müttefik olarak katılmışlardır. Pergamon kralı I. Attalos da Makedonya'nın gücünün azalmasını istediğinden koalisyona katılmaya hazırlanmıştır.²⁸³ Bununla beraber Roma ile ittifakı I. Attalos'a gittikçe artan önemde bir mevki getirmiştir. MÖ 209/8 yılında I. Attalos görevleri muhtemelen fahri olan Aitolia Birliği'nin komutanı seçilmiştir.²⁸⁴ MÖ 208 yılında I. Attalos'un donanması Roma filosuyla ortak işbirliği içinde Hellas'ın doğu sahilinden ötede birçok görevde bulunmuştur; fakat I. Attalos, Küçük Asya'ya geri dönmek zorunda kalmıştır.²⁸⁵ Bununla beraber savaş kısa bir süre daha sürmüştür. MÖ 206 yılında Aitolialılar, Romalıların Hellas işlerine müdahale etmesinden rahatsızlık duyup Makedonya ile yalnız başlarına bir barış yapmışlardır.²⁸⁶ MÖ 215 yılında

²⁷⁸ Mansel 1971, 478.

²⁷⁹ Polybios, 5.100.9-11.

²⁸⁰ Polybios, 7.9.1-17; İustinus, 29.4.2-3.

²⁸¹ Magie 2001, 25.

²⁸² Livius, 26.24.1-16; İustinus, 29.4.5.

²⁸³ Magie 2001, 25.

²⁸⁴ Livius, 27.29.10.

²⁸⁵ Magie 2001, 26.

²⁸⁶ Polybios, 18.38.8; Livius, 33.13.11.

Romalılar da Hannibal'i güçsüz düşürdükten sonra V. Philippos'la Phoenike Anlaşması'nı imzalamıştır. Böylelikle I. Makedonya Savaşı son bulmuştur.²⁸⁷

Phoenike antlaşmasından sonra V. Philippos'un, egemenliğini tüm Hellas üzerinde yayma niyetine Roma tarafından karşı çıkılmış bunun üzerine V. Philippos Ege'ye hakim olmak için planlar geliştirmiştir. V. Philippos'un Ege üzerindeki amaçlarına ulaşması, buralarda menfaatleri olan Rhodos, Mısır ve Pergamon gibi devletleri zayıflatmasına bağlıydı. Bunlardan Rhodos sadece Karia sahil kesimine sahip olmayıp aynı zamanda Ege adalarında da hakimiyet kurmuştur; fakat resmi olarak V. Philippos ve Rhodoslular arasında dostluk olmasına rağmen kral, amaçları uğruna onları dolaylı yollardan zayıflatmayı düşünmüştür.²⁸⁸ MÖ 205 yılında Ege kıyılarına ve adalara saldırmak üzere bir temsilci gönderip bir yıl sonra da Rhodoslularla savaşmak için Girit korsanlarını kışkırtmış ve deniz üstlerini yakmak için paralı asker Dikaearkhos'u göndermiştir.²⁸⁹

Bu sırada Ege'de çıkarları bulunan bir diğer güç de Ptolemaioslardı. Ptolemaiosların amaçları Ege Denizi'ni ellerinde bulundurmak ve Güney Suriye'ye hakim olmaktı. Bunun için de Suriye ve Makedonya ile birçok kez savaşmıştır. O sıralarda "büyük" lakabı almış Suriye kralı III. Antiokhos²⁹⁰ doğudaki fetihlerini sonlandırmış ve buradaki kazandıklarından da cesaretlenip batıya dönerek Küçük Asya'daki kaybettiği yerleri tekrar ele geçirmeyi düşünmüştür. III. Antiokhos MÖ 203 yılından itibaren Karia'ya göz dikmiştir. MÖ 203/2 yıllarındaki fetihlerini bir hanedanlık iddiasında bulunduğu sadece Mylasa'ya karşı değil aynı zamanda Ptolemaioslara ait olan Amyzon kentine de yöneltmiştir.²⁹¹ Seleukosların hakimiyeti ile ilgili en kapsamlı delil Latmos Dağı'nın kuzey yamacındaki Amyzon kentinden gelmektedir. En erken yazıt Seleukosların burayı ele geçirdiği MÖ 203 yılı Mayıs ayına tarihlendirilmektedir. Yazıttaki mektubun yazarı "bize teslim olan herkese karşı iyi niyetli olacağız" şeklindeki ifadesiyle kendisine güvenmeleri konusunda Amyzonluları emin kılmaya çalışmaktadır. Uzun süre III. Antiokhos'a atfedilmiş

²⁸⁷ Polybios, 18.1.14; Livius, 31.1-8.

²⁸⁸ Demircioğlu 1993, 297-8.

²⁸⁹ Diodoros, 28.1

²⁹⁰ Appianos, *Syriaka*, 1'a.

²⁹¹ Reger 1999, 88.

olan bu yazıt aslında Toros Küçük Asya'sının valisi Zeuksis'e ait olmalıdır.²⁹² Artemis Tapınağı'nın temelinde bulunan bir yazıt ise Zeuksis'in Amyzon kentindeyken bu tapınağa toprak bağışladığını bildirmektedir.²⁹³ Diğer taraftan III. Antiokhos tarafından Amyzon ve Labraunda'daki orduya yazılmış olan mektuplar onun Batı Karia'da bulunduğu dair bir izlenim vermemektedir.²⁹⁴ Meydana gelen olayların Amyzon ve Seleukoslar arasında gönüllü bir ittifak sonucunda değil de bir fetih sonucunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. III. Antiokhos'un Amyzon'da ordusuna yazdığı mektupta askerî operasyonlara dair deliller bulunmaktadır. Bütün bunları tapınağa *asylia* verilmesi takip etmiştir. Verilen bu *asylia*, tapınağı herhangi bir saldırıdan korumuştur ve aynı zamanda yerel statüler üzerine kraliyet otoritesinin bir yansıması olduğu görülmektedir.²⁹⁵

Zeuksis Karia'daki faaliyetlerine o dönemde Antiokheia ismini almış olan Alabanda'yı Seleukos İmparatorluğu'na katarak devam etmiştir. Antiokheia kentinden Delphoi'ye gönderilen bir elçi MÖ 202/1 yılında kenti için *asylia* verilmesini istemiş, ayrıca III. Antiokhos'u "Antiokheialıların yardımcısı olarak överken atalarının yaptığı gibi Antiokheialılar için demokrasi ve barışın koruyucusu olduğu için ona teşekkür etmiştir." Buradan Antiokheia'nın Seleukosların hakimiyeti altına girdiğini kesin olarak anlayabiliriz. Buna ilaveten Antiokheia/Alabanda sikkelerinin Seleukosların kontrolü altında basıldığı ve III. Antiokhos dönemine atfedilebileceği ortaya konmuştur. Daha batıya doğru Alinda kenti de Zeuksis'in kontrolü altına girmiştir. Buradan hareket ederek güneyde Mylasa'yı ele geçirmiştir. Zeuksis askerlerine Labraunda'daki Mylasa tapınağına saygı göstermelerini emretmiştir ve Mylasa'da Sinuri Tapınağı'nda bulunan bir mektup parçası muhtemelen III. Antiokhos'a aittir. Zeuksis ve III. Antiokhos muhtemelen Mylasa'nın kendi yönetim hakkını elinde bulundurmasına saygı duymuşlardır. Bu daha önce II. Seleukos'un bu kente vermiş olduğu imtiyazın sonucudur. III. Antiokhos'un da kente *asylia* verdiği ya da böyle bir statüyü kabul ettiği muhtemeldir.²⁹⁶

²⁹² CIG 2899; Zeuksis'in Amyzonlulara mektubu (MÖ 203).

²⁹³ OGIS 235; Amyzon'da Zeuksis'e adama (MÖ 203).

²⁹⁴ OGIS 217; III. Antiokhos'un Amyzon'daki ordusuna mektubu (MÖ 203).

²⁹⁵ Ma 1998, 66-7.

²⁹⁶ Ma 1998, 67-8.

Seleukosların MÖ 203 yılında gerçekleştirdiği Karia topraklarındaki bu ilerleyişleri kıyı kesimlerini pek etkilememiştir. Zeuksis bu topraklar üzerindeki Seleukos hakimiyetini fetih yoluyla sağlamış ama onun faaliyetleri tamamlanmamasına rağmen bölgedeki Seleukos etkinliği olarak göze çarpmıştır. Bölgedeki Seleukos fetihlerinin tamamlanamasının nedeni muhtemelen V. Philippos ile yapılan antlaşmayla açıklanmaktadır. Karia bölgesindeki Seleukos çıkarlarının yerine getirilmesi III. Antiokhos'un MÖ 197 yılındaki seferine kadar beklemek zorunda kalacaktır.

Bu arada III. Antiokhos'un amaçlarını gerçekleştirmek için ya V. Philippos'a karşı olması ya da onunla birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu sıralarda V. Philippos ile III. Antiokhos'un anlaşması için bir fırsat ortaya çıkmıştır. IV. Ptolemaios MÖ 204 yılında ölmüş ve MÖ 203 yılında yerine geçen oğlu V. Ptolemaios henüz çocuk olduğundan²⁹⁷ Mısır'da karışıklıklar meydana gelmiştir. Yazılı kaynaklar V. Philippos ile III. Antiokhos arasında Ptolemaiosları bölme konusunda bir antlaşmanın olduğundan bahsederler. Polybios "III. Antiokhos ve V. Philippos'un, IV. Ptolemaios öldüğü zaman yerine geçen oğlu V. Ptolemaios'un imparatorluğunu parçalamak için anlaştıklarını ve bu anlaşmaya göre V. Philippos'a Ege adaları, Karia, Samos, III. Antiokhos'a ise Koele Suriye ve Phoenikia düştüğünü" belirtmektedir.²⁹⁸ Livius'un da bu konudaki düşünceleri Polybios'un yazdıklarıyla örtüşmektedir. Livius, V. Philippos için Ege'de girdiği çatışmalardan her ne kadar istediği sonuçları alamasa da bu kez Suriye kralı III. Antiokhos ile anlaşıp Ptolemaios imparatorluğunu parçalamak için saldırıya geçmiştir diye yazmaktadır.²⁹⁹ Appianos ise Polybios ve Livius'un aksine IV. Ptolemaios'un ölmediğini ve bunun bir söylentiden ibaret olduğunu ifade ederken V. Philippos ve III. Antiokhos arasındaki anlaşmanın da daha sonraki bir dönemde meydana geldiğini bildirmektedir.³⁰⁰

²⁹⁷ Polybios, 15.20.1-2.

²⁹⁸ Polybios, 3.2.8.

²⁹⁹ Livius, 31.14.5.

³⁰⁰ Appianos, *Makedonika*, 4.

Sonuç olarak, MÖ 240'lı yıllardan önce Karia, iki rakip büyük güç, Ptolemaioslar ve Seleukoslar arasında çatışma alanıydı. Bu yıllarda Rhodosluların çıkarlarının mevcut durumu korumaya odaklandığı görülmektedir. Bu da anakara üzerinde Rhodos'a ait toprakların korunmasına hizmet etmiştir. II. Seleukos'un Ankara'da yenilmesi ve daha sonra MÖ 227 yılında Antiokhos Hieraks'ın I. Attalos'a yenilmesi Seleukosların otoritesinin çökmesiyle bölgede yeni güçlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu arada I. Attalos kuzeybatı Karia'da toprak elde etmek için Hieraks ve Galatlar karşısında başarılarını sürdürmüştür. Aynı yıl Antigonos Doson ataları tarafından tutulan toprakları geri kazanmıştır. Bu arada Karia'daki bu karışıklıktan faydalanan başlangıçta II. Seleukos'a bağlı olan Olympikhos, özgürlüğünü ilan etmiştir. Daha sonra Antigonos Doson ve V. Philippos'un boyunduruğu altına girmiştir. Burada Rhodosluların Karia'da Olympikhos'un saldırılarına karşı çıktıkları görülmektedir. Gerçekte Rhodosluların niyetleri tek bir bölgesel gücün büyümesini önlemektir. MÖ III. yüzyılın sonlarına doğru ise bu Hellenistik güçlere Roma da dahil olmuştur. Romalıların karşı çıkmasına rağmen V. Philippos Ege'de hakimiyetini geliştirmeye çalışmıştır. Aynı şekilde Ptolemaiosların da Ege'de çıkarları söz konusuydu. III. Antiokhos doğudaki seferlerini tamamlayıp Küçük Asya'da kaybettikleri yerleri almaya giriştiğinde Karia'daki faaliyetlerini çoğunlukla valisi Zeuksis yerine getirmiştir. Fakat Seleukosların Karia'daki fetihleri V. Philippos'la yaptıkları anlaşma nedeniyle tamamlanamamıştır. Ptolemaiosların topraklarını bölme konusunda yaptıkları gizli anlaşmaya göre Karia V. Philippos'a verilmiştir.

VI. BÖLÜM

MÖ 201- MÖ 167 YILLARI ARASINDA KARIA

Makedonya kralı V. Philippos MÖ 201 yılında Ege kıyılarını ve adaları ele geçirmek için harekete geçmiştir. V. Philippos Samos (Sisam)'u işgal ettikten ve buradaki Mısır gemilerini ele geçirdikten sonra Khios (Sakız) Adası'nı kuşatmıştır, fakat burada I. Attalos ve müttefiği Rhodos donanmalarına yenilmiştir. Bundan sonra V. Philippos, Pergamon'a saldırmıştır. Bu saldırı sonuçsuz kalınca ordusunun ihtiyaçlarını karşılamak için daha önce yaptıkları antlaşma gereği Seleukosların Sardeis'teki satrapı Zeuksis'ten yardım istemiştir.³⁰¹ I. Attalos da tüm çabalarını krallığını savunmaya harcamıştır. Bu nedenle I. Attalos'un yardımını alamayan Rhodoslular, Miletos yakınındaki Lade Adasında yapılan savaşta V. Philippos'a yenilmiştir.³⁰² V. Philippos daha sonra Miletos kentine girmiş ve donanmasıyla güneye ilerleyerek Karia'da karaya çıkmış ve kuvvetlerini iç kısımlara sevk etmiştir.³⁰³

MÖ 201 yılında V. Philippos, Karia'da Ptolemaioslara ve Rhodoslulara ait yerleri işgal etmeye başlamıştır. Ordusuyla önce Knidos ve Kos'un serbest bölgelerine saldırmıştır.³⁰⁴ Daha sonra Rhodos Peraia'sının büyük bir kısmını ve Stratonikeia'yı ele geçirmiştir.³⁰⁵ Ardından Íasos, Bargylia ve Kildara'yı ele geçirmiştir. Latmos üzerindeki Herakleia'yı da ele geçirerek buraya Kalymnos kentinden iki *epistates* (yerel yönetici) atamıştır. İç kısımdaki Euromos ve Pedasa'yı almıştır. I. Attalos ve Rhodoslular, V. Philippos'un bu ilerleyişine müdahale etmemiştir, çünkü amaçları onu Bargylia Körfezi'nde tuzağa düşürmektir. Diğer taraftan V. Philippos Karia'da zor geçen kış şartları sırasında Mylasa, Alabanda ve Magnesia'yı kendisine yardım etmeleri için ikna etmeye çalışmıştır. Magnesia, Miletos'tan ayrılan Myous (Afşar-Bafa) kentinden sağladığı yiyecek ve giyeceklerle

³⁰¹ Polybios, 16.1.8; Diodoros 28.5.1.

³⁰² Polybios, 16.10.1.

³⁰³ Magie 2001, 29.

³⁰⁴ Ma 1998, 77.

³⁰⁵ Reger 1999, 87.

V. Philippos'a destek vermiştir.³⁰⁶ Bunlara ek olarak V. Philippos saldırmaya çekindiği Seleukosların kontrolü altındaki alanları işgal etmeye başlamış, fakat Mylasa'yı almaya, Alabanda'yı yağmalamaya yönelik girişimleri başarısız olmuştur. Diğer taraftan Halikarnassos ve Myndos'u ele geçirememiştir. Livius bu kentlerin MÖ 197 yılında Ptolemaiosların müttefiki olduğunu şöyle açıklamaktadır: "Kaunoslular, Myndoslular, Halikarnassoslular ve Samoslular, Ptolemaioslular ile müttefiktiler."³⁰⁷ V. Philippos Karia'daki faaliyetleri hem Antigonos Doson'un ele geçirdiği atadan kalma yerleri yeniden ele geçirmeye hem de herhangi bir hakkının olmadığı bölgeleri hakimiyeti altına almaya yönelik olarak düzenlenmiştir. Örneğin Samos, Halikarnassos ve Myndos gibi Ptolemaiosların hakimiyetindeki yerler hedeflerinin dışındaydı. Miras hakkının olduğu yerler arasında Rhodos Peraiası da yoktu.³⁰⁸ Mylasa'ya yapılan başarısız bir saldırı denemesi ise bir zamanlar Antigonoslara ait olan kenti eski haline getirme girişimi olarak değerlendirilebilirdi. Bu veriler ışığında V. Philippos'un Ege'de ve özellikle Karia'da mutlak güç olma isteği ortadadır.

Yerel toplulukların yaşadığı bölgelerde başta epigrafik olmak üzere daha fazla belge bulunsaydı, V. Philippos'un batı Küçük Asya'daki seferi hakkında daha çok bilgiye sahip olabilirdik. Belgeler genellikle Kos Adası'ndaki askeri direniş, V. Philippos'un fetihlerinin ardından, Samos'ta olduğu gibi, çıkan isyanlar ve Euromos gibi V. Philippos'a bağlı olan kentlerin Makedonyalı generalleri onurlandırmasıyla ilgilidir. Belgeler ayrıca Makedon yöneticilerin hayırsever olduklarını göstermektedir. Örneğin V. Philippos yerel bir tapınağa adaklarda bulunurken atadığı yöneticilerden biri MÖ 199 yılındaki depremden zarar gören küçük bir kentin surlarını restore etmiştir. Diğer bir belge ise Lade çatışmasından sonra Miletoslular tarafından meclisten geçirilen bir kararnamedir. V. Philippos'un bu çatışmadan zaferle çıkmasından sonra Miletoslular krala onurlar bahşetmişlerdir.³⁰⁹

³⁰⁶ Polybios, 16.24.1-9.

³⁰⁷ Livius, 33.20.11 vd.

³⁰⁸ Ma 1998, 78.

³⁰⁹ Ma 1998, 79.

Genel olarak Karia V. Philippos, III. Antiokhos, I. Attalos ve Rhodoslular olmak üzere dört önemli gücün mücadele alanı olmuştur. Rhodoslular MÖ 201 yılından hemen sonra Peraia'daki kaybettikleri toprakları geri almak için bir savaş başlatmıştır. Rhodoslu general Nikagoras'ın³¹⁰ göreve geldiği MÖ 201 yılında Pisyne, İdyma ve Kyllandos V. Philippos tarafından ele geçirilmiştir. Nikagoras Pisyne, İdyma ve Kyllandos topraklarını ve bunların içindeki kalelere yeniden hakim olmuştur. Böylece Nikagoras'ın bu başarıları V. Philippos'un güçlerine karşı daha fazla kayıp verilmesini önlemiş ve V. Philippos'un eline geçen Peraia kentlerinin bazılarının yeniden ele geçirilmesini sağlamıştır.³¹¹ Savaşın son yıllarında onun ardılı Pausistratos'ın komutası altında Rhodoslular Peraia'ya bir askeri birlik göndermiştir. Bu askeri birlik, 800 Akhaialı piyade birliği, Galyalılar, Pisuetai, Nisuetai, Afrika'dan Tamianiler ve Areiler ve Asya'dan Laodikeialılar gibi pek çok milletin bir arada olduğu yaklaşık 1800 askerden oluşmaktaydı. Bu birliklerle birlikte Pausistratos, Stratonikeia topraklarında çok avantajlı bir konumda olan Tendebe'yi ele geçirmiştir. Ona Theoksenos'un komutası altındaki 1000 Akhaialı piyade ve 100 süvari katılmıştır. V. Philippos'un kara komutanı Dinokrates kaleyi geri almak için ilk önce Tendebe'ya, sonra Stratonikeia bölgesinde yer alan Astragon isimli diğer kaleye hareket etmiştir. Geniş bir alana dağılmış olan bütün garnizonlar ve Stratonikeia'dan Theselyalı yardımcı birlikler çağırıldıktan sonra Dinokrates, düşmanlarının bulunduğu yer olan Alabanda'ya ilerlemeye başlamıştır. Rhodoslular savaştan çekinmemiştir. Makedonyalılar yenilmiştir. Kaçanlar ise Bargylia'ya doğru hareket etmiş ve Dinokrates de Stratonikeia'ya sığınmıştır. Rhodoslular gün boyunca onları izleyip daha sonra ordugaha geri dönmüştür. Eğer zafer kazanan Rhodoslular hemen Stratonikeia'ya saldırsaydı, bu kent savaşılmadan geri alınabilecekti. Peraia'nın kaleleri ve köylerini ele geçirmeye zaman harcadığından bu fırsat kaçmış oldu. Bu arada Stratonikeia'yı garnizonla elde tutanlar cesaretlenmiş ve Dinokrates'in de gelmesiyle cesaretlenmiştir. Bu nedenle Stratonikeia kenti Rhodoslular tarafından boşuna kuşatılmış ve ele geçirilmesi birkaç yıl sürmüştür.

³¹⁰ Nikagoras'ın savaşta vatandaşların arasından dört kez seçilerek Peraia'da hizmet ettiği görülmektedir. Onun dört dönemlik görev süresi MÖ 201-197 yılları arasına denk gelmektedir.

³¹¹ Reger 1999, 79.

Rhodoslular kenti geri almak için III. Antiokhos'un yardımını beklemek zorunda kalacaklardır.³¹²

V. Philippos'un Karia seferi başlangıçta başarılı olduysa da sonu başarısızlıkla bitmiştir. Diğer taraftan V. Philippos'un emelleri gerçekleşmeden önce I. Attalos ve Rhodoslular Anadolu'nun geleceği için önemli bir adım atmıştır. V. Philippos'un planlarını Senato'ya bildirmek için Roma'ya elçiler göndermişlerdir.³¹³ Mısır'dan gelen elçiler de Suriye ve Makedonya'nın Mısır'a karşı planlarını Roma'ya anlatmışlardır. Gelen elçilerin hepsi devletleri tehlike içinde olduğundan Roma'nın yardımına ihtiyaç duyarlarken, V. Philippos'un Ege ve Hellas'a hakim olacağını, III. Antiokhos ve V. Philippos'un gizli birleşmesi halinde İtalya'nın istilasının söz konusu olacağını Roma'ya bildirmişlerdir. Buna rağmen Romalılar doğu sorunlarına yönelik etkin bir rol oynamaktan kaçınmışlardır. Fakat V. Philippos'un Roma müttefiki I. Attalos'un krallığını istila etmesi ve diğer müttefiki Atina'nın topraklarına saldırması Roma'yı harekete geçirmiştir.³¹⁴ Bundan dolayı MÖ 200 yılında Roma senatosu V. Philippos'a Abydos kenti önünde bir ultiमतom vermiştir. Bu ultiमतonda Roma, V. Philippos'un herhangi bir Hellen kentine savaş açmaması ve Ptolemaiosların topraklarına saldırmaması ve ayrıca I. Attalos ve Rhodoslulara ödenecek tazminatın belirlenmesini tarafsız bir hakem heyetine bırakmasını istemiştir.³¹⁵ V. Philippos'un bu istekleri reddetmesiyle Roma MÖ 200 yılında Makedonya'ya savaş ilan etmiştir.³¹⁶ MÖ 200-197 yılları arasında gerçekleşen II. Makedonya Savaşı, Roma ordusunun zaferiyle sonuçlanmıştır.³¹⁷ Bu arada bu savaşın sonuna doğru Roma müttefiki olan I. Attalos ölmüştür.³¹⁸ II. Makedonya Savaşını kaybeden V. Philippos Hellas topraklarını boşaltmak zorunda kalmış ve ayrıca Roma'ya yüklü miktarda savaş tazminatı ödemekle cezalandırılmıştır.³¹⁹

³¹² Livius, 33.18.1-22.

³¹³ Polybios, 16.24.3; Livius, 31.2.1-2; İustinus, 30.3.5.

³¹⁴ Demircioğlu 1993, 303-4.

³¹⁵ Polybios, 16.34.3-4.

³¹⁶ İustinus, 30.3.6.

³¹⁷ Pausanias, 7.8.

³¹⁸ Polybios, 21.20.5.

³¹⁹ Green 1990, 104.

Böylelikle Roma'nın Anadolu'daki karışıklığa müdahil olması MÖ 197 yılında V. Philippos'a karşı kazandıkları zaferle başlamıştır.³²⁰

II. Makedonya Savaşı'nın gerçekleştiği yıllarda III. Antiokhos, Ptolemaiosları Suriye'den çıkarttıktan sonra Anadolu'daki topraklarını tekrardan ele geçirmek üzere harekete geçmiştir.³²¹ Livius Antiokhos'un amacının "Kilikia, Lykia ve Karia gibi Ptolemaioslara ait kentlere boyun eğdirmek" olduğunu belirtmektedir.³²² III. Antiokhos bu amacını gerçekleştirmek için MÖ 197 yılında Sardeis kentine bir ordu göndermiştir. III. Antiokhos batıya doğru ilerleyişi sırasında Kilikia'nın sahil kesimindeki kentleri ve kaleleri ele geçirmiştir. Kilikia'nın batısındaki Korakesion'a geldiğinde Rhodosluların elçileriyle karşılaşmıştır. Rhodoslular, III. Antiokhos'un o sırada Roma ile savaşan V. Philippos'a katılmasını önlemek için ve Hellas'ı özgürleştiren Romalılara engel olacağını düşünerek onun Khelidonia Adaları'ndan ileriye gitmemesini istemişlerdir. Rhodoslulara karşı açık bir düşmanlıktan kaçınan III. Antiokhos, elçilere Roma'yla içten ilişkilerini hatırlatarak ne Rhodoslulara ne de müttefiklerine karşı düşmanca bir niyeti olmadığını söylemişlerdir. Rhodoslular, bu sırada V. Philippos'un Roma'ya yenildiği haberi geldiğinden dolayı, III. Antiokhos ve V. Philippos arasında bir birleşme tehlikesi kalmadığını ve daha serbest hareket edebileceklerini düşünerek kraldan istedikleri önceki taleplerinden vazgeçmiştir.³²³ Bu arada III. Antiokhos'un, Lykia ve Pamphylia sahillerini kontrol altına almasından sonra,³²⁴ Karia kentlerinden Kaunos, Myndos, Halikarnassos ile Samos'u ele geçirme girişimleri Rhodoslular tarafından engellenmiştir; çünkü Rhodoslular, Ptolemaioslarla müttefik olan kentlerin özgürlüğünü koruyarak bu kentlere askeri yardımlarda bulunmuş ve düşmanların saldırı girişimlerine karşı onları uyarmıştır.³²⁵ Ayrıca Rhodosluların bölgedeki çıkarlarının devamı için Ptolemaios kentlerinin özgürlüğünün koruyuculuğunu üstlenmesi gerekliydi.³²⁶

³²⁰ Ma 1998, 95.

³²¹ Reger 1999, 87.

³²² Livius, 33.19.8-11.

³²³ Livius, 33.20.1-10.

³²⁴ Ma 1998, 84.

³²⁵ Livius, 33.20.11-13.

³²⁶ Ma 1998, 85.

Diğer taraftan MÖ 197 yılının baharında III. Antiokhos'un adına hareket eden Lydia satrapı Zeuksis, Karia'da Latmos üzerindeki Herakleia, Euromos, Theangela, Kildara ve İasos³²⁷ kentlerini ele geçirmiştir.³²⁸ Mylasa'nın kuzey batısında yaşayan Philippeis ya da diğer adlarıyla Euromoslular MÖ 197 yılı yazı sonunda Zeuksis aracılığıyla III. Antiokhos'a bağlı olacaklarına dair bir antlaşma imzalamışlardır. Aynı zamanda Pedasa kenti de Seleukosların kontrolü altına girmiştir. Dolayısıyla III. Antiokhos Karia'ya vardığında Zeuksis Karia kentlerini onun adına çoktan ele geçirmiştir.³²⁹

Zeuksis'in kuzeydeki başarıları ve III. Antiokhos'un doğudan güney Anadolu sahilleri boyunca gerçekleşen seferi böylece bütün Karia'yı tehdit altında bırakmıştır. Rhodoslular MÖ 201 yılından sonraki yıllarda Peraia'yı yeniden ele geçirmeye yönelik zorlu bir savaş verdikleri için III. Antiokhos'un faaliyetlerini hem Karia'daki topraklarına hem de Karia'nın tamamındaki güç dengesine bir tehdit olarak algılamışlardır. Bu durum aynı zamanda Rhodosluların Ptolemaioslara ait kentlere verdiği desteğin sebebini açıklayabilir. Bu arada Ptolemaioslar'ın Karia'da çok fazla nüfuzu olduğu söylenemez. Kos ve Kalymna'da garnizonlar bulunduğu dair delil olsa da batı Karia'da Ptolemaiosların otoritesinin tam olarak ulaştığı noktayı tespit edebilmek güçtür. Ancak V. Philippos'un sürülmesi Batı Karia'da Ptolemaiosların yeniden dirilmesinden çok Seleukoslara ait yerlerin daha da yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu nedenle Rhodoslular, Roma'nın V. Philippos'u yenilgiye uğratmasından sonra III. Antiokhos'a karşı iddialarını başarılı bir şekilde savunmuşlardır.³³⁰ MÖ 197 yılında Seleukosların Batı Anadolu üzerine yaptığı bu büyük sefer sırasında V. Philippos'un Kynoskephalai'de yenilmesi, I. Attalos'un ölmesi ve Zeuksis'in Karia'daki başarıları III. Antiokhos'u oldukça cesaretlendirmiştir. Amacı bütün

³²⁷ Geç Roma dönemine ait bir yapıdan ele geçen bir yazıtta göre III. Antiokhos'un kızkardeşi Laodike, hem V. Philippos'un hoş olmayan yönetimi hem de bir deprem yüzünden kentteki umutsuz durum hakkında endişelerini dile getirmiştir. Laodike, ihtiyacı olan vatandaşlara yardım etmek ve kentin gelecekteki refahını garanti altına almak için *struthion* (finans ofisi) kurulmasını emretmiştir. On yıllık dönem boyunca kentin geleceği için yapılan düzenleme karşısında İasoslular, III. Antiokhos ve Laodike'nin onuruna bir kararneme yayınlamışlardır. Bu kararnamede III. Antiokhos'a kenti V. Philippos'un askerlerinden kurtardığı için teşekkür edilmiş ve adına kurbanlar sunulmuştur. Laodike ise evlenme hayali kuran İasoslu genç kızlar için umut haline gelerek tanrıça Aphrodite'nin bir kültü ile bağdaştırılmıştır (Bean 2000, 62-3).

³²⁸ Reger 1999, 88.

³²⁹ Ma 1998, 85.

³³⁰ Reger 1999, 88.

Küçük Asya kentlerini fethetmek olan III. Antiokhos karadan ve denizden ilerleyişine hız vermiştir.³³¹

Daha sonra III. Antiokhos kuzeye yönelip Ephesos'u almış ve kışı orada geçirmiştir. MÖ 196 yılı baharında III. Antiokhos, imparatorluğunun batıda tekrar I. Seleukos zamanındaki durumunu alması için Batı Anadolu'daki kentlerin eski statülerine döneceklerini yani Seleukos kralının müttefikleri olacaklarını bildirmiştir. Bu düşünceyle kentleri ele geçirmeye başlamıştır.³³² Bununla birlikte fetihler ağırlıklı olarak MÖ 197/6 yılları içerisinde gerçekleşmiştir ve birçok kent Seleukosların kontrolü altına alınmıştır.³³³ Roma ise III. Antiokhos'un Ege'nin hakimi olma yolundaki amaçlarını gerçekleştirmesi halinde Hellas'a geçerek tehlikeli bir komşu olacağından endişe duymuştur. Bu nedenle Romalılar, Hellenlerin özgürlüğünü korumadan çok kendi menfaatlerini düşünerek kentlerin özgürlüğünün savunuculuğunu üstlenmişlerdir. MÖ 196 yılında III. Antiokhos'a elçiler göndererek Avrupa'dan çekilmesini, Ptolemaios ve V. Philippos'tan aldığı Hellen kentlerini boşaltmasını ve Anadolu'daki diğer Hellen kentlerine de dokunmamasını talep etmişlerdir.³³⁴ Fakat III. Antiokhos Roma'nın Anadolu sorunlarında yerinin olmadığını ve Seleukos'un Lysimakhos devletinden aldığı yerlerin miras yoluyla kendisinin olduğunu ve özgürlüklerini kendisinden almalarını bildirmiştir.³³⁵ Bu sırada III. Antiokhos, V. Ptolemaios ile yaptığı V. Suriye Savaşı'na son vermiş ve MÖ 195 yılında bir barış antlaşması imzalanmıştır.³³⁶ MÖ 194/3 yılında kızlarından birini V. Ptolemaios ile evlendirerek³³⁷ aradaki bağı kuvvetlendirmeye çalışmıştır. Diğer yandan da diğer kızını Pergamon kralı II. Eumenes ile evlendirmeyi önererek ittifakla onun desteğini de kazanmaya çalışmıştır. Fakat II. Eumemes onun bu önerisini reddetmiştir.³³⁸ Daha sonra yapılan III. Antiokhos ve Romalılar arasındaki

³³¹ Ma 1998, 88.

³³² Livius, 33.38.1-14.

³³³ Ma 1998, 90.

³³⁴ Polybios, 18.47.1-2.

³³⁵ Polybios, 18.51.1-10.

³³⁶ Polybios, 28.20.9.

³³⁷ Polybios, 21.20.8.

³³⁸ Polybios, 21.20.8; Livius, 37.53.13.

görüşmelerden de bir sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine MÖ 192 yılında Romalılar, III. Antiokhos'a karşı savaş ilan etmişlerdir.³³⁹

Romalılar MÖ 190 yılında, III. Antiokhos'a karşı savaşı sırasında, III. Antiokhos'un elinde bulunan Lykia'ya bir ordu gönderilmesine ve Patara'nın ele geçirilerek onlarla müttefik olunmasına karar vermiştir. Bunun sebebi III. Antiokhos'a karşı savaşta Rhodosluların adalarının karşısındaki toprakların güvence altına alınmasını istemesiydi. Ayrıca Kilikia'da III. Antiokhos'un amirali Polyksenidas komutasındaki filoyla onun bağlantısına engel olmak istemekteydiler.³⁴⁰ Livius bu konuyu şöyle aktarmaktadır: "Bu amaçla Romalı amiral Livius, iki Roma, dört Rhodos ve iki Samos gemisiyle birlikte Smyrna'dan Lykia'ya gönderildi. Livius önce Rhodos'a uğrayarak planlarını anlattı. Bu sefer sırasında Miletos, Myndos, Halikarnassos, Knidos ve Kos onun bütün isteklerini kabul ettiler. Rhodos'a gelerek onların fikirlerini de alan Livius, daha sonra Patara'ya doğru yola çıktı. Fakat fırtına ve dalgalar yüzünden buraya yanaşamayan Romalılar Phoinikos limanına sığınmak istedi. Burada Seleukosların birlikleri ve onlara yardımcı olan yerli halkın direnişiyle karşılaştılar. Böylece geri çekilmek zorunda kaldılar."³⁴¹

Bu sırada Livius'un Lykia'daki başarısızlığını öğrenen diğer bir Romalı amiral Aemilius, Livius'un başaramadıklarını kendisinin bütün filosu ile başaracağına karar vererek harekete geçmiştir. Livius bu konuyu şöyle aktarmaktadır: "Yolu üzerinde III. Antiokhos'un birliklerinin tutulduğu İasos kentini kuşatarak bazı yerlerini tahrip etti. Daha sonra Rhodos karşısındaki Loryma liman kentine ulaştı. Fakat burada, Patara'ya girişilecek saldırı için Rhodoslularla yaptığı konuşmalarda onlardan olumsuz bir cevap alması üzerine bu seferden vazgeçmek zorunda kaldı."³⁴²

Roma ve müttefiklerinin esas hareketi MÖ 190 sonbaharında başlamıştır. Roma ordusu gerçekleştirilen Magnesia Savaşı'nda III. Antiokhos'u Pergamon kralı

³³⁹ Livius, 36.1.1.

³⁴⁰ Livius, 37.15.6 vd.

³⁴¹ Livius, 37.16.1 vd.

³⁴² Livius, 37.17.1-10.

II. Eumenes'in yardımıyla kesin bir yenilgiye uğratmıştır.³⁴³ Böylece Magnesia Savaşı ile Anadolu'daki Seleukos egemenliği son bulmuştur. MÖ 188 yılında imzalanan Apameia Antlaşması'yla III. Antiokhos, Torosların kuzeyindeki ve Halys nehrinin ortasına kadar bütün yerlerden vazgeçmek zorunda kalmıştır.³⁴⁴ Bununla beraber, Roma hiçbir pay almayarak kendisine yardım etmiş olan II. Eumenes ile Rhodoslular arasında III. Antiokhos'un bıraktığı toprakları paylaşmıştır. Bu bölüşmede en büyük payı II. Eumenes almıştır. Livius bu antlaşmadaki bölünme ile ilgili olarak şunları anlatmaktadır: "Eumenes'in krallığına Bithynia sınırlarından, Maiandros (Menderes) nehrine kadar uzanan bölgede, Phrygia, Lykaonia, Pisidia ile Milyas ve Telmessos kentleri bırakıldı. Telmessos hariç Lykia ve Karia ise Rhodoslulara verildi."³⁴⁵ Yine bu antlaşmaya göre III. Antiokhos ile savaş sırasında özgür olan şu kentler hariç bırakılmıştır.³⁴⁶ Bu yüzden bağış Miletos'un kıyı kentleri, Latmos üzerindeki Herakleia, İasos, Bargylia, Myndos, Halikarnassos ve Knidos ya da Euromos'un iç kentleri, Pedasa ve Mylasa'yı kapsamamıştır; çünkü bu kentler ya MÖ 196 yılında V. Philippos ile yaptıkları barışta Romalılar tarafından özgür ilan edilmiştir ya da Apameia'daki vekiller tarafından özgür olarak tanınmıştır.³⁴⁷ Böylelikle Apameia Antlaşması sırasında bu özgür kentler dışında Karia'nın Rhodos'a verilmesi ile yeni bir dönem başlamıştır.

Anakaradaki Rhodoslulara ait yerleşim yerleri iki kısma ayrılmıştır: Birleşik ve tabi (bağlı) Peraia. Birleşik Peraia kuzeyde Kallipolis topraklarıyla sınırlı olan alana doğuda sınırları yaklaşık olarak geniş Kaunos topraklarının başladığı yere, batı sınırı Knidos Yarımadası'nın gerisine kadar uzanan Loryma Yarımadası'nı

³⁴³ Livius, 37.37.4 vd.

³⁴⁴ Livius, 38.38 vd.

³⁴⁵ Livius, 37.56.2-6, 38.39.13; Polybios, 21.45.8-9.

³⁴⁶ Livius, 37.56.6.

³⁴⁷ Magie 1950, 952, dipnot: 61; Rhodoslular, Kaunos'u MÖ 197 yılında veya hemen sonrasında V. Ptolemaios'un generallerinden ikiyüz talenton karşılığında satın almış ve Stratonikeia MÖ 201 yılında V. Philippos'un eline geçmiş fakat MÖ 197 yılında tekrar ele geçirmiştir. Rhodoslular her iki kente de MÖ 167 yılına kadar hakim olmuştur. Muğla çevresindeki bölgeyi içine alan Karia'nın bu kesimindeki bütün yerleşmeler elde tutulmuştur. Stratonikeia ve Kaunos'a bakacak olursak sadece büyük finansal kazançları pazarlık fiyatları ile toplanmadı aynı zamanda Stratonikeia Peraia'nın kuzey taraflarında korunaklı bir yer olmuş, Kaunos ise iyi bir liman ve kentin kuzey bölgesi verimli bir erişim noktası olmuştur (Berthold 1984, 85). İkinci yüzyılda bu iki kent Rhodoslulara yıllık 120 talenton ödemiştir (Polybios, 30.31.7).

kapsamaktaydı.³⁴⁸ Tabi Peraia ise Keramos Körfezi'nin kuzeyine uzanan Karia bölgesinden oluşmaktaydı. Keramos ve kıyıdaki Ídyma arasında ve kuzey, kuzeydoğu ve doğu uçlarında Stratonikeia, Hyllarima ve Muğla (Bkz., Ek 6) yer almaktaydı (Bkz., Ek 1, Harita 3).³⁴⁹ Peraia bölgesi Rhodos'un bir uyruğu değil ayrılmaz bir parçası sayılmış ve halkı tam Rhodos vatandaşlığına sahip olmuştur.³⁵⁰

Tabi Peraia'da kabul edilen idari sistem aslında birleşik Peraia'dakiyle aynıydı. Bütün anakara, Peraia'nın komutanının yetkisi altındaydı (στραταγὸς ἐπὶ τὸ ya da εἰς τὸ ya da ἐν τῷ Πέρων)³⁵¹ ve üç *hagemon* ona bağlıydı: birleşik Peraia için bir, Kaunos kenti için bir ve tabi Peraia için de bir kişiydi. Apameia antlaşmasından sonra, dördüncü bir *hagemon* Lykia bölgesinin yönetimi için oluşturuldu (ἀγεμῶν εἰς Ἄπειραν καὶ Φύσκον καὶ Κερσόνασον, ἐπὶ Καόνου, ἐπὶ Καρίας ve ἐπὶ Λυκίας).³⁵² Bu memurlara sırasıyla bağlı çok sayıda *epistates* vardı. Bu *epistates* stratejik olarak önemli yerlerde görev aldılar ve idari yapının en altındaki kademeyi temsil ettiler. Bu memurların görevleriyle alakalı detaylı bir bilgi neredeyse yoktur, ancak onlar öncelikle orduyla ilgili olarak bütün bir yönetimi askeri hat boyunca oluşturdular. Birleşik Peraia'nın *hagemon*ları ve *epistates*leri gerekli askerî görevi kesinlikle yerine getirdiler. Büyük olasılıkla onların görevleri adadaki meslektaşlarınınkine paraleldi. Diğer yandan tabi Peraia'nın *epistates*leri sivil güçlerdi ve görevleri olasılıkla aynı isme sahip Seleukosların memurlarınınkine benzerdi, aslında *epistates* memurluğu Seleukoslardan alınmış olabilirdi. Rhodoslular tabi bölgedeki genel sivil yönetim için köylerin ya da kasabaların birleşmesiyle oluşan koina (birlik) sistemini uyguladılar. Bu uygulama hem Rhodos'un yönetimini kolaylaştırdı hem de tabi nüfusun huzuru için katkı sağladı. Tabi Peraia'daki Rhodos uygulaması Karia bölgesiyle sınırlandırılmış olmalıdır, çünkü Rhodos kontrolü altındaki Lykia'nın uzun yıllar boyunca isyanda olduğu görülmektedir.³⁵³ Polybios, Rhodos'un Karia ve Lykia'ya karşı üç savaş açtığından bahsetmektedir.³⁵⁴ Ullrich öncelikle bu

³⁴⁸ Fraser ve Bean, 1954, II.Bölüm.

³⁴⁹ Bremen 2007, 115.

³⁵⁰ Magie 2003, 36.

³⁵¹ *Syll.*³ 586,619; *IG* xii.1 1036, 49.

³⁵² *Syll.*³ 619; *IG* xii.1 49.

³⁵³ Berthold 1984, 86-7.

³⁵⁴ Polybios, 30.31.4.

savaşlardan sadece ikisinin Lykialılara karşı olduğunu belirtmektedir.³⁵⁵ Ullrich, Fraser ve Bean Kariyalılara karşı savaşın ise yaklaşık MÖ 167 yılındaki operasyonlara karşılık gelmiş olabileceğini düşünmektedirler.³⁵⁶

Apameia Antlaşma'sından sonra geçen yirmi yıl içerisinde Rhodosluların gücü Karia'nın büyük bir kesimine yayılmıştır. Ancak bu durum sadece bir boyunduruk altına alma meselesi değildir, çünkü Romalıların pek çok Karia kentini özgürleştirdiği de görülmektedir. Bunlar arasında Mylasa, Alabanda, Latmos üzerindeki Herakleia ve Miletos bulunmaktaydı. Bu sırada kendi statüsünün ne olacağı hakkında endişeleri olan kentler de bulunmaktaydı. MÖ 189/188 yılında Doğu Karia'da Salbake'nin yakınındaki Apollonia'da bulunan yazıtta göre Apollonia vatandaşları kentlerinin statüsünü açıklığa kavuşturmak amacıyla Apameia'da Romalılarla buluşmak için elçileri Pamphilos'u göndermişlerdi. Romalılar Pamphilos'u buradan Rhodos'a göndermiş ve o burada elde edebileceği en iyi imtiyazlı antlaşmayı yapmayı başarmıştır. Amyzon'da bulunan bir diğer yazıt da aynı içerikte değerlendirilebilir. MÖ 188 yılında kent Rhodos'a bir elçilik heyeti gönderdiğini göstermektedir. Bu yazıtta "Kariyalıların özgür olduğu zamandan itibaren" deyiimi geçmektedir ki bu da onların Rhodos baskısından kurtuldukları anlamına gelebilir.³⁵⁷ En azından Amyzon kentinin yeni Rhodos egemenliği altında statüsünü açıklığa kavuşturma gayreti içine girdiği gözükmektedir.³⁵⁸ Panamara da bu kapsamda iki kez Rhodos'a elçi göndermiştir.³⁵⁹

Rhodoslular bu zaman zarfında ayrıca savaşlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Miletos ve Herakleia kentleri, sınırları üzerindeki topraklarda bir savaş yapmıştır. Onlar MÖ 185/4 yılında bir barış yapmaya karar verdiklerinden savaş Apameia Antlaşması'ndan sonra başlamış olmalıdır.³⁶⁰ Kısa bir süre sonra Miletos ve Magnesia arasında da savaş patlak vermiştir. Bu savaş Rhodoslular tarafından

³⁵⁵ Lykialılara karşı ilk savaş yaklaşık olarak MÖ 188'den MÖ 178'e ve ikinci savaş MÖ 177'den belki de MÖ 171'e kadar sürmüş ama en azından MÖ 174 yılında kesinlikle son bulmuş olmalıdır (Bresson 1999, 107).

³⁵⁶ Fraser ve Bean 1954, 114-7.

³⁵⁷ Gabrielsen 1997, 52.

³⁵⁸ Reger 1999, 89.

³⁵⁹ Bresson 1999, 114-5.

³⁶⁰ *SIG*³ 633.

düzenlenen bir arabuluculukla sona ermiştir.³⁶¹ Aynı zamanda savaşı sona erdirmek için arabulucular gönderen kentler için de özgürlük söz konusuydu. Bu kentler Knidos, Myndos, Halikarnassos ve İasos'tur. Bazı kentlerin statüsü ise belli değildir. Bu iki savaşı Apameia Antlaşması sonucunda bahşedilen özgürlüğün bir sonucu olarak değerlendirmek yanıltıcı olabilir; fakat Rhodosluların Karia'daki otoritelerini aydınlığa kavuşturmaktadır. Rhodoslular, Stratonikeia ve Peraia için düzenledikleri her ne varsa belki de bunların üzerine modellenen bir yönetim yapısı oluşturmuşlardır, ancak özgür Karia kentleriyle ilişkilerini daha çok antlaşmalarla veya daha az resmi düzenlemelerle ortaklarının özgürlüğünün ve otonomisinin farkına vararak düzenlemişlerdir.³⁶²

Rhodosluların neden Karia'da böylesine bariz bir şekilde ılımlı hareket ettikleri konusunda üç öngörü söz konusudur. Birincisi, özgür kentler Roma'nın himayesini benimsemiştir. Örneğin Alabanda, MÖ 188 yılında tanrıça Roma kültürünü kurmuştur. Bu kült açıkça özgür bir kent olarak Alabanda'nın Roma'dan elde ettiği faydalara işaret etmektedir. Özgür Karia kentleri aynı zamanda Romalıları ortak faydacılar olarak adlandıran ilk kentler olabilirdi.³⁶³ Rhodoslular böl-yönet yöntemiyle bölge kentleri arasına fitne ve fesat sokmamışlar, bu da onların özgürlüğü için bir tür garanti sağlamıştır. İkincisi, Rhodoslular ve Karialılar uzun zamandan beri birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmıştır. Rhodoslular MÖ III. yüzyılda İasos ve muhtemelen Keramos'u korumak için müdahalede bulunmuştur ve onlarla ittifak yapmıştır. Üçüncüsü Rhodoslular MÖ 188 yılından itibaren Lykia'da direnişle karşılaşmış ve bu yirmi yıllık bir savaşa neden olmuştur.³⁶⁴ Rhodoslular paralı askerlere bağımlı olduklarından dolayı³⁶⁵ Karia ve Lykia'da aynı anda savaşmaktan kaçınmışlardır.

Karia'da Rhodos kontrolü MÖ 170'li yılların erken döneminde sertleşmiştir. MÖ 167 yılında Kaunos ve Mylasa kentinin öncülük ettiği Karialılar Rhodos'a karşı ayaklanmışlardır. Euromos'u ele geçirmişlerdir. Alabanda kentini yardımını da

³⁶¹ *SIG*³ 588.

³⁶² Reger 1999, 89.

³⁶³ Livius, 43.6.5.

³⁶⁴ Fraser ve Bean 1954, 119-22; Berthold 1984, 168-72.

³⁶⁵ Gabrielsen 1993, 142.

almışlardır. Bu ayaklanmanın Karia'da pek geniş bir alana yayıldığı anlaşılmaktadır, çünkü Karia ve Rhodos ordusu Mylasa'dan çok uzak bir yerde Orthosia kenti yakınında savaşmıştır. Savaşı Rhodoslular kazanmasına rağmen MÖ 167 yılında Roma Senatosu, Rhodos'a bırakılmış tüm Lykia ve Karia kentlerinin özgürlüğünü tanıdığı yolundaki kararını duyurmuştur. Bu karar ile Karia, Rhodoslulardan alınmıştır.³⁶⁶

Sonuçta, MÖ 201 yılında V. Philippos Karia seferiyle Rhodos Peraia'sının büyük bir kısmını ve Stratonikeia'yı ele geçirmiştir. V. Philippos Karia seferini hem Antigonos Dason'dan miras aldığı yerleri yeniden ele geçirmek hem de herhangi bir hak sahibi olmadığı yerleri ele geçirmeye yönelik düzenlemiştir. Bu yıldan sonra Rhodoslular, Peraia'da kaybettikleri yerleri geri almak için savaş başlatmışlardır. Bu arada I. Attalos ve Rhodoslular, V. Philippos'un faaliyetleri konusunda endişelerini Roma'ya bildirmişlerdir. V. Philippos'un Roma'nın isteklerini reddetmesiyle II. Makedonya Savaşı başlamıştır. Romalılar MÖ 197 yılında V. Philippos'a karşı kazandığı bu savaş sonucunda Anadolu'daki karışıklığa müdahil olmuştur. Bu savaşın gerçekleştiği yıllarda III. Antiokhos da Anadolu'daki topraklarını yeniden ele geçirmek için harekete geçmiştir. Hedefinde Karia kentlerine boyun eğdirmek de vardır. Aslında III. Antiokhos Karia'ya vardığında satrapı Zeuksis onun adına Karia kentlerini ele geçirmiştir. MÖ 190 yılında Romalılar ve III. Antiokhos arasında gerçekleşen Magnesia Savaşı'nda Seleukosların Anadolu'daki egemenliği son bulmuştur. MÖ 188 yılında imzalanan Apameia Antlaşması'yla da Roma, Karia'yı Rhodoslulara vermiştir. Rhodosluların bu yeni mülkleri çeşitli rütbelerdeki memurlar tarafından yönetilmeye başlanmıştır. MÖ 167 yılında Kariyalılar bu duruma karşı koymaya başlamış ve Kaunos isyan etmiştir. Savaşı Rhodoslular kazanmasına rağmen Romalılar, Karia bölgesini Rhodoslulardan alarak kentlerin özgürlüğünü tanımıştır.

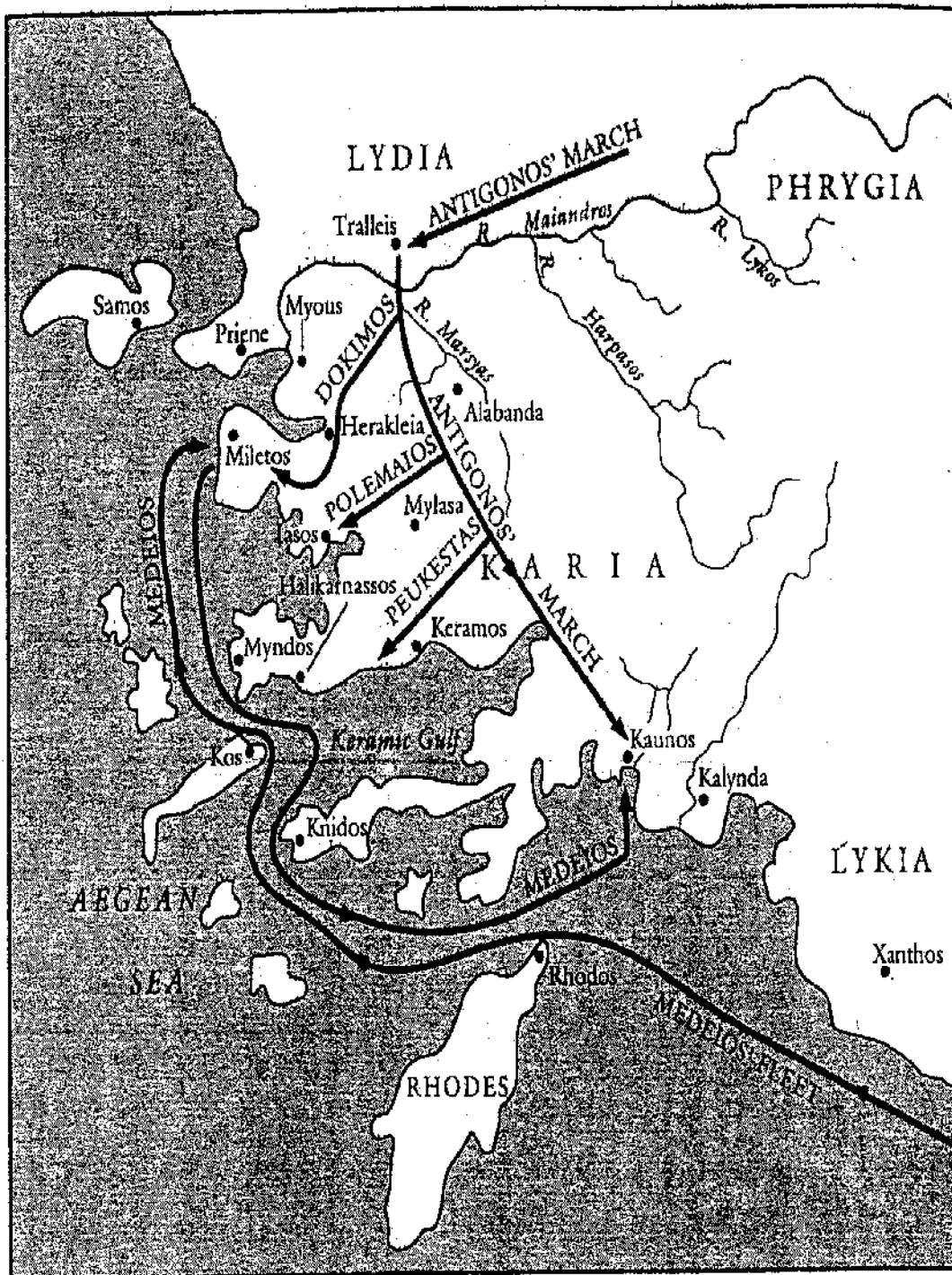
³⁶⁶ Polybios, 30.5.11-13; Livius, 45.25.11.

VII- SONUÇ

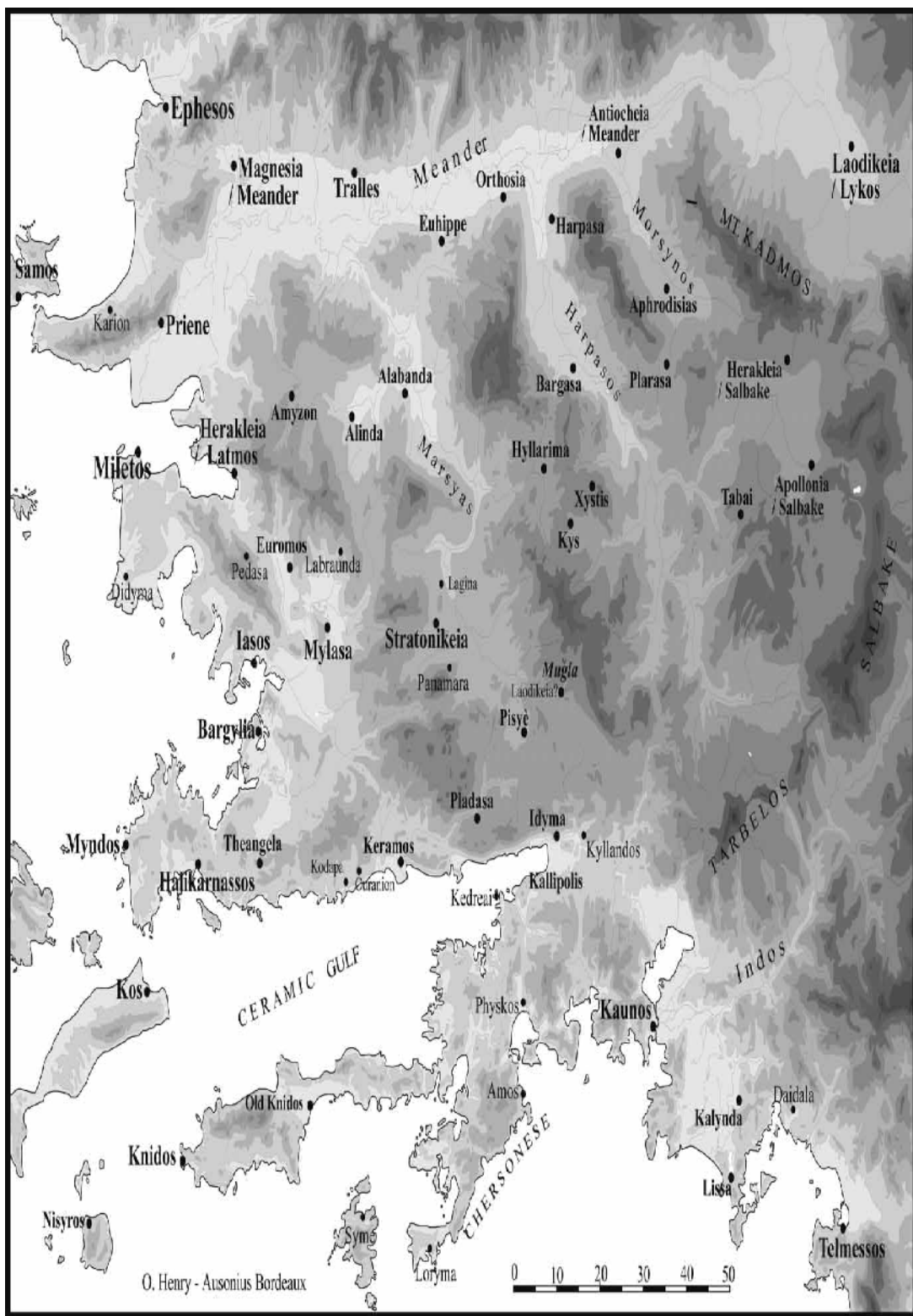
İskender Karia'ya varmadan önce Persleri Granikos Savaşı'nda yenilgiye uğratmıştır. İskender, Perslerin hakimiyeti altındaki Karia bölgesine vardığında Miletos'u ele geçirmiş; fakat Halikarnassos kuşatmasında güçlü bir direnişle karşılaşmıştır. Kentin ele geçirilişinden sonra Karia'nın yönetimini Ada'ya bırakmıştır. İskender'in ölümünden sonra bıraktığı toprakları generalleri paylaşmaya başlamıştır, fakat aralarında çıkan anlaşmazlıklar yüzünden sürekli bir savaş içine girmişlerdir. Bölge, Diadokhoi olarak bildiğimiz İskender'in ardıllarının savaşlarına sahne olmuştur. Bu dönemde büyük Hellenistik kralların yanı sıra Karia bölgesi yerel hanedanlar aracılığıyla yönetilmiştir. İlk toprak paylaşımına göre Asandros, Karia satrapı olarak atanmıştır. Onun satraplığı Antigonos'un Karia seferindeki başarısına kadar devam etmiştir. Antigonos, Karia'daki kontrolü MÖ 301 yılına kadar elinde tutmuştur. Antigonos'un İpsos savaşı kaybetmesiyle elinde bulunan topraklar kazananlar arasında paylaştırılmıştır. Bu paylaşımın Anadolu'da ve Trakya'da Lysimakhos'un Devleti ortaya çıkmıştır. Eupolemos ve Pleistarkhos, Karia'da hanedan olmadan önce, Kassandros'un generali olarak görev yapmışlardır. Sonrasında ise Karia'da Pleistarkhos'un ve ardından da Eupolemos'un bağımsız hanedanlığı başlamıştır. MÖ 281 yılında ise Seleukoslar, Lysimakhos'u Kurupedion Savaşı'nda yenerek bölgenin kontrolünü ele geçirmişlerdir. Aynı tarihlerde Ptolemaioslar da Karia kıyılarında söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu güçlere Pergamon Krallığı ve Rhodoslular olmak üzere iki yeni güç daha dahil olmuştur. Yine bu dönemde Hellenistik güçler Galatlar'a karşı mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Karia'da bir diğer hanedan olan Olympikhos, MÖ 240'lı yıllardan önce II. Seleukos'un generaliydi. Ancak Kardeşler Savaşı'yla Seleukosların otoritesinin çökmesiyle Olympikhos bağımsız bir hanedan olmuştur. Bu sırada I. Attalos Seleukoslara karşı gerçekleştirdiği başarılı savaşlar sonucunda kısa bir süre için Karia'nın bir kısmını kontrol etmiş ve diğer taraftan Rhodoslular bu dönemde Karia'nın büyük bir kısmını kontrol altında tutmuştur. Olympikhos, Antigonos Dason'un MÖ 227 yılındaki Karia seferi boyunca onun boyunduruğu altına girmiştir.

Doson, büyük ihtimalle I. Attalos'un ilerlemesini kontrol altına almak için Karia'ya sefer düzenlemiştir. Onun bu seferi fetih amacı taşımamaktadır. Olympikhos, Doson'dan sonra yerine geçen V. Philippos'la da iyi ilişkiler sürdürmeye devam etmiştir. III. Antiokhos ise MÖ 203 yılındaki Karia'daki faaliyetlerini satrapı Zeuksis aracılığıyla gerçekleştirmiş, fakat fetihlerini V. Philippos ile yaptıkları gizli antlaşma nedeniyle tamamlayamamıştır. MÖ 201 yılında V. Philippos Karia'yı işgal etmiştir ve Rhodoslulara ait kentleri ele geçirmiştir. Rhodoslular ise kaybettikleri yerleri geri almışlardır. MÖ 197 yılında V. Philippos'un Romalılara yenilmesiyle Romalılar da Küçük Asya'daki bu karışıklığa dahil olmuştur. Aynı yıl III. Antiokhos eski gücünü kavuşabilmek amacıyla Karia'da Ptolemaioslara ait kentlere boyun eğdirmek için sefer düzenlemiştir. III. Antiokhos MÖ 190 yılında Magnesia Savaşı'nda Romalılara yenilmiş ve imzalanan Apameia Antlaşmasıyla Romalılar Karia bölgesini Rhodos'a vermiştir. MÖ 167 yılında Roma senatosu bir bildiri yayınlayıp Karia kentlerini özgür kılmıştır.

Harita 2: Antigonos'un MÖ 312 yılındaki Karia Seferi (Billows 1990, map 4).

Harita 3: Tabi ve birleşik Peraia ile Karia (Bremen 2007, 114).

EK 2**RESİMLER**

Resim 1: Eupolemos'un sikkeleri (www.sikke.com.tr).

EK 3

RHODOS KUŞATMASI

Atina'da Euksenippus arkhon ve Roma'da Lucius Postumius ve Tiberius Micucius konsuldüer (MÖ 305/4). Bu kişiler memurlukta iken Rhodoslular ve I. Antigonos arasında savaş patlak vermiştir. MÖ 305 yılında Demetrios,³⁶⁷ babası I. Antigonos tarafından verilen kral unvanını taşıyarak Rhodosluları kendisine verdikleri desteği terk etmelerinden dolayı cezalandırma girişimine başlamıştır.³⁶⁸

Denizde çok güçlü olan ve Hellenlerin en iyi yönetilen kentlerinden biri olan Rhodos, hanedanlar ve kralların hırsla elde etmek istedikleri cazibe merkeziydi. Krallardan her biri Rhodos'u ittifakına katmaya çabalamıştır. Uzun ve avantajlı olacağını düşünerek, hanedanların her biri ile dostluklar kuran Rhodos, hanedanların birbirleriyle olan savaşlarına katılmamıştır. Bunun sonucunda onların her biri tarafından kraliyet hediyeleriyle onurlandırılmış ve uzun süre barış ortamından yararlanarak büyük adımlar atmıştır. Bu şekilde güçlenen Rhodos, Hellenler adına korsanlarla savaşı üzerine almış ve korsanlardan denizleri temizlemiştir. Rhodoslular iyi niyet sergileyerek özellikle Ptolemaios'a meyillendiler, çünkü gelirlerinin çoğu Mısır'a yelken açan tüccarlardan gelmekte ve genellikle kent, yiyecek erzakını o krallıktan sağlamaktaydı.³⁶⁹ I. Antigonos bunu bildiğinden, Rhodosluların Ptolemaios ile bağlantılarını kopartmak niyetiyle, ilk önce Ptolemaios ile Kıbrıs için savaştığı sırada, elçiler göndererek Rhodos'un kendileri ile ittifak yapmasını ve Demetrios'a eşlik eden gemiler göndermesini istemiştir.³⁷⁰ Rhodosluların razı

³⁶⁷ I. Antigonos'un oğludur ve 22 yaşında Suriye'ye Lagos'un oğlu Ptolemaios'a karşı savaşmak için gönderildi, fakat Gaza savaşında yenilgiye uğradı. Daha sonra Ptolemaios'a karşı Kilikia ve Kıbrıs'a seferler düzenledi ve Atina'ya 250 gemilik donanmayla yelken açtı. Kenti Kassandros ve Ptolemaios'un elinden aldı. MÖ 306 yılında Salamis deniz savaşında Ptolemaios'a karşı yürüttüğü seferde Ptolemaios'un kardeşi Menalaos'u yenilgiye uğrattı. Böylelikle Mısır'ın deniz güçlerini tamamen ortadan kaldırdı.

³⁶⁸ Plutarkhos, *Demetrios*, 20.9.

³⁶⁹ Diodoros, 20.81.2-4.

³⁷⁰ Plutarkhos, (*Demetrios*, 46.5-6) Demetrios'un Atina'yı sahiplerine verdikten sonra babasının ona bir mektup yazdığını ve bu mektupta onun ordusuyla Kıbrıs'a yelken açarak en kısa zamanda Ptolemaios'un generalleriyle yaptığı savaşı bitirmesini emrettiğini bildirmektedir. Demetrios, acilen

olmaması üzerine Demetrios, generallerinden birisini gemiyle göndererek Rhodos'tan Mısır'a yelken açan tüccarların her birini karaya çıkartma ve her birinin yüklerine el koyma emrini vermiştir. Bu general Rhodoslular tarafından geri püskürtüldüğünde I. Antigonos onların dürüst olmayan bir savaşın sorumluları olduğunu ilan ederek güçlü birlikleriyle kentlerini kuşatma tehdidinde bulunmuştur. Rhodoslular buna rağmen ona büyük onurlar sunmuşlar ve elçiler göndererek antlaşmalarına aykırı olarak I. Antigonos'un, kenti Ptolemaios'a karşı bir savaş içine hızla sokmaya zorlamaması için yalvarıp yakarmışlardır. Bu durum karşısında kral daha sert bir şekilde cevap vermiş ve oğlu Demetrios'u daha güçlü bir ordu ile gönderdiğinde kralın süper gücü karşısında korkuya kapılmışlardır. Başlangıçta Demetrios'a elçi göndererek Ptolemaios ile savaş için I. Antigonos'a katılabileceklerini söylemişlerdir, fakat Demetrios en soylu vatandaşlarından yüzünü rehine olarak istemiş ve aynı zamanda donanmasının limanlarına kabul edilmesini emretmiştir. Rhodoslular kentlerine komplo kurulduğunu düşünerek savaşa hazırlanmıştır.

Demetrios, Rhodos'a saldırmak için donanmasını hazır hale getirmiş ve savaş gemileri göndermiştir. Kuşatma için her türden malzeme büyük ölçüde bulunmaktaydı.³⁷¹ Kuşatma teçhizatları son derece muhteşemdi. Bunu kentten görenler paniğe kapılmıştır. Daha sonra Demetrios adaya yelken açmış, ordusu karaya çıkmıştır. Kentten gelecek okların menzilinın dışında bir yere mevzilenmiş ve mevzillerin etrafını surlarla çevirmiştir.³⁷² Bir süre sonra Rhodoslular elçiler göndererek kente zarar vermemesi ricasında bulunmuşlar; ancak kimse buna aldırış etmediğinden antlaşma ümitlerini yitirmişlerdir. Rhodoslular Ptolemaios, Lysimakhos ve Kassandros'a elçiler göndermişler ve kentin onlar için savaştığını söyleyerek onlardan yardım istemişlerdir. Kentte yaşayan yabancılar ve *metikoi*'den (yerleşme hakkı verilen yabancılar) isteyenlerin savaşa katılmasına izin vermişlerdir. Savaşa katılmayanların ise kentten ayrılması sağlanmıştır. Böylelikle erzaklar kolaylıkla tükenmeyecektir. Aynı zamanda satın aldıkları cesur köleleri de

Karia'ya doğru harekete geçmiş ve Ptolemaios'a karşı savaşta Rhodoslulara müttefiki olmaya davet etmiş, onlar razı olmamışlar ve bu I. Antigonos ile olan düşmanlıklarının başlangıcı olmuştur.

³⁷¹ Diodoros, 20.82.1-4.

³⁷² Diodoros, 20.83.1-4.

kendilerine katmışlardır. Savaşta ölenlerin devlet töreniyle gömülmesi, ailelerine ve çocuklarına bakılması, evlenmeyen kızlarının çeyizlerinin devlet tarafından karşılanması gibi kararlar almışlardır. Bu türden tedbirlerle halkın savaş ruhunu arttırmışlardır. Zenginler para yardımında bulunmuş, zanaatkarlar silahların hazırlanması için tecrübelerini sunmuş ve herkes savaşa hazırlanmak için rekabet içine girmiştir. Rhodoslular en hızlı gemilerini düşmana ve onlara erzak sağlayan ticaret gemilerine karşı göndermişlerdir. Bu gemiler düşman için çalışan pek çok ticaret gemisini batırmıştır. Fidyeye ödeyebilecek olan rehinelere kentlerine götürmüşlerdir. Demetrios'la bir antlaşma yapıp her birinin diğerine fidye olarak özgür adamlar için 1000 drakhme, köle için 500 drakhme ödemesi konusunda anlaşmışlardır.³⁷³

Demetrios kenti ele geçirmek için gerekli savaş makinelerini hazırlamaya başlamıştır. Rhodoslular, Demetrios'un bütün saldırısını özellikle limana karşı yönettiğini gördüklerinde tedbirler almışlardır.³⁷⁴ Demetrios limana karşı saldırılarına devam etmiştir. Gün boyunca her iki taraf da ağır kayıplar vermiştir. Ertesi gün Demetrios, aynı anda denizden ve karadan büyük bir şiddetle saldırılması ve böylelikle Rhodosluların paniğe kapılması sağlanmıştır.³⁷⁵ Sekiz gün süren kuşatma savaşından sonra askerlerin bazısı liman boyundaki surların bir kısmını işgal etmişlerdir; ancak karşı saldırıya geçen Rhodoslular onları geri çekilmeye zorlamıştır. Demetrios ve askerleri karadan saldırılarına devam etmişlerdir; fakat Rhodoslular çok çetin savaşıp surlara çıkan düşman askerlerinin hepsini indirmeyi başarmışlardır. Bunun üzerine Demetrios savaş makinelerini kendi limanına çekmiş ve zarar gören makinelerini tamire başlamıştır.³⁷⁶

Demetrios kuşatma için bütün hazırlıkları tamamladıktan sonra tekrar limana saldırmıştır. Bütün amacı burayı işgal ederek, kentin hububat erzakını ele geçirmek ve bu erzaklardan faydalanılmasını önlemektir. Rhodoslular en seçkin adamlarından oluşan üç güçlü gemiyi düşmanın savaş makinelerini taşıyan gemiyi

³⁷³ Diodoros, 20.84.1-6.

³⁷⁴ Diodoros, 20.85.1,4.

³⁷⁵ Diodoros, 20.86.1-4.

³⁷⁶ Diodoros, 20.87.1-4.

batırmak için göndermişlerdir. Demetrios bu gemilerden bir tanesini ele geçirmiş; fakat diğerini elinden kaçırmıştır. Şiddetli çatışmalar uzun süre devam etmiştir. Demetrios fırtına yüzünden ek birlikler gönderemediğinden Rhodoslular kralın 400'den fazla adamını ele geçirmişlerdir. Rhodoslular savaşta bu avantajı ele geçirdikten sonra Knossialılardan 1050 asker ve Ptolemaios'un ordusunda ücretli asker olarak savaşan 500'den fazla Rhodoslu asker Rhodoslularla birlikte Demetrios'a karşı savaşa katılmıştır.³⁷⁷ Rhodos'u kuşatmakta olan Demetrios denizdeki saldırısında başarısız olduğunda, saldırısını karada yapmaya karar vermiştir. Bu yüzden büyük miktarda her türlü malzeme sağlayıp, *helepolis* (kentlerin alıcısı) denen makineyi inşa etmiştir.³⁷⁸ Tekerlekli bir kuşatma makinesi olan *helepolis*, 38 metre yüksekliğinde 18 metre genişliğindeydi. Yeni kuşatma makineleri icat etme yeteneği sayesinde Demetrios'a Poliorketas ünvanı verilmiştir.³⁷⁹ Rhodoslular Demetrios'a korkuyla itibar etmiş, sadece kuşatma makinelerinin büyüklüğünden ve Rhodosluları şok eden ordunun sayısından değil aynı zamanda devam eden kuşatmada enerjisi ve becerisi de Demetrios'a itibar edilmesinin sebebi olmuştur.³⁸⁰

Rhodoslular düşmanın kuşatma için ilerleyişini gördükleri zaman saldırılar yüzünden başarısız olmak üzereyken hemen birbirlerine paralel ikinci bir duvar inşa etmeye başlamışlardır. Onlar, bu duvarın inşasında tiyatronun dışındaki duvardan parçalanan, bitişik evlerden ve tapınakların bazılarında sağlanan taşları kullanmışlardır. Kent kurtulduğunda tanrılara yemin ederek ordularını daha iyi askerleriyle takviye etmişlerdir. Yelken açıldıktan ve üç gruba ayrıldıktan sonra Rhodoslular tarafından "gemilerin bekçisi" diye adlandırılan çeşitli gemilere sahip olan Damophilos, Karpathos Adası'na yelken açmış ve orada Demetrios'un gemilerinin bazılarını batırmış, onları çekiçle parçalamış, bazılarını karaya oturtmuş ve tayfalarından en yararlı adamları seçtikten sonra onları yakmıştır. Daha sonra Rhodoslular arasında bir kurul toplandığında bazıları Antigonos ve Demetrios'un

³⁷⁷ Diodoros, 20.88.1,4,6,8,9.

³⁷⁸ Diodoros, 20.91.1-2.

³⁷⁹ Plutharkos, *Demetrios* 21.

³⁸⁰ Diodoros, 20.92.1.

heykellerinin yıkılmasını tavsiye edip onlara saygı göstermenin saçma olduğunu söylemişlerdir.³⁸¹

Demetrios savaş malzemelerini tamamladığında ve duvarların önündeki her şeyi temizlediğinde merkeze helepolis yerleştirmiştir ve sayıca sekiz olan hendeklerin pozisyonlarını belirlemiştir. Demetrios, duvarlara karşı makineleri ilerletmeye hazır olduğunda helepolis'in her bir katına mancınıkları yerleştirmiştir. Komşu araziye ve limana saldırmak için donanmasını mevziye yerleştirip piyadelerini duvarlar boyunca saldırmaları için dağıtmıştır. Daha sonra her bir taraftan saldırılara başlamıştır. Duvarları mancınıklarla sarstığında Knidoslu elçiler gelmişler ve Demetrios'a saldırılarından vazgeçmesini söylemişlerdir. Demetrios ise bu elçilere kendi taleplerine uygun şekilde Rhodosluları ikna etmeye dair söz verilmesini istemiştir. Kral saldırılarına bunun üzerine ara vermiş ve elçiler büyük oranda ileri geri müzakerelerini sürdürmüşler; ama sonunda onlar herhangi bir uzlaşmaya varamamışlar ve kuşatma tekrar devam etmeye başlamıştır. Demetrios da kulelerin en güçlüsünü yıkmıştır.³⁸²

Aynı zamanda kral Ptolemaios Rhodoslulara 300 bin ölçek tahıl ve bakliyat dolu gemilerini erzak olarak yollamıştır. Kassandros da Rhodoslulara 10 bin ölçek arpa, Lysimakhos ise onlara 40 bin ölçek buğday ve aynı miktarda arpa göndermiştir.³⁸³ Gün ağardığında Demetrios, Rhodoslular tarafından atılmış olan kargıları toplamak için askerlerine emretmiştir. Hızlı bir şekilde onun emirlerini uygulayan askerler 800'den fazla çeşitli boylardaki ve 1500 den az olmayan mancınık mil saymışlardır. Demetrios, şehrin sahip olduğu kaynaklara ve bu silahları kullanmadaki savurganlıklarına şaşırmıştır. Sonra Demetrios zarar gören savaş makinelerini tamir etmiş, ölenlerin gömülmesine ve yaralıların bakımına ilgi göstermiştir. Bu arada kentteki insanlar kuşatma makinelerinin şiddetli saldırılarından zaman kazanıp üçlü hilal şeklindeki bir duvar inşa etmişlerdir. Duvarın her bir çevresinde tehlikeli bir durum vardı, ama buna rağmen duvarın zarar görmüş kısmının çevresinde derin bir hendek kazmışlardır, böylece kral silahlı ağır

³⁸¹ Diodoros, 20.93.1-6.

³⁸² Diodoros, 20.95.1-5.

³⁸³ Diodoros, 20.96.1-2.

güçlerle bir saldırıyla kente kolayca giremeyecektir.³⁸⁴ Bu olaylar meydana gelirken kral Ptolemaios, Rhodoslulara hububat ve önceki gönderdiğinden daha fazla miktarda diğer kaynakları ve 1500 asker göndermiştir. Bu askerlerin lideri Makedonyalı Antigonos'tur. Bu dönemde Atinalılardan ve diğer Hellen kentlerinden elliden fazla elçi Demetrios'a gelmiş, ve bu elçilerin hepsi kralın Rhodoslularla antlaşma yapmasını istemiştir. Böylece ateşkes yapılmıştır; çeşitli öneriler kente ve Demetrios'a takdim edilmesine rağmen onlar asla antlaşmaya razı olmamışlar ve bu yüzden elçiler amaçlarına ulaşmadan geri dönmüşlerdir. Bunun üzerine Demetrios gece kente yeniden saldırmaya karar vermiş, savaşan en güçlü adamlarını seçmiştir. Hazırlıklarını tamamladıktan sonra hem denizden hem de karadan saldırılar yapmıştır.³⁸⁵ Demetrios kentin artık eline geçmek üzere olduğunu fark ettiğinde kuşatma için yeni hazırlıklar yapmıştır. Babası bundan sonra Rhodoslularla antlaşma yapmasının onun için en iyisi olabileceğini yazdığında uygun bir fırsat beklemiştir. Ptolemaios Rhodoslulara ilk önce onlara büyük miktarda hububat ve 3 bin asker göndereceğini yazmış; fakat sonra onlara tavsiyede bulunmuştur. Buna göre, I. Antigonos'la adil bir antlaşma yapmaları mümkün olursa herkes barışa doğru yönelecektir. Bu zamanda Aitolia Birliği elçiler göndermiş ve Rhodoslular şu koşullarda Demetrios'la antlaşmaya varmışlardır: kent özerk ve garnizonsuz olacak ve kendi gelirlerine sahip olacaktı; Rhodoslular, Ptolemaios ile savaşlar haricinde I. Antigonos'un müttefiki olacaktı ve onlar Demetrios'un seçtiği vatandaşlarından 100 tanesini rehine olarak verecekti.³⁸⁶ Böylelikle Rhodoslular bir yıl kuşatıldıktan sonra savaş son bulmuştur.³⁸⁷

³⁸⁴ Diodoros, 20.97.1-4.

³⁸⁵ Diodoros, 20.98.1-5.

³⁸⁶ Diodoros, 20.99.1-3.

³⁸⁷ Diodoros, 20.100.1.

EK 4

STRATONİKEİA

Strabon, Stratonikeia (Eskihisar/Yatağan) hakkında şunları aktarmaktadır: “Stratonikeia kenti Karia’daki bir Makedonya yerleşimidir. Stratonikeia kentinde iki tapınak vardır. Bunlardan en ünlü olanı Lagina’daki Hekate Tapınağı her yıl çok sayıda festival topluluklarını kendine çeker. Bir de kentin yanında bütün Karialıların ortak kullanımına açık ve hem kurban sunmak hem de ortak çıkarlarını görüşmek için toplandıkları yer olan Zeus Khrysaoreos Tapınağı vardır. Köylerden meydana gelen birlikleri ‘Khrysaoreon’ olarak adlandırılır. Stratonikeia, her ne kadar Karialı bir kent olmamasına rağmen, Khrysaorik birliğine ait köyleri olduğundan dolayı Stratonikeia’nın da birlikte payları vardır.”³⁸⁸ Pausanias ise Khrysaoris kelimesini hem yerleşimin erken dönemdeki adı hem de birçok köyden (demes) oluşan Stratonikeia’yı tanımlamak için kullanır.³⁸⁹ Böylece Khrysaorialılar kelimesi Hellenistik Dönem’de Karialılar gibi benzer bir kelime olmuştur. Üçüncü önemli tapınak ise Panamara’daki Zeus Panamaros’tur. Bölgenin yerli halkı büyük oranda politik bir şekilde organize olmuştur. Yani küçük kentler, küçük köyler ya da tapınaklar etrafındaki yerleşmeler olarak örgütlenmiştir.³⁹⁰ Kurulduğu zamanda ya da daha sonraki bir dönemde bu özerk Karia topluluğunun bir kısmı birleşik anayasa altında birleşmişler ve birlikte yaşamaya başlamışlardır. Stratonikeia genellikle çevresinde Karia kentlerinden daha eskiye giden yapısal olarak farklı bir kent örneği göstermektedir. Bu farklılığın sebebi de Hellen modeline dayalı köy ve kabileler (*phylai*) sistemine göre organize olmasıydı.³⁹¹ J. ve L. Robert özellikle Alabanda, Mylasa ya da Alinda gibi eski Karia kentlerinde bulunan kabileler ve soylar sistemini Stratonikeia ile karşılaştırmışlardır. Onlara göre Stratonikeia’daki sivil organizasyon

³⁸⁸ Strabon, 14.2.25.

³⁸⁹ Pausanias, 5.21.10.

³⁹⁰ Cohen 1995, 269-71.

³⁹¹ Bremen 2000, 389. Yazıtlardan öğrendiğimiz kadar Stratonikeia beş büyük deme’ye sahipti: Hiera kome, Koliorga, Koraza, Koraiia ve Lobolda. Stratonikeia’nın bu beş demesi arasında sadece Hiera kome Hellen isimliydi; diğerlerinin ismi Karialıydı (Şahin 1976, 1-2).

Atina ve Miletos'takine ve aynı zamanda Aleksandria ve Pieria'daki Seleukeia gibi diğer Makedonya kurumlarının sivil organizasyonlarına benzemektedir.³⁹²

Stratonikeia'nın Hellenistik Dönem kronolojik tarihi tartışmaya açıktır.³⁹³ MÖ 276 yılında bölge Ptolemaiosların elindeydi. Bu bölgeden bir üzüm satışını kaydeden ve Ptolemaios'un oğlu II. Ptolemaios Philadelphos'un dokuzuncu yılına tarihlenen yazıt bölgenin en geç MÖ 274 yılına kadar Ptolemaiosların kontrolü altında olduğunu gösterir.³⁹⁴ Diğer taraftan Stratonikeia bölgesi en erken MÖ 268 yılında Seleukosların kontrolü altına girmiş olmalıydı. Bu yüzden biz Stratonikeia'nın kuruluşunu MÖ 276-268 yılları arasında ya da biraz daha geç bir tarih arasındaki bir yere denk düşüğü sonucunu çıkarabiliriz.³⁹⁵ Byzantionlu Stephanos'a göre Stratonikeia, I. Antiokhos'un eşi Stratonike onuruna isimlendirildi. Buna dayanarak kentin kurucusunun I. Antiokhos olduğunu söyleyebiliriz.³⁹⁶ Seleukoslar bu bölgenin kontrolünü MÖ 270'lerde kazandıkları zaman bölgenin İdrias kentinde merkezileşmiş İdriak Birliği'ne bağlı olduğu görünür. Aynı zamanda İdrias'taki Zeus Khrysaoreus Tapınağı, Karia Khrysaorik Birliği'nin de merkezi olduğu için MÖ 267 yılı itibariyle Karia kentlerinin çoğu çoktan bu birliğe üye olmuşlardı. Stratonikeia büyük ihtimalle İdrias kentinden yaklaşık 200 metre uzaklıkta kuruldu. Seleukoslar yeni kent Stratonikeia'yı kurmak için İdrias kenti ve bu tapınağın yakınından çok daha iyi bir yer bulamazlardı. Zeus Khrysaoreus Tapınağı'nın yakınındaki Stratonikeia'nın kurulmasıyla Seleukoslar hem İdrias'ın bütün topraklarında hem de Karia'da siyasi ilişkileri kontrol altına aldılar. Bununla birlikte Karia Khrysaorik Birliği üyesi Seleukos kuruluşu Stratonikeia kenti, MÖ 267 yılında Ptolemaioslar tarafından desteklendi, kısa bir süre için toplantıları Zeus Khrysaoreus Tapınağı'nda değil Labraunda'da yapılmış olmalıdır.³⁹⁷

Stratonikeia kenti yeni kurulduğunda burada kimlerin yaşadığı hakkında fikrimiz yoktur. Yazıtlarda bahsedilenlere göre yabancı bir halk bulamayız. Böylece

³⁹² Bremen 2000, 390.

³⁹³ Magie 1950, 878-80.

³⁹⁴ Bagnall 1976, 92.

³⁹⁵ Şahin 1976, 1, dipnot 2.

³⁹⁶ Cohen 1995, 269.

³⁹⁷ Şahin 1976, 32-3.

biz Stratonikeia’da yaşayanların bölgenin yerli insanı olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Yani Stratonikeia kenti Seleukoslar tarafından kendi toprağındaki yerli insanlar için kurulmuştu. Seleukosların bazı birlikleri ve bazı memurları bu kentte ikamet etmiş olmalıydı, ancak kentin ana nüfusunun bölgenin yerli insanlarından oluştuğu görülmektedir. Eğer Stratonikeia kurucuların kendileri tarafından iskan edilmiş olsaydı, burasını daha sonra kolaylıkla Rhodoslulara teslim etmezlerdi. Bu sebeple yeni kurulan Stratonikeia kentinde oturanlar İdriashlıların kendileri olmalıydı.³⁹⁸

Aslında Stratonikeia’nın Rhodosluların kontrolü altına ne zaman girdiği tartışma konusudur. Stratonikeia muhtemelen MÖ 240’lı yılların başlarında II. Seleukos’un bir hediyesi olarak Rhodosluların eline geçmiştir.³⁹⁹ Eğer Stratonikeia MÖ 240’lı yıllarda Rhodos’a verildiyse Keramos (Gökova) Körfezi ile bu kent arasındaki bölge o zaman itibariyle Rhodos kontrolü altına girmiş olmalıydı. 2001 yılında yayınlanmış bir yazıtın bunu teyit ettiği görülmektedir.⁴⁰⁰ Diğer bir görüşe göre Stratonikeia, Kallipolis gibi Delphoi bağış listelerinde gözükmemektedir. Yani Stratonikeia, Aitolia tarafından organize edilen Delphik Soteria’ya kabul edilmiştir (Magnesia kentinde Leukophryna ve Kos Adası’ndaki Asklepieion Tapınağı benzer örneklerinde olduğu gibi). Kraliyet kontrolü altındaki kentler kesinlikle davet edilebilir, fakat özgür bir kent tarafından kontrol edilen bir kentin davet edilmesi söz konusu olmadığından dolayı Stratonikeia’nın Soteria’yı kabul ettiğinde Rhodos mülkü olduğu söylenemez. Buradaki problem, bu kabulün tarihinin belirlenmesidir. Buna dayanarak bağış listeleri geç MÖ 220 ve erken MÖ 210 yıllarına tarihlendirilmektedir; ancak Aitolialıların Soteria’yı organize etmeleri MÖ 246 yılında gerçekleşmiştir ve MÖ 246/5 yılında yeni festivali bildirmek ve kabulünü rica etmek için *theoroi* (festivalden sorumlu kişileri) göndermişlerdir. Ancak S. Elwyn yakın zamanda yaptığı çalışmasında, diğer kentlerden önemli farklılıklar yaratan

³⁹⁸ Şahin 1976, 33-4.

³⁹⁹ MÖ 166 yılında Roma senatosuna giden Rhodos elçisi Astymedes’in “Biz Stratonikeia’yı Antiokhos ve Seleukos’tan büyük bir lütuf olarak aldık” (Polybios, 30.31.6) ifadesinde bahsedilen Antiokhos ve Seleukos’un kimler olduğu tartışılabilir. Livius’a göre Stratonikeia MÖ 197 yılında Seleukosların yardımıyla yeniden ele geçirildiği için (Livius, 33.18.19;33.18.22) bunların III. Antiokhos ve IV. Seleukos’un olması mümkün değildir. Buradaki muhtemel çift I. Antiokhos/ oğlu Seleukos veya II. Seleukos/kardeşi Antiokhos Hieraks’tır (Berthold 1984, 84). Yani bu varsayım altında Stratonikeia ilk olarak II. Seleukos’un krallığı (MÖ 246-226) esnasında Rhodosluların eline geçmiştir (Cohen 1995, 369).

⁴⁰⁰ Bremen 2007, 115.

Smyrna'nın kabul kararnamesini MÖ 242 yılında kabul ettiğini öne sürmüştür, bu gecikme Laodikia Savaşı'na atfedilmektedir. Savaş İonia kıyılarında kesintiye sebep olduğundan Karia'nın iç kesimlerine iletişim engellenebilirdi ve Stratonikeia savaş sonuna kadar *theoroi*'yi ve Soteria'yı kabul etmeyebilirdi. P. Perlman tarafından yakın zamanda yapılan bir diğer çalışma yaklaşık MÖ 246 yılından sonra fakat MÖ 220 yılından önce bağımsızlığını kaybeden bazı kentlerin *theoroi*'yi kabul ettiklerini ispatlar gözükmektedir. Gerçekte Stratonikeia'nın dini sorumluluklarının garantisi kentin Rhodoslulara hediye edilmesi için şartlardan birini oluşturabilirdi. Bütün bu değerlendirmelerin sonucunda Stratonikeia'nın MÖ 240'lı yılların sonlarına doğru Rhodos'un kontrolü altından çıktığı çıkarımında bulunabiliriz.⁴⁰¹ MÖ 201- 198 yılları arasında V. Philippos'un Karia seferi sırasında Makedonyalıların eline geçmiştir.⁴⁰² Stratonikeia III. Antiokhos'un yardımıyla MÖ 197 yılında Rhodoslular tarafından yeniden alınmıştır.⁴⁰³ Kent Romalılar tarafından özgür ve bağımsız olduğu bildirilinceye kadar MÖ 167 yılına kadar Rhodosluların kontrolü altında kalmıştır.⁴⁰⁴

Stratonikeia'da ilk bilimsel kazılar 1977 yılında Prof. Dr. Yusuf BOYSAL başkanlığında bir ekip tarafından başlatılmıştır. Daha sonra Prof. Dr. M.Çetin ŞAHİN başkanlığında bir ekip tarafından kazılar yürütülmüştür. Şimdi ise Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT başkanlığında bir ekip burada kazı ve restorasyon çalışmaları yapılmaktadır.

⁴⁰¹ Reger 1999, 83.

⁴⁰² Bean 2000, 81.

⁴⁰³ Livius, 33.18.22.

⁴⁰⁴ Cohen 1995, 369.

EK 5

KHRYSAORİK BİRLİĞİ

Stratonikeia toprağının isminin önceden Khrysaoris olduğu doğrusya bu bölgede küçük yerel bir birlik olarak Khrysaorik Birliği'nin var olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Khrysaoris ismi belirli bir yerleşimin adı olduğundan dolayı bu topraktaki Koranza ve Koliorga gibi diğer kentler gibi değil bütün toprakları kapsamaktaydı. Aynı zamanda Khrysaoris kenti bu dönemde birliğin merkezi olarak önemli bir rol oynamış olmalıdır.⁴⁰⁵

Yukarı Marsyas (Çine) Havzası'ndaki asıl Khrysaoris toprağının dışında kalan bazı yerleşim yerlerinin birliğe üye olmalarından sonra yerleşimin ve bölgenin adı Khrysaoris'ten İdrias'a değiştirilmiş olmalıdır. MÖ 267 yılından sonraki dönemde "Khrysaoreos" kelimesi bilindiğinden, bu isim bu birliğe bağlı olan bütün yerleşim yerlerinde yaşayan insanlara ait genel bir addir.⁴⁰⁶ Khrysaoris adının her zaman birliğin üyesi olan Khrysaorialılar tarafından iskan edilen bütün bir toprağı göstermek için kullanıldığı sonucunu çıkarabiliriz. Bu yüzden de Karia'nın tamamı bazen Khrysaoris diye isimlendirilmiştir.⁴⁰⁷ Dolayısıyla Khrysaoris ve Khrysaorialılar kelimeleri gittikçe sırasıyla Karia ve Karialılar ile eş anlamlı olmuş olmalıdır. Yukarı Marsyas Havzası'ndaki asıl Khrysaoris bölgesinde yaşayan insanlar, bölgedeki diğer Khrysaorialılardan kendilerini farklı göstermek için ana kentlerine yeni bir ad bulmak zorunda kaldılar. Onlar ana kent ve bölgeleri için İdrias ismini seçmişlerdir ve o andan itibaren de İdrialılar olarak adlandırılırlar. Bu isim değişikliği MÖ 430 yılından önceki bir zamanda yani Herodotos'un kitabını yazmasından önce gerçekleşmiş olmalıdır, çünkü Herodotos bu topraktan İdrias ülkesi diye bahsetmektedir.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Şahin 1976, 8-9.

⁴⁰⁶ Crampa 1969, 33 vd.

⁴⁰⁷ Byzantionlu Stephanos, s.v. *Khrysaoris*.

⁴⁰⁸ Şahin 1976, 9-10, dipnot 93.

Herodotos'un Khrysaorik Federasyonu'ndan niçin bahsetmediği ile ilgili birçok neden ileri sürülebilir. Onun döneminde federasyon küçük ve yerel olmuş olabilirdi. Herodotos MÖ 494/3 yılına tarihlendirilen İonia isyanına bütün Kariyalıların katıldığını anlatmaktadır.⁴⁰⁹ Bu sırada Karia kentleri muhtemelen Khrysaorik Birliği'nin üyeleri değillerdi. Dolayısıyla MÖ 494/3 yılında Kariyalıların katıldığı İonia isyanı zamanında Birliğin var olmadığı bile muhtemeldir.⁴¹⁰ Buna karşın Herodotos zamanında en önemli Karia federasyonu Mylasa merkezindeki Zeus Karios'tu.⁴¹¹ Bu federasyon Hellenistik dönemde yavaşça önemini kaybetti ve yerini daha sonra en önemli Karia federasyonu olan Khrysaorik Birliği'ne bıraktı.⁴¹²

Tüm Kariyalılar tarafından tanınan Khrysaorik Birliği eski köy sisteminden geliştirilerek organize edilmişti. Buna göre en çok köyü temsil edenin seçimde hakkı vardır. Birlik bir takım kararlar almak için Stratonikeia'nın yakınında Zeus Khrysaoreos Tağınağı'nda toplanmaktaydı.⁴¹³ Bu birliğin yukarıda değindiğimiz eski Karia Federasyonu'yla olan ilişkisi kesin olarak bilinmemekle birlikte Karia Federasyonu'nun en azından MÖ I. yy'a kadar devam ettiğini bildiğimiz için her iki federasyonun da aynı zamanda var olduğunu söyleyebiliriz. Khrysaorik Birliği'nin ilk ne zaman toplandığı tam olarak bilinmemektedir. Crampa, Labraunda'da çıkarılan ve onarılan yazıttaki kişi bir Mylasalı olduğu için birliğin toplantısının MÖ 267 yılında Labraunda'da yapıldığını öngörür. Dolayısıyla, birliğin toplantılarının Stratonikeia'nın yakınında düzenli bir merkezde değil de kısa süre Labraunda'da toplandığını önermektedir.⁴¹⁴ Bundan önce de toplantıların Mylasa'da gerçekleştiğini iddia etmiştir.⁴¹⁵ Crampa'nın önerdiği gibi Birlik, Stratonikeia'nın yakınında düzenli bir toplantı yeri henüz kurulmadığı için değil belki de Stratonikeia toprağı Seleukosların kontrolü altında olduğu için toplantılar kısa süre Labraunda'da ya da sonraları Mylasa'da yapılmış olmalıdır. Labraunda'dan ele geçen bu aynı yazıtta Birliğin MÖ 267 yılında Ptolemaioslar tarafından desteklendiğini bilmekteyiz. Bu yüzden Ptolemaioslar, o zaman düşmanları Seleukosların elinde olan Stratonikeia'nın

⁴⁰⁹ Herodotos, 5.117.

⁴¹⁰ Şahin 1976, 10.

⁴¹¹ Herodotos, 1. 171; Bean 1971, 37 ve 51.

⁴¹² Şahin 1976, 11.

⁴¹³ Strabon, 14.2.25.

⁴¹⁴ Crampa 1972, 50.

⁴¹⁵ Crampa 1969, 34-5.

yakınında düzenli bir merkezde toplantıların yapılmasına izin vermemiş olmalıdırlar. Aslında Kariyalılar her zaman Birliğin merkezinde toplanmadıkları için merkez yerine başka bir yerde toplanmak, birlik için olağandışı değildir. Seleukosların Stratonikeia'yı doğrudan Khrysaorik Birliği'nin merkezi Zeus Khrysaoreos Tapınağı'nın yakınında kurması belki de bir tesadüf değildir. MÖ 267 yılı itibariyle gelişmiş biçimde olan Khrysaorik Birliği Stratonikeia'nın kuruluşundan çok daha önce kurulmuş olmalıdır.⁴¹⁶

⁴¹⁶ Şahin 1976, 8, dipnot 31.

EK 6

MOBOLLA

Mobolla (Muğla)'nın yeri ve konumuna baktığımızda Stratonikeia ve Gökova Körfezi arasında modern Muğla ilinin hemen yanı başında Masadağ üzerinde kurulan bir yerleşim yeri olduğunu görmekteyiz. Burada kurulacak bir yerleşim, merkez ve doğu Karia'da kurulmuş olan Seleukoslara ait Seleukeia/Tralleis, Nysa, Maiandros üzerindeki Antiokheia, Lykos üzerindeki Laodikeia, Apollonia Salbake, Stratonikeia, Antiokheia/Alabanda gibi kentlerle doğrudan bir bağlantı oluşturacaktı. Muğla yerleşiminin doğal bir akropolisi bulunmaktadır. Bu akropolisin zirvesi düz bir platodur, diğer tarafları ise çok diktir. Günümüze kadar gelen kuzey duvarı ve onun üç kulesi ile ilgili tanımlamalar burasının MÖ IV. yüzyıl itibariyle inşa edildiğini önermektedir.⁴¹⁷

Yerleşimin bilinen en eski ismi Mogla'dır. Kalymnos Adası'ndan MÖ III. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta $\acute{\epsilon}\nu\ \text{Μογλοῖς}$ (Mogla'da) olarak kaydedilmiştir. Daha sonraki bir dönemde Mobolla olan ismi günümüze kadar ulaşmış ve Muğla biçimini almıştır.⁴¹⁸ Ancak "Mobolla" ismi antikçağda bir kent veya koinon isminden daha çok küçük bir yerleşim veya köy (deme) ismidir.⁴¹⁹ Bu nedenle kentin tarihi hakkında bilgimiz oldukça sınırlıdır.

Muğla'nın kuzeybatısında Akçaova'da bulunan ve yine MÖ III. yüzyıla tarihlendirilen yazıtta (HTC 61) değinecek olursak bu yazıtın ilgi çeken yönü yer ismi olarak Μοβωλλεύς (Mobolla) kelimesinin geçtiği en erken yazıt olmasıdır. Bu başış yazıtında, katkıda bulunanlar arasında çok sayıda Makedon ismi geçmektedir. Yazıtta geçen onyedü isimden kesinlikle beş tane Makedonyalı isim bulunmaktadır.⁴²⁰ Bu isimlerin yoğunluğu bir grup Makedonyalı yerleşimcinin varlığına işaret etmektedir. Bu yazıtta katkıda bulunanlar listesine göre miktarların eşit bir şekilde 5 drahme

⁴¹⁷ Bremen 2004, 375-76.

⁴¹⁸ Bean 2000, 160.

⁴¹⁹ Bremen 2004, 377.

⁴²⁰ Bremen 2004, 379.

MÖ II. yüzyılda Mobolla ve çevresinin Rhodos etkisi altında olduğu ve yerleşimin Tarmianoı (τό κοινόν τό Ταρμιανών) adında bir birliğe dahil olduğu yazıtlar aracılığı ile belirlenebilmektedir. Livius⁴²³ II. Makedonya Savaşı'nda (MÖ 200-197) Makedonya kralı V. Philippos'a karşı savaşan Roma'nın müttefiki Rhodos tarafından Pausistratos'un komutası altında kurulan yardımcı birlikler içerisinde Laodikeia'dan ve Peraia'dan toplanan toplam 1800 asker olduğundan bahsetmektedir. Livius, askeri destek veren yerleşimler arasında Latince olarak "Tarmiani" şeklinde aktardığı birliğin de bulunduğunu bildirir.

Akçaova yazıtı Tarmianoı isminden özellikle söz etmese de bu isim koinonla bağlantılıdır. Pisyetaı ve Pladaseis, Theraioı koinonuyla birlikte Tarmianoı Karia'nın bu kısmında üç büyük birlikten biridir. Günümüze kadar Tarmianoı ile bağlantılı yedi yazıt bulunmuştur. Dördü XIX. yüzyılın sonunda Muğla'da bulunmuştur, ancak tam olarak nerede buldukları kesin değildir. Beşincisi Yeşilyurt'ta; altı ve yedincisi Lagina'daki Stratonikeia topraklarında bulunmuştur. Aşağıda listelediğimiz yazıtların hepsi MÖ II. yüzyılın ortası veya sonrasına tarihlenmektedir.⁴²⁴

1) HTC 62- MOBOLLA (MUĞLA) (yaklaşık olarak MÖ 100-MÖ 60)

ἐπ' ἱερέως Χρυσάορος,
ἄρχοντες
Φανόστρατος Ἡφαιστίωνος Ταβηνός,
4 Λέων Ἀριστέου τοῦ Στράτωνος Λωμεύς,
Μυωνίδης Διονυσίου Μοβωλλεύς,
καὶ γραμματεὺς
Μύρμηξ Διονυσίου Μοβωλλεύς,
8 ἄγορανόμοι
Δρακοντίδης Ἀρτεμιδώρου Ταβηνός,
Φάυλλος Μενάνδρου Λωμεύς,
Φάυλλος Διονυσίου Μνιεσύτης,

⁴²³ Livius, 33.18.1-4.

⁴²⁴ Bremen 2004, 382-3.

12 ὑπὲρ Σωσικράτεος Σωσινίκου
 Ῥόδίου τοῦ ἐπιστάτου, εὐνοίας
 καὶ δικαιοσύνης ἕνεκεν τῆς
 εἰς αὐτούς·
 16 θεοῖς.⁴²⁵

2) HTC 64- MOBOLLA (MUĞLA) (yaklaşık olarak MÖ 150-MÖ 75)

Νικόλαος Λέοντος
 Ῥόδιος
 ἐφηβαρχήσας καὶ
 4 γυμνασιάρχης,
 Ἑρμεῖ καὶ Ἡρακλεῖ
 καὶ Ταρμιαῶν
 τῷ κοινῷ.⁴²⁶

3) HTC 63- MOBOLLA (MUĞLA) (yaklaşık olarak MÖ 84- 50)

ὑπὲρ
 Χρυσίππου Ἀπολλωνίδα
 Ῥόδίου
 4 γενομένου ἀγεμόνος ἀμίσθου
 ἐπὶ τε Ἀρτούβων καὶ Παραβλείας
 καὶ στρατευσαμένου
 ἐν ταῖς καταφράκτοις ναυσίν,
 8 τὸ κοινὸν τὸ Ταρμιαῶν
 εὐνοίας ἕνεκεν τῆς
 εἰς αὐτόν·
 θεοῖς.⁴²⁷

⁴²⁵ Debord- Varinlioğlu 2001, 182.

⁴²⁶ Debord- Varinlioğlu 2001, 190.

4) HTC 65- MOBOLLA (MUĞLA) (yaklaşık olarak MÖ 90- MÖ 60)

[...]λης [Λέ]οντος [Κε]νε[νδω]-
 [λ]αβεὺς γυμνασιαρχήσας
 καὶ Ἀντίπατρος Ἐκαταίου
 4 Κεν[ε]νδωλαβεὺς ἐφηβαρχή-
 σας, Ἡλίωι καὶ Ἑρμεῖ καὶ Ἡρα-
 κ[λ]εῖ καὶ Ταρμιανῶν τῶι
 κοινῶι.⁴²⁸

5) HTC 4- PISYE (YEŞİLYURT- PİSİKÖY) (MÖ I. yy'ın ikinci yarısı)

[τ]ὸ κοινὸν τὸ Πισυητῶν καὶ Πλαδα[σσε]-
 [ω]ν τῶν μετὰ Πισυητ[ῶ]ν καὶ τὸ κοινὸν τὸ Ταρμ[ια]-
 [ν]ῶν ἐτείμησε καὶ ἐστεφάνωσε χρυσέῳ στεφά-
 4 νῳ καὶ ἔθαψεν δημοσίᾳ ταφῇ Μόσχον Ἀντιπ[ά]-
 [τ]ρου τοῦ Μόσχου Ῥόδιον ἀρετῆς ἔνεκα καὶ εὐ-
 νοίας, ἣν ἔχων διετέλει εἰς τὸ κοινὸν τὸ Ταρμ[ι]-
 [α]νῶν καὶ εἰς τὸ κοινὸν τὸ Πισυητῶν καὶ Πλα-
 8 δασσέων τῶν μετὰ Πισυητῶν. ν.⁴²⁹

6) I. Stratonikeia 609, I.7: [Ἀρι]στέας Ἡρώδου Ταρμιανός

7) I. Stratonikeia 613, I.5: [Ἡρώδης] Ἀριστέου Ταρμιανός

Tarmianoi isminin geçmediği 1. yazıt Akçaova yazıtına benzemektedir. İki yazıtta aynı topluluklara işaret etmektedir. Dolayısıyla Akçaova yazıtı ve 1. yazıtta geçenler Tarmianoi birliğine ait olabilir. Bunları oluşturan topluluklar arasında Tabenoi, Mniesytai, Lomeis ve Mobelleis isimleri geçmektedir. Bu iki yazıtta aynı isimlerle geçen toplulukların bölgede Stratonikeia gibi büyük bir Makedonya

⁴²⁷ Debord- Varinlioğlu 2001, 189.⁴²⁸ Debord- Varinlioğlu 2001, 191.⁴²⁹ Debord- Varinlioğlu 2001, 108.

kentinin üyeleri olma ihtimali yüksektir. Bu kent ile Tarmianoï koinonu arasında, hala kesin olmasa da, yakın bir bağlantı vardır. Ancak Muğla'da bulunan yazıtların tamamı bu koinonla bağlantılı olmayabilir. 1. yazıtta geçen adakçıların hepsi *magistratus* idi: üç *arkhontes* (yönetici), 1 *grammateus* (sekreter) ve üç *agoranomoi* (pazar denetleyicisi)'dir. Bu kadar fazla *magistratus* olması yazıtın bir kentle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Tarmianoï birliği ile ilgili diğer iki yazıt 2. ve 4. yazıtta geçen *gymnasiarkhoi* (gymnasium yöneticisi) ve *ephebarkhoi* (gençlik eğitmeni) normalde bir kent organizasyonu ile bağlantılı olan memurlara verilen isimdir. Yani bütün bu *arkhontes*, *grammateus*, *agoranomoi*, bir gençlik organizasyonu ve bir gymnasionu tam teşekküllü bir kentin olduğuna işaret etmektedir.⁴³⁰ Mobolla'nın da bu kentle bağlantısı olan Tarmianoï birliğinin üyesi olma ihtimali bulunmaktadır.

⁴³⁰ Bremen 2004, 385-8.

EK 7

YAZITLAR

Yazıt 1

Eupolemos için Iasos'tan Onur Yazıtı

Ἐπὶ στεφανηφόρου Ποσειδωνίου τοῦ Ἡγύλλου, μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος ἕκτη ἰσταμένου, Δρακοντίδης Ἐκαταίου ἐπεστάτει, Διονυσόδωρος Ἰατροκλέους ἐγραμμάτευεν· ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ, Ἀσκληπιάδης Ἰατροκλέους εἶπεν· ἐπειδὴ Εὐπόλεμος Πωτάλου Μακεδῶν ἀνὴρ ἀγαθός [ἐ]στὶν περὶ τὴν πόλιν τὴν Ἰασέων καὶ πολλοῖς τῶν πολιτῶν [προ]θύμως χρείας παρέσχηται, ἐπηνῆσθαι [α]ὐτὸν ὑπὸ τ[οῦ] δήμου, καὶ εἶναι Εὐπόλεμον [π]ρόξεν[ο]ν [καὶ εὐερ]γέτην τῆς [πόλεως τῆς] Ἰασέω[ν, δεδόσθαι δὲ αὐτῶι καὶ πολι]τείαν []⁴³¹

Yazıt 2

Eupolemos ve Theangela Arasındaki Bariş (MÖ 310?)

α
 στεφ
 ρου τοῦ δὲ.....
 τῶν στρατευμέ[νων τῶν]
 δὲ ζμηνῶν τελεῖν ἕκαστ.....
 εἶναι δὲ ἀδειαν καὶ Ἐρειναιεῦσιν
 Φιλίππῳ δὲ καὶ Δαμαγάθῳ καὶ Ἀριστοδήμῳ [καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς τασσο-]
 μένοις στρατιώταις ἀποδοθῆναι τὰ ἐνοφειλόμεν[α αὐτοῖς ὀψώνια μηνῶν]
 τεσσάρων καὶ δόμα μηνῶν δύο Ἀριστοδήμῳ καὶ τοῖς [ὑπ' αὐτόν οὔσιν ?]
 στρατιώταις ὅσοι ἂν μένωσιν παρ' Εὐπολέμῳ· ὅσοι δὲ τῶν σ[τρατιωτῶν]
 παρεγένοντο εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν Εὐπολέμου ἐν εἰρήνῃ ἢ ἐν π[ολέμῳ]
 εἶναι αὐτοῖς ἀδειαν· τῶν δὲ δούλων ὅσοι μὲν ἐν εἰρήνῃ παρεγένοντο
 εἶναι αὐτοῖς κατὰ τὰς συνθήκας τὰς Εὐπολέμῳ καὶ τὰς Πευκέστῳ γε-
 γημένας· τοῖς δὲ ἐμ πολέμῳ ἐλθοῦσιν ἀδειαν εἶναι· ἀποδοθῆναι δὲ

⁴³¹ *CIG* II 2675b; Blümel 1985, no.32.

καὶ τοῖς καταπαλταφέταις ὀψώνια μηνῶν τεσσάρων· τῶν δὲ στρατιω-
 [τ]ῶν τοῖς βουλομένοις ἀπίναί ἐξεῖναι ἔχουσιν τὰ αὐτῶν. καὶ εἶναι
 [α]ὐτοῖς ἀτέλειαν τῶν ὑπαρχόντων ἄγουσιν διὰ τῆς Εὐπολέμ[ου]·
 ὅταν δὲ ὁμόση Εὐ[πόλ]εμος Θεαγγελεῦσιν καὶ τοῖς στρατιώταις
 ἐμμενεῖν ἐν τοῖς ὠμολογημένοις καὶ τὰ ὀψώνια ἀποδῶι τοῖς στρατιώταις,
 παραλαμβάνετω τὴν πόλιν καὶ τὰς ἄκρας· τοῖς δὲ στρατιώταις τοῖς ἐκ Θεαγ-
 γέλων, ἐάν τινες στρατεύωνται παρ' Εὐπολέμωι ὑπάρχειν αὐτοῖς τὰ Πεντάχωρα.
 Ὅρκος ὃν ὠμώμοκεν Εὐπόλεμος· ὀμνύω Δία Γῆν Ἥλιον Ἄρη Ἀθηνᾶν
 Ἀρείαν καὶ τὴν Ταυροπόλον καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς πάντας καὶ
 πάσας· ἐμμενῶ οἷς ὠμολόγηκα πρὸς τὴν πόλιν τὴν Θεαγγελέων
 καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν Θεαγγέλοις, καὶ σημανοῦμαι τὰς
 συνθήκας ἃς πεποίημαι πρὸς Θεαγγελεῖς καὶ ἀποδώσω ἐσφραγισ-
 μένας Θεαγγελεῦσι καὶ οὐ χολύσω τὴν πόλιν ἀναγράψαι τὰς
 συνθήκας καὶ τὸν ὄρκον ὃν ὠμώμοκα ἐν στήλῃ καὶ στήσαι ἐν ἱερῶι
 ᾧ ἂν βούλωνται ἐν Θεαγγέλοις· εὐορκο(ῦ)ντι μέμ μοι εὖ εἶναι αὐτῶι καὶ
 γένει, ἐπιορκοῦντι δὲ τάναντία τούτων⁴³²

“...ve Erinaea'daki insanlar için de imtiyaz olmalıdır. Philippos, Demagathos ve Aristodemos ve [onların komutası altındaki] askerlere dört [aylık maaşları] ödenmelidir, bundan dolayı Eupolemos'un hizmetinde kalmaya karar veren[onun emri altındaki] bütün askerlere ve Aristodemos'a iki aylık maaş ödülü de verilmelidir; savaşta ya da barışta Eupolemos'un ordusundan kente kaçan bütün [askerler] için bir imtiyaz olmalıdır; barış şartlarına uymayan bütün köleler için Eupolemos ve Peukestas ile yapılan antlaşmadaki maddeler uygulanmalıdır; savaşta kaçanlar için bir imtiyaz olmalıdır; topçu askerler için de dört aylık maaş ödenmelidir; ayrılma arzusunda olan bütün askerlere yanlarına taşınabilir mallarını almalarına izin verilmelidir ve onlar Eupolemos'un topraklarından geçerlerken mallarına konan vergilerden muaf tutulmalıdır; ve Eupolemos, Theangela'daki insanlar ve (kentteki) birliklere anlaşmaya uyacağına dair yemin ettiğinde ve askerlere maaşlarını ödediğinde kentin ve (iki) kalenin kontrolü ona bırakıldı; Eupolemos'un hizmetine giren Theangela'daki bazı askerlerin

⁴³² Robert 1936, no.52.

Pentakhora'ya yerleşmesine izin verilmelidir. Eupolemos tarafından edilen yemin: Ben, Zeus, Yer Tanrısı, Helios, Ares, Athena Areia ve Tauropolos ve bütün diğer tanrı ve tanrıçalar adına yemin ederim; Ben yaptığım antlaşmaya uyacağım ve ben Theangela'daki insanlar ile yaptığım antlaşmayı mühürleyeceğim ve bunu kapatıp onlara teslim edeceğim, ve ben bir stele yazdığım ve onların istediği Theangela'daki kutsal bir tapınağa yerleştirdiğim antlaşma ve yemini kayda geçirmekten kente engel olmayacağım. Eğer ben yeminime uyarsam ben ve ailem refaha ersin, eğer yemini bozarsam bu durumun tam aksi yaşansın.”

Yazıt 3

Komutan Eupolemos'un Kos Yurttaşı Diokles ile İlgili Kararı (MÖ III. yüzyılın başı)

[ἔδ]ωκεν Εὐπόλεμος στρατοπεδεύων ἐν Κωράνζοις
 [στρα][τη]γὸς ἐγ Κοβολδου φυλῆι· ἐπειδὴ Διοκλῆς ψήφισμα
 ἀνή|γεγκεν ἐφ' ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἀτελείας, ἣν ἐδεδώκεισαν
 ἐνόγ|[τ]ες Πλατασεῖς Δίωσι τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐγγόν-
 οῖς κα[ῖ] | [π]ερὶ τούτων ἀνέγραψαν εἰς στήλην ἐν τῷ ἱερῷ,
 κρί<v>ομεν | καὶ ἡμεῖς εἶναι αὐτῷ τὴν ἀτέλειαν κατὰ τὴν
 ἀναγρα|[φ]ὴν τὴν ἐν τῇ στήλῃ γεγραμμένην τήνδε· Πιξωδά-
 ρο[υ] | ξαιτραπεύοντος, ἔδοξεν Πλατασεῦσιν Δίωνα Διο-
 δώ|[ρ]ου Κώιον χρησιμον γεγεννημένον τῇ χώρῃ πρόξεγον |
 [εἶ]ναι καὶ εὐεργέτην καὶ πολίτην αὐτὸν καὶ ἐγγόνους | [καὶ
 μ]ετεῖναι αὐτοῖς καὶ ἱερῶν καὶ ὀσίων καὶ γῆ[ς] καὶ οἰκίας |
 [ἐγκτ]ήσ<εως>, εἶναι δὲ αὐτοῖς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ Θάλασ-
 σαγ | [εἰσαγω]γὴν καὶ ἐξαγ[ωγ]ὴν ἀσυλῆ καὶ ἀσπονδί· ἐὰν δέ
 τις || ἐπ[ιγραφή?] γίνη[τα]ῖ Πλα[τ]ασεῦ[σ]ιν [βασ]ιλικῆ ἢ πο-
 λιτικῆ, | Δίωνα καὶ τοὺς ἐγγόνους ἐλ[ε]υθ[ε]ρ[ο]ύς καὶ ἀτελεῖς
 εἶν[αι] | [τὸν ἀεὶ χ]ρόνον. τὰ δὲ βασιλικ[ᾶ] τέλη τελεῖν·

ἐξέστω δὲ | αὐτῶι καὶ εἰς φυλὴν προσγράφεσθαι ἦν ἄν βούληται.⁴³³

“Koranza’da, Koboldoos *Phyle*’sinde ordugâh kuran general Eupolemos kararı onayladı. Çünkü Diokles, bize, Platasalıların, onun babası Dion ile torunlarına verdiği ve Kutsal Alan’da bir stele yazdığı vergiden muafiyet hakkı ile ilgili bir karar getirdi. Biz de, o kutsal alanda dikili o stelde yazılı olan şu yazıtı uygun olarak, vergiden muafiyet hakkının Diokles’e ait olmasına karar veriyoruz.” “Piksodaros satrap iken, Platasalılar, Diodoros’un oğlu Koslu Dion, bölgeye faydalı olduğu için, konuk, hayırsever ve yurttaş olmasına; onun ve torunlarının onlarla birlikte kutsal alanlara girmesine ve kutsal bayramlara katılmasına; toprak ve ev sahibi olma hakkına sahip olmasına; onların hem karada, hem denizde dokunulmaz ve şartsız olarak ithalât ve ihracât hakkına sahip olmasına karar verdiler. Eğer Platasalıların krala ait veya halka ait bir yazıtı olursa, Dion’un ve çocuklarının her zaman özgür ve vergiden muaf olmalarına; fakat kraliyet vergisi vermelerine karar verdi. Onun istediği *phyle*’ye de kayıt olmasına izin verilsin”.⁴³⁴

Yazıt 4

Adulis Yazıtı

Βασιλεὺς μέγας Πτολεμαῖος, υἱὸς βασιλέως Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Ἀρσινόης, θεῶν ἀδελφῶν, τῶν βασιλέω[ς] Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Βερενίκης, θεῶν Σωτήρων, ἀπόγονος τὰ μὲν ἀπὸ πατρὸς Ἡρακλέους τοῦ Διός, τὰ δὲ ἀπὸ μητρὸς Διονύσου τοῦ Διός, παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν Αἰγύπτου καὶ Λιβύης καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Λυκίας

⁴³³ Crampa 1972, 42-7, n. 42; Hornblower 1982, 366, M8; Aydaş 2010, 77.

⁴³⁴ Aydaş 2010, 78.

καὶ Καρίας καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ δυνάμεων πεζικῶν καὶ ἰππικῶν καὶ ναυτικοῦ στόλου καὶ ἐλεφάντων Τρωγλοδυτικῶν καὶ Αἰθιοπικῶν, οὓς ὁ τε πατήρ, αὐτοῦ καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἐθήρευσαν καὶ καταγαγόντες εἰς Αἴγυπτον κατεσκεύασαν πρὸς τὴν πολεμικὴν χρεῖαν, κυριεύσας δὲ τῆς τε ἐντὸς Εὐφράτου χώρας πάσης καὶ Κιλικίας καὶ Παμφυίας καὶ Ἰωνίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Θράκης καὶ τῶν δυνάμεων τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις πασῶν καὶ ἐλεφάντων Ἰνδικῶν, καὶ τοὺς μονάρχους τοὺς ἐν τοῖς τόποις πάντας ὑπηκόους καταστήσας διέβη τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Βαβυλωνίαν καὶ Σουσιανὴν καὶ Περσίδα καὶ Μηδίαν καὶ τὴν λοιπὴν [γῆν] πᾶσων ἕως Βακτριανῆς ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος καὶ ἀναζητήσας ὅσα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἱερὰ ἐξ Αἰγύπτου ἐξήχθη καὶ ἀνακομίσας μετὰ τῆς ἄλλης γάζης τῆς ἀπὸ τῶν τόπων εἰς Αἴγυπτον, δυνάμεις ἀπέστειλεν διὰ τῶν ὀρυχθέντων ποταμῶν...⁴³⁵

Yazıt 5

Apollonios'a Khrysaorosların Onur Kararnamesi (MÖ 10 Haziran 267)

Βασιλεύοντος Πτολεμαίου τοῦ Πτολεμαίου ἔτους ἐννεακαὶ[δε]-
[κάτου μ]ηνὸς [Δ]αῖσιου ἕκτη ἐπὶ δέκα συγελθόντων Χρυσ[ορέ]-
[ω]ν τῶ[ν ἀπὸ] τῶν π[ό]λεων πρὸς τὴν [...]την· ἐκκλήσ[ι]α· Σ[υ]σ[κ]η[ς(?)..]
[ο]υ τ[ο]ῦ Θυσσου Μυλασεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ Ἀπολλώνιος Διοδότ[ου(?)..]
[.....]ς κατασταθεὶς οἰκο[νό]μος ὑπὸ βασιλέως Πτολε[μαίου ἀ]-
[δωρο]δόκτητος καὶ ἀνέγκλητος διατελεῖ ὢν καὶ πρόθυμός ἐ[στιν]
[ἀ]εὶ τὰς χρεῖας παρε[χόμε]νος, ὧν [οἰ]κείων καθ' ὅσον ἐστὶν δυν[ατὸς]
διαδικάζει, καὶ οὐθένά Χρυσ[ορέων] παρὰ τὸ δίκαιον καλεῖ [e.g. κατ' οὐ]-

⁴³⁵ CIG 5127

erdemiyle yönetilmekte olan kutsal toprakların bir kısmını uygun olmayan bir şekilde ele geçirdiklerini, üretilen tüm ürünleri kendilerine ayırdıklarını, kazançlarını kimseye vermediklerini ve kötü davranışlar sergilediklerini dile getirmiştir. Eğer hakikat tam olarak bu şekilde bahsedildiği gibiyse, bu durum bize göre doğru olmayan bir vaziyettir. Ne olursa olsun, Mylasalıların herhangi bir şekilde, [tapınağa] ve rahibe ait olan herhangi birşeye el uzatmasına izin vermemelisiniz. Bizim hükümlerimize göre, [Korris'e ataları tarafından] sunulan ayrıcalıklar mevcut olduğu şekilde, ve her şartta devam ettirilmelidir...”

Yazıt 7

Olympikhos'un, Mylasa'ya yazdığı, Labraunda şehrinin haklarını teyit ettiği ve kente destek sözü verdiği mektubu (MÖ 240 ?)

[.....]καὶ ὁ δῆμος εὐχάρ[ισ]-
[τος] ὦν πεῖράσε[τα]ι [ἀπ]οδιδόναι μοι τὰς καταξίας τι-
[μάς]; ἐπέδειξαν δὲ ἡμεῖν οἱ πρε<σ>βευταὶ καὶ χρηματισ-
[μο]ῦς ἄλλους τε καὶ τὰ παρὰ Σώφρονος γραφέντα πρὸς
[ύμ]ᾱς καὶ Πτολεμ[α]ίου τοῦ ἀδελφοῦ βασιλέως Πτολε-
[μ]αίου, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα οἰκονομηθέντα ὑφ' ἡ-
[μ]ῶν, κα[θ']ὸν κ[αι]ρὸν ἔγραψεν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς Σέλευκος
[ἐ]λευ[θ]ε[ρ]ῶσαι ἡμῶν τὴν πόλιν, καὶ τοῦ ὄρκου τὸ ἀντίγρα-
[φον] αὐτοῖ κατεχ[ω]ρίσαμεν τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ ἐγεγρά-
[φειν] τὰ τε ἄλλα κα[ὶ] ὅτι συνδιατηρήσω Μυλασεῦσιν,
[κ]α[θ]ό[τι] ἀξιῶσι, τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς ἐν τῇ χώρῃ τὰ τε
[ιε]ρὰ κατὰ τὸ ἱε[ρ]ὸν τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Λαβραύνδου καὶ ἄλλα
[π]άντα καὶ τὴν χώραν τὴν τε κατὰ <Λ>αβράυνδα καὶ τὴν ἄλλην τ[ὴν]
[ο]ῦσαν [α]ὐτ[ῶν] καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπικεχωρημένα πάντα, κ[αὶ]
[α]ὐτοῖ διέλεγθησαν μετὰ πάσης σπουδῆς ἀκουλούθως
[τ]οῖς γεγραμμένοις, συμπαρόντος καὶ Κόρρι τοῦ ἱερέως·
[ἐ]πεὶ οὖν [καὶ οἱ] παρ' ὑμῶν πρεσβευταὶ ἐδίδαξαν ἡμᾶς

[δι]ὰ π[λ]ε[ιόνω]ν ὡς ὁ Κόρρις μὲν ψευδῶς ἦν γεγραφεικῶς [ἐ]πι[στ]ε[ολήν] πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ δῆμος δὲ τὰ τε γέρα [οὐδέποτ' οὐκ ἐ]δ[ε]δῶκε[ι] αὐτῶ[ι] καὶ τὴν ἰ[ε]ρὰν χ[ώ]ραν δ[ι]-[οικεῖν ἔα]ι αὐτὸν διὰ προγόνων καὶ τᾶλλα ὑπηρετεῖ προ-[θύμω, e.g. βουλόμενοι τὰ τᾶλλα καὶ ὅτι] ὁ Κόρρις [ψευδῶς ἦν] [δεδηλωκῶς τε γέρα ἀ]φειρούμενος ὑφ' ὑμῶν, διδάξαι, πρὸς [τὸν βασιλέα ἡμεῖς] γεγράφαμεν ἐπιστολήν, ἧς καὶ ὑμῖν [ὑποτέτακ]ται τὸ ἀντίγραφον, καὶ ἐπίστασθε ὅτι καὶ πρότε-[ρόν τε] [κατὰ τ]α[ὐ]τὰ ὑμῖν διετελοῦμεν διαφυλάσ<σ>οντες καὶ [εἰς τὸ λοιπὸν τὰ] ὑπάρχοντα ὑμῖν τὰ τε κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς [τοῦ] Λ[αβρα]ύ[ν]δου καὶ τὴν χώραν καὶ τᾶλλα κατὰ τὰ συνκεχω-[ρημένα] καὶ τοὺς ὄρκους οὓς ὠμόσαμεν τῶι δήμωι, καὶ πειρα-σόμεθα συνδιατηρεῖν τὴν τε δημοκρατίαν καὶ τὴν χῶ-[ραν] καὶ [π]ά[ν]τα, καθότι ὤισθε δεῖν, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὐθενὸς ἀποστησόμεθα τῶν τῶι δήμωι συμφερόντων· περὶ αὐτῶν δὲ τούτων καὶ τοῖς πρεσβευταῖς ἐντετάλμεθα ἀπαγγέλλειν ὑμῖν. ἔρρωσθε⁴³⁸

“...ve de minnettar insanlar, bana gereken şerefi gösterebilmelidir. Elçiler, diğer belgelerle birlikte ve de ayrıca Sophron ve kral Ptolemaios'un kardeşi Ptolemaios'un [size] yazmış olduğu mektuplarla, ve de daha sonra kral Seleukos'un yazmış olduğu, şehrinizi özgürleştiren mektupları ve [bize] göndermiş olduğu yeminin bir kopyasını, bize göstermişlerdir; bununla birlikte, benden istedikleri şekilde Mylasalılara destek vereceğimi, ülke içerisinde onlara ait olan şeyleri korumaya destek vereceğimi, hem Zeus Labraundos tapınağındaki kutsal emanetleri ve diğer şeyleri, ve de ayrıca Labraunda sınırlarındaki toprakları, ve onlara ait olan diğer topraklar ile onlara verilmiş olan diğer tüm şeylere destek vereceğimi yazdım. Onlar yazılı beyannamelerine dayanarak tüm ciddiyetleriyle

⁴³⁸ Crampa 1969, 13-4, no.3.

konuşmuşlardır ve rahip Korris'ten de bahsedilmiştir. Daha sonra, elçileriniz bize, Korris'in krala yanılıcı bir şekilde [mektup] yazdığını ve bu yüzden halkın ona [hiç geciktirmeden] vadesi gelmiş armağanlar verdiğini [ayrıca halkın tüm görevlerini gayretli bir biçimde yerine getirdiğini], ama daha sonra Korris'in [yanılıcı bir şekilde] sizin tarafınızdan mahrum edildiğini, [krala] [kendisine ait olan harç ve armağanlardan] bahseden bir mektup iletildiğini bir kopyasının da size iletildiğini sunmuşlardır. Biliyorsunuz ki, evvelden beri [aynı şekilde], devamlı olarak [gelecekte de böyle olacaktır] sizi ve size ait olan, hem Zeus Labraundos tapınağındaki hem de topraklarındaki malları, yapmış olduğumuz antlaşmaya ve halkınıza etmiş olduğumuz yemine uygun olarak korumaktayız. Ve de demokrasinizi koruma yönünde size destek olacağız, gerekli görmüş olduğunuz üzere topraklarınızı ve diğer herşeyi destekleyeceğiz, ve her koşulda halkınız için yararlı olan herhangi bir durumdan sapmayacağız. Ayrıca bu konulara dair olan tüm hususları bir rapor halinde size ulaştırmaları için elçilerinize vermiş bulunuyoruz. Esenlikler dilerim.”

Yazıt 8

V. Philippos'un Mylasa'ya mektubu

[Βασιλεὺς Φίλιππος Μυλασέων τῆι βουλῆι]
 [καὶ τῶι δήμῳι χαίρειν· οἱ πρεσβευταὶ οἱ παρ' ὑ-
 [μῶν Καλλίσ[τρ]α[τος], Πλ[.....]
 τό τε ψήφισμα ἀπέδω[κ]αν, κα[θ' ὃ ἐψηφίσασ]-
 [θ]ε περὶ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἔλαβεν Ἐκατόμ]-
 <νωσ?> [ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ Λαβραύνδου παρὰ τοῦ]
 πατρὸς πρὸς Χρυσαιορεῖς περὶ τοῦ τ' εἶναι τὴν]
 ἱερωσύνην αὐτῶι καὶ τὴν τοῦ τόπου ἀ[σφά]-
 λειαν ὑπάρχειν καὶ τὴν ἀτέλειαν τῆ[ς χώρας]
 τοῖς προγόνοις αὐτοῦ ἐπιχωρηθῆ[ναι ἀεὶ]
 ὑπὸ τῶν βασιλέων, ὡς παρακρουσα[μένου]
 τοῦ Ἐκατόμνω καὶ οὐθὲν ἀληθὲς εἰρηκότη[ος]

-διὸ καὶ οὐδὲ ἀποδοῦναι αὐτὸν παραχρῆμα τῆ[ν]
ἐπιστολήν, ἀλλ' ὡς μετήλλαξεν ὁ πατήρ - τὸ [μὲν]
ἱερὸν οὔτε Χρυσαιορεῦσιν προσήκει[ν] οὔτε [τοῖς]
λοιποῖς Καρσίν ἀλλ' ὑμέτερον εἶναι, τῶ[ν δ]ὲ Χ[ρυ]-
σαορεῖς ζητοῦντας ἐ[ξ]ιδιάσασθαι αὐτ[οῦ ἐκ]-
[κλε]ί[?]ειν, καὶ αὐτοὶ ἀσπασάμενοί με ὑπέ[ρ τοῦ]
δήμου[ν] καὶ συνησ[θ]έντες ἐπὶ τῷ ὑγιαί[ν]ειν
καὶ τὰ πράγματα κατὰ λόγον προχωρεῖν, ὥσπερ
τὸ ψήφισμα αὐτοῖς συνέτασσαν, διελέγοντο
φάμενοι τὸ ἱερὸν ὑμέτερον εἶναι ἰδρυθὲν ὑπὸ τῶν
προγόνων καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν τὴν κατὰ
Λαβράνδα εἶναι τοῦ δήμου καὶ τὰ προσόδια τὰ
ἐκ ταύτης διατετελεκέναι πάντα τὸν χρόνον
λαμβάνοντας ὑμᾶς καὶ ἀπὸ τούτων θυσίας καὶ
πανηγύρεις συντελεῖν, περὶ ὧν καὶ ψηφίσματα ἀνέ-
γνωσαν καὶ τοὺς ἀποδεδομένους λόγους τῆ
πόλει τῆς προσόδου παρά τε τοῦ ἱερέως καὶ τῶν
μεμισθωμένων τὰς κτήσεις τὰς καθηκούσας τῶ[ν]
θεῶν ἐπεδείκνυον· ἀπέφαινον δὲ καὶ τοὺς ἐν τῶ[ν]
ἱερῶν διατρίβοντας πολίτας ὑμῶν εἶναι καὶ φυλάς
νέμειν καὶ τοῖς αὐτοῖς [[χρησ]] χρῆσθαι νόμοις, καὶ
Σέλευκον δὲ ἀφιέντα τὴν πόλιν ἐλευθέραν ἀποδοῦ-
ναι ὑμῖν τὰ τε λοιπὰ χωρία τὰ προσόντα τῆ πόλει κα[ὶ]
[τ]ὸ ἱερὸν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχετε, καὶ τὸν Ὀλύμπιον,
[ὡ]ς Σέλευκος ἐνετείλατο ἐξαγαγεῖ[ν τ]ὰ [στρατόπε]-
[δα, διατ]ε[τ]ελεκε[ναι(?)].....παραμένοντα]
[ἐπ]ὶ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίων, κ[αὶ κατὰ δὲ τὰ ὑπ' αὐ]-
[τ]οῦ[ν] συγκεχωρημένα ὄρκον τινὰ πο[ι]ηθῆναι τε καὶ]
ἀναγεγράφθαι ἐν στήλαις καὶ ἀνα[τεθ]ῆναι ἐν τοῖς]
[ἰε]ροῖς, ἐν ᾧ καταχωρίσαι αὐτὸν ἐν τῇ [κατ]α[γρα]φῇ(?) τό]
[τε ἱ]ερὸν τοῦτο καὶ τὴν χώραν τὴν τε κατὰ [Λαβρ]ά[ν]δα

καὶ τὴν ἄλλην τὴν οὖσαν ὑμετέραν καὶ ὁ αὐτ[ὸς ἦ]-
 [δη(?) διὰ] μακρο[τ]έρων ἐγεγραφεῖ μοι ἀποχαριεῖ[ῖσθαι]
 [ὕμῃν], ὡς καὶ δίκαιον ἀξιοῦσιν, καὶ προσήκον[τ]ος αὐ-
 [τῷ τ]ὸ κατὰ τοὺς ὅρκους βεβαιοῦν ἐγὼ παρ<α>κολουθή-
 [σας τῷ ψηφίσματι ἐν]ῶ[ι] τὴν π[οτέ τ]ε πρ[ὸς τὸν πατέρα
 [.....e.g. εὔνοϊαν ἐδηλώσατε.....⁴³⁹

“[Kral Philippos’tan meclise] ve halka [Mylasa halkına, selamlarımla]. [Elçileriniz] Kallistratus, [Pl - -- ve ---] mektupla ilgili endişelerinizi bildiren hükümlerinizi ulaştırmıştır. Zeus Labraundos rahibi [Hekatomnos (?) babamın Khrysaoreis’e gönderdiği mektubu almış ve bu mektupta rahipliğin kendisine ait olduğunu ve bölgenin güvenliğinin kendisi tarafından garanti altına alındığını ve bölgenin dokunulmazlığının ataları olan krallar tarafından sağlandığını, Hekatomnos hile yaptığı ve yalan bir şekilde ifade ettiği için, ki mektubu geç ulaştırmasının nedeninin bu durumdan kaynaklandığını söylediğini, fakat babamın ölmesine kadar beklediğini, tapınağın ne Khrysaoreis’e ne de diğer Kariyalılara ait olduğunu söylemiş, fakat size ait olduğunu belirtmiş ve de kendileri için tapınağı uygun hale getiren Khrysaoreis’i tapınaktan kovduklarını söylemiştir. Elçiler beni halkın adıyla selamlamış, sağlığım ve keyfimle ilgili olarak bana methiyelerde bulunmuş, tapınağın sizin atalarınız tarafından kurulduğundan tapınağın size ait olduğunu söylemiş, ve bölge ile Labraunda’nın halka ait olduğunu belirtmiş, ve bölgenin gelirlerinin sizin tarafınızdan toplandığını ve şenlikler ile kurbanların bu gelirlerden sağlanarak sizin tarafınızdan kutlandığını belirtmişlerdir. Bu hususları içeren kararnamenizi okumuşlardır ve rahip tarafından ve tanrıya ait olan toprakların kiracıları tarafından kente geri döndürülen gelirleri sunmuşlardır. Ayrıca, tapınağınızda ikamet eden bireylerin sizin vatandaşınız

⁴³⁹ Crampa 1969, 28-30, no.5.

olduğunu ve kabilenizdekilerle aynı yasalara tabi tutulduklarını belirtmişlerdir. Ve [ayrıca] Seleukos'un kentin bağımsızlığını size teslim ederken, kente ve de tapınağa ait olan diğer yerlerin bağımsızlığını da, sizin de en başından beri belirttiğiniz şekilde, size teslim ettiğini, ve de Olympikhos'un bölgedeki güçlü kaleleri elinde tutmaya devam ettiğini, Seleukos'un ona orayı tahliye etmesini söylediğini [kuvvetleriyle birlikte], ve de antlaşmaya bağlı olarak bunları tapınağa kazıdığını belirtmişlerdir. Bu antlaşmayı, Olympikhos [Labraunda] bölgesindeki bu tapınakta kayda geçirmiştir, sizin olan diğer topraklar bizzat kendisinin bana yazdığı ve halihazırda kendisinin talebi olan geniş arazilerden bahsedilmiştir. Ve de [kendisine] yaraşır biçimde, antlaşmada yazılanları doğrulamak adına, yazılanları [hükümleri] uyguladım ki burada [açıkça belirttiğiniz şekilde] babama karşı karşı göstermiş olduğunuz [cömertlik] mevcuttu....”

Yazıt 9

Olympikhos'un Mylasa'ya yazmış olduğu, Labraunda'nın ve halkının kente bahşedildiği ve desteği konusunda söz verdiği mektubu (MÖ 220 ya da biraz daha erken)

[.....ὅτι ὁ δῆμος τυχῶν τῶν ἀξιουμέ]-
 [νων ἀπάντ]ων τιμήσει ἐμὲ κ[αὶ τὴν γυναῖκα Νίκαιαν καὶ τὰ]
 [τέκνα τ]αῖς προσηκούσαις τιμαῖς· ἐγὼ δὲ [καὶ πρότερον, τοῦ]
 [Κόρριδος] γράψαντος τῷ βασιλεῖ Σελεύκω[ι, διότι ἀδικεῖται]
 [ὑφ' ὑμῶν], καὶ ἐκείνου ἐπιστεῖλαντός μοι περὶ το[ύτων καὶ]
 [ὑμῶν ἀ]ποστειλάντων πρὸς με πρεσβευτάς, δια[λεγέντων δὲ]
 <τούτων>[τῆι πάτ]ραι τοῦ Κόρριδος, ἔγραψα τῷ βασιλεῖ Σελε[ύκωι ἐπιστο]-
 [λήν], ἧς καὶ ὑμῖν κατεχώρισα τὸ ἀντίγραφον, καὶ [τὰ ὑπάρχοντα ὑ]-
 [μῖν] συνδιατηρήσω τῆι πόλει, καθότι ἤξιοῦτε· ἀπ[οκαθίστημι]
 [δὲ] ὑμῖν καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν καὶ τὰς προσό[δους τὰς]
 [κ]ατὰ Λαβράουνδα τὰς τε ἱεράς καὶ τὰς ἄλλας ἀπά[σας· παραδί]-

ῥωμι δὲ ὑμῖν καὶ Πέτραν τὴν πρὸς Λαβραῦνδοις, [ἦν πρότερον] ἠναγκάσθημεν κατασχεῖν οὐ δι' ἄλλην τινὰ [αἰτίαν πλὴν ἢ δι]- ἅ τὸ συμφέρειν τοῦτο τῇ πόλει· γράφω δὲ [πρὸς τὸν βασιλέα] Φίλιππον περὶ πάντων, καθότι ἠξιοῦ[τε, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν δὲ] πειράσομαι συνκατασκευάζειν ὑμῖν, [καθότι ἂν ἐμὲ ἀξιῶτε] [κ]αὶ δι' ἑμαυτοῦ, ὅσα πρὸς τιμὴν καὶ δόξ[αν ἀνήκει...]⁴⁴⁰

“...yukarıda yazılmış olan [yer ve diğer herşey ile ilgili] konuları yeniden oluşturmak için. [Elçileriniz bana açıkça bildirmiştir ki, halkınızın] eline ulaşmış olan [tüm istekleri], beni ve eşimi [Nikaea ve çocuklarımı] onurlandıracaktır. [Daha önceki zamanlarda], Korris kral Seleukos’a [sizin tarafınızdan] zarara uğratıldığını yazdığında, ve de kral bana ve Korris’e [bu konudaki ve sizinle ilgili] endişelerini iletmek için elçiler yolladığında, bizzat ben kendim kral Seleukos’a [mektup] yazdım, ki bir kopyasını da size gönderdim; ve sizin de benden istediğiniz gibi kentinizi ve [size ait olan] mallarınızı koruyacağımı söyledim. [Ve] bölgeyi, toprakları ve hem kutsal hem de tüm diğer Labraunda’nın gelirlerini size geri veriyorum. Ayrıca, size, Labraunda yakınlarındaki Petra’yı, ki [daha önce] kent için avantajlı bir konumda olan ve işgal ettiğimiz bir yerdir, geri veriyorum. Ve de, istemiş olduğunuz gibi, [kral] Philippos’a endişeleriyle ilgili olarak yazacağım ve [bundan sonraki zamanlar için de] [hem sizin istemiş olduğunuz gibi] hem de kendi inisiyatifim doğrultusunda size yardım etmeye çalışacağımı tüm onurum ve şanıma adına bildireceğim...”

Yazıt 10

Rhodos Halkının Íasos’tan Gelen Elçileri Kabul Etme Kararı (MÖ 220-213)

ἐπὶ στεφανηφ[όρ]ου Δημέου τοῦ Στησιόχου, | γραμματέως δὲ
Μένητος τοῦ Πόδωνος·Γηφοριῶνος·| ψηφίσματα παρὰ Ῥοδίων·

A

⁴⁴⁰ Crampa 1969, 22-3, no.4.

[ἔ]δοξεν τῷ δάμωι· περι ὧν Ἰασεῖς συγγενε[ῖς] καὶ φίλο[ι] ||
 [ὕ]πάρχοντες τοῦ δάμου ἀποστεί[λαν]τες ψάφισμα καὶ |
 [πρ]εσβευτὰς ἐμφανίζοντι τ[ὰ] γεγονότα ἀδικήματα ἐ[ν] |
 [τᾶι] χώραι αὐτῶν ὑπὸ Ποδίου καὶ π[αρακαλοῦν]τι τὸν
 δᾶμον | [καθ]άπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερ[ον] χρόνοις δια[τετέ]λε-
 κεν] εὐε[ρ]||[γε]τῶν τὰν πόλιν τὰν Ἰασέων καὶ νῦ[ν] π[ρό]νοιαν
 [ποιεῖ]σθ[αι] || [ὅ]πως ἅ τε πόλις αὐτῶν ἐλευθέρα καὶ αὐτόνο-
 μος [διαμέ]νη[ι] | [καὶ] περι τῶν γεγονότων ἀδικημάτων
 ἐπιμ[έ]λειά [τις πο]ιη[θῆ]ι καθότι κα δόξει τῷ δάμωι, καὶ
 τ[οῖ] π[αρα]γενό[μενοι] παρ' α[ὐ]||[τῶ]ν Πολέμαρχος καὶ Γλαῦ-
 κος ἐπ[ελθ]όντες ἐπὶ [τὰν] β[ο]υλὰ[ν] | [καὶ] τὰν ἐκκλησίαν
 διέλεγεν ἀκολούθως τοῖς ἐν τ[ῷ] ψ[αφί]σ|| [ματι] γεγραμμέν-
 οῖς μετὰ πάσας σπουδᾶς καὶ φιλοτιμ[ί]||[ας] ἀπ[ο]κρίνασθαι
 αὐτοῖς ὅτι ὁ δῆμος εἰδ[ῶ]ς [Ἰ]α[σ]εῖς | [εὐ]νοῦς ὑπάρχοντας
 τᾶι πόλει πρότερόν τε [ἐτύ]γχανε τὰν | [πᾶ]σαν ἐπιμέλειαν
 ποιούμενος π[ερὶ] τῶν [συμφερόντων] αὐτοῖς | [καὶ] νῦν
 προα]ιρούμενος συγκατασκευάζ[ειν] πάντα τὰ ποτ' ἀσ-
 φά]||[λειαν καὶ σω]τηρίαν τᾶς πόλιος αὐτ[οῖ]ς [πο]ιησεῖται
 τὰν πᾶ||[σαν] πρόνοιαν ὅπως ὑπέρ τε τῶν γεγενημένων
 [ἀδικημάτων] ὑπὸ | [Ποδίου] τ[ὰ] δίκαια γένηται καὶ
 [ἐπι]στέλληται Ποδίω καὶ τοῖς? | [ὕ]φ' αὐτὸν τεταγμένοις
 μηθὲν [ἀδικημα] ποιῆσθαι ἐν τᾶι | [χώραι] τ[ᾶ] Ἰασέων, καὶ
 εἰς τὸ λοιπὸν ὡς [μάλιστα] διατηρῶν || [τὰν] ὑπάρχο]υσαν
 αὐτῷ ποτὶ Ἰασεῖς [συγγένειαν καὶ φιλίαν] | [οὐ]θενὸς
 ἀποστ]ασεῖται τῶ[ν] Ἰασεῦσι συ[μφερόντων]· τοὺς δὲ πα-
 ρα]||[γενομένους πα]ρὰ Ἰασέων καλέσαι ἐπὶ [τὸ] πρυτα-
 νεῖον.] |⁴⁴¹

“Stesiokhos’un oğlu Demeas çelenk taşıyıcı, Podon’un oğlu
 Menes yazıcı iken; *Gephorion* ayında, Rhodosluların kararları:

A

⁴⁴¹Aydaş 2010, 58-9; Blümel 1985, 127 vd., no.150.

Rhodos halkı karar verdi. Rhodos halkının akrabası ve dostu olan İasoslular bazı konular hakkında karar ve elçiler gönderip, onların bölgesinde Podilos tarafından yapılan haksızlıkları gösteriyorlar ve Rhodos halkını yardıma çağırıyorlar. Rhodos halkı daha önceki zamanlarda da İasos kentinin hamisi olmuştur; şimdi de, onların kentinin özgür ve bağımsız kalması; Rhodos halkının karar verdiği gibi, yapılan haksızlıklarla ilgilenilmesi amacıyla İasos için çabalamaktadır. Onların gönderdiği İasoslu Polemarkhos ve Glaukos, Rhodos meclislerine gelip, tüm gayretleri ve onurseverlikleriyle kararda yazılanlara uygun konuştular. Onlar için karar verdik. Çünkü İasosluların kente iyi niyetli olduklarını bilen Rhodos halkı, daha önce de onlara faydalı olmak için tüm çabasını göstermişti. Bugün de İasos kentinin kurtuluşu ve güvenliği için her şeyi yapmayı tercih eden Rhodos halkı, Podilos tarafından yapılan haksızlıklar yerine adaletli işler yapılması ve Podilos'a ve onun emri altında olanlara İasos bölgesinde haksızlık yapmamalarını mektupla söylemek amacıyla, onlar için tüm çabasını gösterecektir. Ayrıca özellikle, onun İasoslularla olan akrabalığı ve sevgisi ile yakından ilgilenerek İasosluların çıkarları için hiç kimseden uzak durmayacaktır. Rhodos halkı İasoslular arasından gelenleri *prytaneion* 'a davet etsin.⁴⁴²

Yazıt 11

Rhodos Halkının İasos'a Elçi Gönderme Kararı (MÖ 220-213)

[ἔδοξεν ταῖς βουλᾷ καὶ τῷ δάμῳ· ὅπως Ἴασ[εῖς] συγγενεῖς καὶ φίλοι] | [ὑπάρχοντες τοῦ] δάμου εἰδήσονται τὰ [ὑπάρχοντα αὐτοῖς φιλόανθρωπα] || [παρὰ τοῦ δάμου τοῦ] Ῥοδίων· δεδόχθα[ι ταῖς βουλᾷ καὶ τῷ δάμῳ] | [ἐλέσθαι πρεσβεύ]τὰς ἤδη δ[ύο,] τοὶ δὲ ἀ[φικόμενοι ποτὶ Ἴασεῖς] | [καὶ τὰν συγγενε]ῖαν τὰν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς κα]ὶ τῷ π[λή]θει τῶ[ι Ῥοδί]ων ἀνανεωσάμενοι] καὶ ἐπιδείξαν[τες τὰ ἐνα-

⁴⁴² Aydaş 2010, 59.

φι]σμέ[ν]α ὑπὸ το[ῦ] | [δάμου τοῦ Ῥοδίων] ὑπὲρ τῶν γε-
 γενη[μέν]ων ἀδικημάτων ἐν [ταῖς χώ] || [ραι αὐτῶν ὑπὸ Π]οδί-
 λου δηλούντων αὐτοῖ[ς] ὅτι ὁ] δῆμος καὶ εἰς [τὸ λοιπὸν] |
 [διατηρῶν τὰν ὑπάρχ]ουσας αὐτῶι ποτι Ἰασεῖς [συν]γένειαν
 καὶ φιλ[ίαν] | [οὐθενὸς ἀποστασεῖ]ται τῶν Ἰασεῦσι συμφε-
 ρό[ντων]· αἰρέθεν | [Τιμασίθεος Διονυσί]ου, Ἐπικράτης Τι-
 μασις[τρ]άτου.⁴⁴³

B

“Rhodos halkının akrabası ve dostu olan İasoslular, Rhodos halkı tarafından onlara insanseverce davranıldığını bilsinler diye, Rhodos meclisi ve halkı karar verdi: Rhodos meclisi ve halkı tarafından iki elçi seçmeye karar verilmiştir. Bu elçiler İasoslulara gidecek ve onlarla Rhodosluların tamamı arasındaki akrabalık bağını yenileyecek ve onların bölgesinde Podilos tarafından yapılan haksızlıklar için Rhodos halkı tarafından kararlaştırılanları söyleyeceklerdir. Elçiler onlara gösterecekler ki, Rhodos halkı ayrıca, onun İasoslularla olan akrabalığı ve sevgisi ile yakından ilgilenerek İasosluların çıkarları için hiç kimseden uzak durmayacaktır. Dionysios’un oğlu Rhodoslu Timasitheos ve Timasistratos’un oğlu Rhodoslu Timasitheos ve Timasistratos’un oğlu Rhodoslu Epikrates elçi seçilmiştir.”⁴⁴⁴

⁴⁴³ Aydaş 2010, 60; Blümel 1985, 128, no.150.

⁴⁴⁴ Aydaş 2010, 60-1.

IX- KAYNAKLAR ve KISALTMALAR**I- ANTİK KAYNAKLAR:**

Arrianos, *Anabasis*, Çeviri: E.I. Robson - P.A. Brunt, Harvard University Press 1933.

Appianos, *The Foreign Wars*, Çeviri: H. White, The Macmillan Company 1899.

Curtius Rufus, *Historiae Alexandri Magni*, Çeviri: J. Yardley - J.E. Atkinson, Oxford University Press 2009.

Diodoros Sikulus, *Diodorus of Sicily in Twelve Volumes*, Ciltler 4-8, Çeviri: C.H. Oldfather, Harvard University Press 1989.

Eusebios, *Khronika*, Çeviri: J. Karst, Leipzig 1911.

Herodotos, *Herodot Tarihi*, Çeviri: Müntekim Ökmen, Editörler: D.A. Er - H. Akdemir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2004.

Homeros, *İlias*, Çeviri: A. Erhat - A. Kadir, Can Yayınları, İstanbul 1998.

İustinus, *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*, Çeviri ve Revizyon: J.S. Watson, London 1853.

Pausanias, *Description of Greece*, Çeviri: W.H.S. Jones - H.A. Ormerod, Harvard University Press 1918.

Photius, *The Bibliotheca*, Editör: N.G. Wilson, Duckworth Publishing 1994.

Plutarkhos, *Parallel Lives*, Çeviri: B. Perrin, Harvard University Press 1919.

Polybios, *Histories*, Çeviri: S. Evelyn, New York 1889.

Stephanos Byzantinios, *Ethnika*, Editör: A. Meineke, Berlin 1849.

Strabon, *The Geography of Strabo*, Editor: H.L. Jones, Harvard University Press 1924.

Theokritos, *Idylls*, Editör: R. J. Cholmeley, London 1901.

Thukydides, *The Peloponnesian War*, Çeviri: R. Crawley, London 1903.

Titus Livius, *The History of Rome*, Çeviri: B.O. Foster ve diğerleri, Ciltler: I- XIII, Harvard University Press 1919-1951.

Vitruvius, *The Ten Books on Architecture*, Çeviri: M.H. Morgan, Harvard University Press 1914.

II-MODERN KAYNAKLAR:

Akşit, O., (1971), *Helenistik ve Roma Devrinde Likya*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Arslan, M., (2000), *Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi Galatlar*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayımları.

Austin, M.M., (1981), *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest: A Selection of Ancient Sources in Translation*, Cambridge: Cambridge University Press.

Aydaş, M., (2010), *MÖ 7. Yüzyıldan 1. Yüzyıla kadar Karya ile Rodos Devleti Arasındaki İlişkiler*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayımları.

Bagnall, S.R., (1976), *The Administration of the Ptolemaic Possessions outside Egypt*, New York: Columbia University.

Bean, G.E., (1971), *Turkey beyond the Maeander*, London.

_____ (2000), *Eskiçağda Menderes'in Ötesi*, Çeviri: Pınar Kurtoğlu, İstanbul: Arion yayınevi.

Berthold, R.M., (1984), *Rhodes in the Hellenistic Age*, Ithaca: Cornell University Press.

Billows, R.A., (1989), "Anatolian Dynasts: The Case of the Makedonian Eupolemos in Karia", *Classical Antiquity* 8, 173-206.

_____ (1990), *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*, London: University of California Press.

_____ (1995), *Kings and Colonists: Aspects of Macedonian Imperialism*, Leiden.

Blümel, W., (1985), *Die Inschriften von Iasos*, Cilt: 1, Bonn.

Bosworth, A. B., (1993), “Perdikkas and the Kings”, *Classical Quarterly*, Cilt: 43.2, Cambridge University Pres, 420- 427.

Bremen, V. R., (2000), “The Demes and Phylai of Stratonikeia in Karia”, *Chiron* 30 389-401.

_____ (2004), “Laodikeia in Karia”, *Chiron* 34, 367-389.

_____ (2007), “Networks of Rhodians in Karia”, *Mediterranean Historical Review*, 22. 1, 113-132.

Bresson, A., (1999), “Rhodes and Lycia in Hellenistic Times”, içinde: *Hellenistic Rhodes, Politics, Culture and Society*, Editör: V. Gabrielsen, Aarhus: Aarhus University Pres, 98-131.

Cary, M.- Ehrenberg, V., (1963), *A History of the Greek world from 323 to 146 B.C.*, Methuen.

Cohen, M.G., (1995), *The Hellenistic Settlements in Europe, The Islands, and Asia Minor*, Los Angeles: University of California Press.

CIG= *Corpus Inscriptionum Graecarum*.

Çimen, L., (2004), *Halikarnassos Yarımadası Şehir Surları*, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi.

Crampa, J., (1969), *Labraunda*: Cilt: 3, Bölüm 1: 1-12 (*Period of Olympikhus*), Swedish Excavations and Researches, Lund.

_____ (1972), *Labraunda*: Cilt: 3, Bölüm 2: 13-133, Swedish Excavations and Researches, Stockholm.

Debord, P.,- Varinlioğlu, E., (2001), *Les Hautes Terres de Carie*, Ausonius-Publications 4, Bordeaux.

Demir, M., (2004), “Peloponnesos Savaşı (İ.Ö. 431-404) Sırasında Karya ve Likya’ya Yönelik Atina Seferlerinin Amaçları: Yeni Bir Gözden Geçirme”, *Adalya* 7, 69-99.

_____ (2006), “Artemisia ve Rhodos”, *Tarih İncelemeleri Dergisi* 21. 1, 49-72.

_____ (2008), “Büyük İskender ve Karia”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21, 97-121.

Demircioğlu, H., (1993), *Roma Tarihi*, Cilt: 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Errington, R.M., (1990), *A History of Macedonia*, University of California Press, Oxford.

Fraser, P. M. ve Bean, G.E., (1954), *The Rhodian Peraea and Islands*, Oxford.

Freeman, C., (2005), *Mısır, Yunan ve Roma, Antik Akdeniz Uygarlıkları*, Çeviri: S. K. Angı, Ankara: Dost yayınları.

Gabrielsen, V., (1993), “Rhodes and Rome after the Third Macedonian War”, içinde: *Centre and Periphery in the Hellenistic World*, Editörler: P. Bilde ve diğerleri, Aarhus, 132-61.

_____ (1997), *The Naval Aristocracy of Hellenistic Rhodes*, Editörler: P.Bilde ve diğerleri, Aarhus University Press.

_____ (1999), *Hellenistic Rhodes: Politics, Culture and Society*, Editörler: V. Gabrielsen, P. Bilde ve diğerleri, Aarhus University Press.

Green, P., (1990), *Alexander to Actium: the Historical Evolution of the Hellenistic Age*, Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.

Gregory, A.P., (1995), “A Macedonian δυνάστης: Evidence for the life and career of Pleistochos Antipartou” *Historia* 44.1, 11-28.

Hornblower, S., (1982), *Mausolos*, Oxford: Clarendon Press.

HTC= Les Hautes Terres de Carie.

IG= Inscriptiones Graecae

Kızıllı, A., (2002), *Uygurlukların Başkenti Mylasa ve Çevresi*, Milas.

Lloyd, S., (2003), *Türkiye'nin Tarihi Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygurlukları*, Çeviri: E. Varinlioğlu, Ankara: Tübitak yayınları.

Lund, H.S., (1992), *Lysimakhos: A Study in Early Hellenistic Kingship*, London.

Ma, J., (2000), *Antiochos III and The Cities of Western Asia Minor*, New York: Oxford University Press.

Magie, D., (1950), *Roman Rule in Asia Minor, to the end of the third century after Christ*, Princeton: Princeton University Press.

_____ (2001), *Anadolu'da Romalılar: Attalos'un Vasiyeti*, Çeviri: N. Başgelen - Ö. Çapar, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

_____ (2003), *Anadolu'da Romalılar: Batı Anadolu Kent Devletleri*, Çeviri: N. Başgelen - Ö. Çapar, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Mansel, A.M., (1971), *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

McCoy, W.J., (1989), "Memnon of Rhodes at the Granicus", *American Journal of Philology*, 110. 3, 413-433.

McShane, R.B., (1964), *The Foreign Policy of the Attalids of Pergamum*, University of Illinois Press.

Meiggs, R., (1972), *The Athenian Empire*, Oxford.

OGIS= *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae*.

Reger, G., (1999), "The Relations Between Rhodes and Caria From 246 to 167 BC", içinde: *Hellenistic Rhodes: Politics, Culture and Society*, Editörler: V. Gabrielsen ve diğerleri, Aarhus: Aarhus University Press, 76-98.

Robert, L., (1936), *Collection Froehner I. Inscriptions Grecques*, Paris.

Ruzika, S., (1992), *Politics of a Persian Dynasty: The Hecatomnids in the Fourth Century B.C.*, University of Oklahoma Press.

SEG= *Supplementum Epigraphicum Graecum*.

Sevin, V., (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Cilt:1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Shear, T.L., (1978), *Kallias of Sphetos and the revolt of Athens in 286 B.C.* American school of Classical Studies at Athens, Princeton.

Syll.=SIG= Sylloge Inscriptionum Graecarum.

Şahin, M.Ç., (1976), *The Political and Religious Structure in the Territory in the Stratonikeia in Caria*, Ankara: Şafak Matbaası.

Tarn, W.W., (1948), *Alexander the Great*, Cambridge.

Walbank, F.W., (1942), “Olympichus of Alinda and the Carian Expedition of Antigonus Doson”, *Journal of Hellenic Studies* 62, 8-13.

Walbank, F.W., (1967), *Philip V of Macedon*, Archon.

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Oylum BÖLÜK

Doğum Yeri : ZONGULDAK

Doğum Yılı : 01.02.1984

Medeni Hali : Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1999-2002 : Devrek Anadolu Lisesi

Lisans 2003-2008 : Ankara Üniversitesi (Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü,
Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı)

Yabancı Dil : Latince, Antik Yunanca, İngilizce